

P. o. rel.

6563

P. o. vol. 6563

Van Dyk

194

D
M
D
D

D

am

OP M. M. A. B. E. E. L. D. I. N. G.

G E D I C H T E N

N A V

J A C O B V A N D Y K

Deurloof

van de hand

1781

OP MIJN AFBEELDING.

Dus pronkt mijn aangezicht in Neêrlands Dichtrenrij
Wijl ik, naar 't oordeel van de Haagsche Maatschappij,
Den grooten Landman Poot in Dichtkunst evenaarde.
Dus krijgt een Arbeidsman dit prachtig eerbewijs:
Doch zeldzaamheid alleen, die alles stelt op prijs,
Gaf aan mijn' laagen Zang die ingebeelde waarde.

Den 26sten

van Wijnmaand

1783.

J. v. DYK.

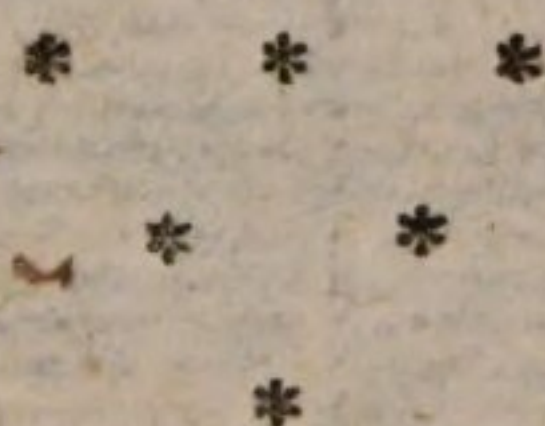
JACOB VAN DYK,

Gebooren te Vlaardingen, den 25 Jan. 1745.

GEDICHTEN

V A N

JACOB VAN DYK.

Te H A A R L E M,

BIJ PLAATEN LOOSJES,

1789.

V A V

JACOB VAN DYK

TO HANNAH

BUTLER

1789

V O O R R E D E.

*Nieuwsgierigheid, gewoon met open mond te luistren,
Wanneer de schelle faam, het zij door zacht te fluistren
Of luid te brommen op heur bogtige trompet,
De naakte waarheid naast vermomde leugen zet.
Die luistergraage kwam, op Febus Feest, ter ooren
Dat weér een Arbeidsman tot Dichter was gebooren.
„Tot Dichter, (riep zij,) ó die eernaam is te groot,
„Ten zij hem waar verleend de fenixgeest van Poot.”
Toen deed zij onderzoek naar zijn Dichtkundig leven,
Wat God- wat Geest het was die hem had aangedreeven,
Van waar zijn loop begon, langs welk een wonderspoor
Hij opgeklommen was tot Febus tempelchoor.
Zij zond naar VLAARDINGE, aan den boord der Maas gelegen,
Beroemd en groot gemaakt door ruimen waterzegen,
En de eeuwigheid gewijd door Hoogvliets hemelsch Dicht.
Hier stelde het gerucht zijn levensloop in't licht;
Waar bij 's Mans eigen mond zijn dichtbeoeffning meldde,
Die de Onderzoeking aan Nieuwsgierigheid vertelde,*

Met zulk een zeggingszwier en overredingskracht,

Als of Apollo zelf deez rede had bedacht.

„ *De groote Apollo, die der Stervelingen poogen*

„ *Gelukkig ondersteunt door onbegrensd vermoogen,*

„ *Gaf door zijn' invloed meer begaaftheid aan zijn ziel,*

„ *Dan 't weinig onderwijs dat hem ten deel' geviel.*

„ *Die wist zijn jeugdig hart gevoelig in te neemen,*

„ *En van den ommegang der Waereld te vervreemen,*

„ *Die prees hem de eenzaamheid en de overdenking aan,*

„ *En leidde zijnen geest allengs ter letterbaan,*

„ *Alwaar zijn inspraak hem krachtdaadig overreedde,*

„ *Dat hij zijn tijd en vlijt aan Febus dienst besteedde,*

„ *Dat kreupel maatgezag alleen zijn wellust was,*

„ *En hij zich zelf verloor wen hij iets schooner las.*

„ *Dus trad hij door den drang van 't Noodlot in de stappen,*

„ *Zijns Grootevaders, die Apollo's wetenschappen,*

„ *Op 't rederijktoneel van zijne Vaderstad,*

„ *In 't Eikenloofblazen, met eer' gehandhaafd had.*

„ *Zijn kinderlijk verstand van tweemaal zeven jaaren*

„ *Was in het choorgezag van Febus onervaaren,*

„ *Hij kende Pindus taal noch hemelmelodij,*

„ *Maar zong door eigen drift de basterdpoezij*

„ *Der kreupeldichters naar met al hun kunstgebreeken,*

„ *Van schoone boeken en van menschenhulp versteeken.*

„ *Zijn*

„ Zijn strenge vrijheidsmin door geen gezag geleid,
„ Zijn aangebooren schaamte en ongezelligheid,
„ Een zwak ter dezer uur den Dichter bijgebleeven,
„ Beletten hem gestaag met andren raad te leeven.
„ Zijn ijver, echter meer door waan dan kunstgeluk
„ Gemoedigd zijnde, ging allengs van stuk tot stuk,
„ Hij zong een vriendenlied op feest- en jaargetijden,
„ Een proef met welke zich de meeste Dichters wijden,
„ En vlocht een mengeling van bloemen ondereen,
„ Van Letterbloemen uit den lusthof van Datheen,
„ Voor 't hoofd des mans die hem Dathenus Psalmen leerde,
„ Dit was de donkre weg langs welke hij begeerde,
„ Ontbloot van kaart en tolk en leidsmans trouwe hand,
„ Alleen te doolen naar Thesfalisch Lauwerland,
„ Na zeven jaaren togtz begon in de ooster kinnen
„ Den hemelhoogen top van Pindus op te klimmen,
„ De groote God Apol vertoonde hem van verr
„ Zijn glansrijk aangezicht in 't midden van een ster.
„ Hij werd getroffen door een eedle hartstogt roering
„ Op 't overlezen van der Dichtren geestvervoering
„ Door vluggen Smits hersmeed uit Burmans puiklatijn,
„ Dit vaars, jaa dit alleen, deed hem een Dichter zijn.
„ Hij leerde Pindustaal en met de Goden spreken,
„ Hij plukte bloemen in de lauwerrijke streken

„ En zong de zwaanen naar in 't heilig bronkristal,
 „ Het zij hij zich ten dienste aan 't zangrijk Negental
 „ En Febus hunnen Vorst met maatlang heb verbonden
 „ Het zij Kalliopé den moed en de Oorlogsvonden
 „ Van grooten Burgerhart uit Tacitus trompett,
 „ Het zij Erato juichte in 't Bruiloftsfeest zalet.
 „ Het zij Melpomené de dooden grafwaarts leidde,
 „ Of heete traanen om der Poolen tweedracht schreidde.
 „ Het zij dat Clio, met naauwkeurig tijdgedicht,
 „ Het graaflijk Stamhuis van oud Holland stelde in 't licht.
 „ Het zij Urania de duistere bewinslen
 „ Van ebbe en vloed ontvouwde uit Newtons grondbeginflen.
 „ Het zij Thalid lachte en met een' blijden geest
 „ Het vorstlijk Hoofd verhief op zijn verheffingsfeest.
 „ Het zij Terpsichoré 't paneel des Dichters sierde
 „ Met zedenprenten, en de wijsheid lauwerierde,
 „ De hagelblanke deugd vertoonde in 't schoonst verschiët.
 „ Het zij Eutérpe een laag doch echter geestig lied
 „ Met straattaal neurde of klucht en boerterijen kweelde,
 „ 't Zij Polihijmniä met punt en klinkdicht freelde,
 „ Door de ongemeene kracht van haar welsprekenheid.
 „ Langs dezen weg is hij in 't Lauwerhof geleid.
 „ Aldaar gewelkoomt door de negen Zang-Godesfen,
 „ En dieper ingeleid in haar geleerde lessen,

„ Heeft

„ Heeft hij te meenigmaal zijn tijd en vlijt gewijd
„ Aan 't onderzoeken van 't geheiligd Choortapijt.
„ Door Vondel, Hoogvliet en meer anderen geweeven,
„ Waar in de Goden en de Helden zijn gedreeven
„ Bij wier verhevenheid geplaatst in schooner dag
„ Hij eerst de kleinheid van zijn eigen werken zag,
„ Die 't groeiende vernuft hoe langs hoe kleiner scheenen,
„ Tot ze in 't driejaarig licht van onderzoek verdweenen.
„ Toen hij zijn harsfenvrucht zag rijpen voor het vuur,
„ Nam hij dit stout besluit in een manmoedig uur;
„ Hij nam voor Febus oog zijn schriften uit zijn koffer
„ En gaf op 't Zonaltaar zijn letterschat ten offer,
„ Dat door een Zonnestraal uit Febus koor ontvlamd,
„ Naar boven vloog, als van den Hemel afgestamd.
„ Apollo meer verëerd door zulk eene offerande
„ Dan door den Fenix die op 't Kruidaltaar verbrandde,
„ Verblijdde hem met hoop dat uit die heilige asch
„ Een Fenix rijzen zoud die driemaal schooner was.
„ Die troostelijke hoop heeft hem niet voorgeloogen,
„ De Zanggod stond hem bij in zijn geduldig poogen,
„ En dreef hem telkens aan om uit de ontvormde stof
„ Een treffend tafereel te vormen tot zijn lof.
„ Hoewel hij door een lust tot zekerheid geprikkeld,
„ Zich in het onderzoek der Wiskunst had gewikkeld,

„ En door een zwaaren last van bezigheid gedrukt,
„ Geheele jaaren aan de Zangkunst werd ontruk;
„ Heeft hij zich echter in gepaste tuschenpoozen
„ Het een en ander stuk ter Zangstof uitgekoozen,
„ Waar door van lieverleede een bundel is vergaard
„ Dien hij verborgen als gegraaven goud bewaart,
„ Om die in laater tijd wanneer 't hem zal behaagen
„ Der groote Waereld door de Drukpers op te draagen.”
Nieuwsgierigheid maar half met dit bericht voldaan,
Nam dit verhaal maar half voor zuivre waarheid aan.
En wenschte meerder licht in dit geval te ontvangen,
En tot voldoening aan dit uitgerekt verlangen,
Als ook tot staaving van het meêgedeeld bericht,
Vond ik mij aangenoopt en eenigzins verplicht,
Uit eene harsfenvrucht van twintig oeffenjaaren,
Een aantal stukjes in een bundeltje op te gaaren.
Nieuwsgierigheid neem' die nu met genoeg aan;
Of anders houde zich met mijnen wil voldaan.
Ik heb geen stukjes tot de Drukpers aangegeeven,
Dan eigen vindingen oorsprongelijk geschreeven,
Waar in zich de aandrift van het Godendom bewijst,
Niet door de handen van Kunstkenners gepolijst;
Maar door de Schepping van mijn eigen Dichtvermoogen
Eerst aan het niet, toen aan de ruwe schorts onttoogen.

De

*De Dichters neemen dit voor een verschooning op,
Zij richten in hoe verre ik Pindus hoogen top,
Het doelwit van mijn reis, gelukkig ben genaderd,
Of ik in 't Lauwerhof ook bloemen heb vergaderd,
Wier hemelgeur en kleur het Zangrijk Negental
In deze en laater eeuw bekoort en smaaken zal.
't Is waar de bloemen tot mijn Ruiker uitgekoozen,
Zijn deels de zulken die uit eedle schaamte bloozen,
Als tot den Loofkrans van Apollo afgekeurd;
Doch ieder schoonheid pronkt op heur bestemde beurt;
Nu wil de Zonnebloem en dan de Lelie bloeijen
De witte Roozen doen de roode sterker gloeijen,
In Flora's Lustpriëel volgt elk zijn eigen wet,
Een ander mint de Tulp, ik roem de Fiolet.
Ik kon in dezen beemd onmoogelijk vermijden
Mijn Kinderbloemtjes aan het Zangkoor toe te wijden,
Dit eischt de kinderman die 't kilste hart ontdooit;
Mijn Amaranthen op een vriendengraf gestrooid,
Moest hun verheerlijkt oog nog onverwelkt aanschouwen;
De groene Palmbosch op mijn Vlaardings Hoofdgebouwen,
Ten Bouwkroon saamgevoegd om haar voltooiden kruin,
Mogt niet bezwijken voor de zuilen van arduin.
De verdre bloemtjes bij gelegenheid gesneden,
Heb ik een plaats vergund om mij bewuste reden;*

Zij waaren 't Lustpriëel van vroeger kunstgeslacht,
Thans als de veldbloem, om de veelheid niet geächt.
De Dichters zullen toch in elk bizondre trekken
En nieuwe schikkingen in kleur en stand ontdekken,
Die in 't kunstkundig oog niet min bekoorlijk zijn
Dan al het zingen van de liefde of van den wijn,
Ik schroom het oordeel van de kenners niet te hooren
Of kunst een Dichter vormt dan of hij wordt gebooren,
Of ik den gloriënaam van Dichter waardig ben,
Die ik met vollen monde en in mijn hart erken.
Dat mij uit gunst, niet uit verdiensten is geschonken,
Alleen om dus mijn vuur te sterker aan te vonken.
Ik wij' hen dezen lof hun spoorslag werkte mee
Dat ik dus moedig en verhaast ten voorschijn trée.
Vindt gij gebreeken in mijn taal of dichtgedachten
Toont mij mijn feilen aan, ik zal 't voor vriendschap achten.
Doet gij de schoone kunst en mij goedwillig recht,
Behaagt u dit, wacht meer, vaart wel, ik heb gezegt.

NIEUWERKERK

aan den Yssel den 5

J. V. D. R. K.

van Herfstmaand 1789.

D E D
L O F
V A N H E T
L A N D - L E V E N,

*Toegezongen aan het Taal- en Dichtlievend Genoodschap in
's Graavenhaage, bij het tweede ophangen van den Prijs,
die echter aan niemand werd toegewezen.*

Mijn thans ontdooide Zangheldin,
Wel eer in winterkou bevrozen;
Treedt nu volvrolijk veldwaards in,
En ziet de lieve lente bloezen,
Daar levenwekker roozen blaast,
De honigbie op bloemen aast,
De schelle stem der nachtegaalen
En leeurik, elk op hunne wijs
De landvreugd poogen op te haalen:
En vergen mij om af te maalen
Het overschot van 't Paradijs.

Ik vlij mij dan in 't veldgras neder,
Daar ik op 's Hemels dichtluim aas,
En doop mijn welversneden veder,
In 't stroomnat van de zilvren Maas:
Ik zal het zalig buitenleven,
Op klaverweide en boomgaarddreeven,
Op korendraagend akkerland,
Op schoone rust- en vreugdenhoven,
Op duin en tuinen rijk beplant,
Aan vischvliets zilvren waterkant,
Met maatgezag gulhartig looven.

Gij stroomen, die mijn Leenwendaal
Gelijk een' lusthof hebt doorsneden,
Gij zijt 's lands voormuur, grens en paal,
En stelt mijn vaderland als Eden:
De velden, uit uw' vloed gedrenkt,
De speelvaart, die gij doortocht schenkt,
De baars en snoek, hoe stomgebooren,
Verhefte, op 't zevenmondig riet,
Een loflied in uw' waterchooren;
Liet van der Goes noch Smits zich hooren
Tot lof van IJ- en Rottevliet.

Wanneer Gods goedheid de akkerlanden
Met hemelsch manna overstort,
Dan rept de Landman nijvre handen,
En vindt den langen dag te kort;
De vlijt bekroont zijn bloote haren,
Door zweet bedaauwd, met korenäiren;
Hij zingt, bij 't ruisfchen van het graan,
Tot lof des velds met blijde galmen,
Op toonen die de dorsfchers slaan,
Hoe 't sterflijk leven moet bestaan,
Door 't voedsaam pit der rijpe halmten.

Eer nog de halm van graanen zwelt,
Verschijnt een regenboog van kleuren,
Op 't akkerland en klaverveld;
Waar in Gods wijsheid is te speuren:
Want de Almagt spreidde hier ten toon
Het vloertapijt van 's Hoogstens troon,
Met schoone bloemen rijk doorweeven:
Dan broemt de bie 's Lands hoogen lof,
Haar honig sterkt het kwijnend leven,
Haar wasch doet vorstzenzegels kleeven,
Haar staatkunst sticht een konings hof.

De klaverwei vol gladde koeijen,
Doet uit den hoorn des overvloeds,
De melk- en zuivelbeeken vloeijen,
Gelijk een bron van alles goeds;
Waar uit een levensstroom van Eden,
Wordt afgeleid naar alle steeden;
Die drenkt uit zijn gezondheids bad,
Den wellust aller stedelingen;
Die rundervleesch en zuivelschat,
Als handeltakken voor de stad,
Verheffen met volvrolijk zingen.

De geur en kleur van 't lieflijk kruid,
Verspreidt zich over veld en duinen,
En trekt de ziel ten oogen uit,
Naar boomwaaranden, warmoestuinen,
Gelaân met volgedraagen ooft,
In 't zomerzonnevuur gestoofd:
De wijnstok, als een boom des levens,
Omvangt den olm in 't Echtverbond,
Zijn vrucht verblijdt en sterkt ons tevens,
En lokt 's Lands lof, als iets verhevens,
Met maatzang uit der Dichtren mond.

Hier prijkt het hoog geboomt der wouden,
 Wiens roem de vruchtbre boomen tart,
 Om 't Vrijheids-gastmaal daar gehouden
 Door onverwonnen Burgerhart:
 De kruinen der geheiligde eiken,
 Die aan de dichte wolken reiken,
 Verstrekken tot een' Vrijheidstroon:
 De naam der Vrijheid slechts te noemen,
 Klinkt in onze ooren ruim zoo schoon,
 En roert het bloed met sterker toon,
 Dan zangen die de Vrijheid roemen.

't Gevogelte in het lommrig hout,
 Verëert den helden hun pluimaadje;
 Hun stemme klinkt door 't heilig woud,
 En zingt den lof van 't vrij bosfschaadje:
 Hun zangen streelen Woudmans oor.
 Ik volg het eeuwig zingend choor,
 En huldige, op het spoor der Vaedren,
 De vrijheid met mijn hart en mond:
 Het dichtvuur gloeit reeds in mijn aedren,
 Nu ik het tweede feest zie naedren, (*)
 Dat Neêrlands Vrijheid werd gegrond.

Pa-

(*) Tweede Eeuwfeest der afzweering van Filips.

Patrijzen, haazen en konijnen,
De roem van 't welgewilde wild,
Doen Jachtlief op het land verschijnen,
Die, in vermaak, zijn' tijd verspilt,
Met windhond, vuurroer, valk en netten,
Om wildbraad op den disch te zetten,
Wanneer de rijkdom gastmaal houdt.
's Lands grooten stijgen in hun zadels,
En rennen zelf door veld en woud:
Dus ziet men 't land, en die het bouwt,
Bezoeken door den bloem des adels.

De Winter moog' het veldsieraad
Met sneeuwtapijten overdekken:
Die schoonheid kan den boerenstaat,
Ten feest- en bruiloftskleed verstrekken,
Wanneer de vreugd in sleden rijdt,
En 't winterfeest wordt ingewijd:
De Bouwman zingt van vruchtbre landen,
Van voeder, vee en bouwbeleid;
Daar 't vuur uit 's Aardrijks ingewanden,
Tot gulle vriendschaps-offeranden,
De pannekoeken toebereidt.

Alwaar de vlijt, na harde ploeging,
 En biddend zaait en dankend oogst,
 Rijst in het hart de vergenoeging,
 En voor Gods troon de lofzang hoogst:
 De Landman en zijn trouwe hulpe,
 Zien vrolijk in hun herdersstulpe,
 Zich van een naarstig kroost bemind:
 Zij, met hunn' staat en lot te vreden,
 Zijn tot de nedrigheid gezind,
 En planten voort van kind tot kind,
 't Vermaak der boerenbezigheden.

Sints dat de Oprechtheid werd onttroond,
 En Staatzucht in heur plaats verheeven,
 Heeft ze in 't onnoozel veld gewoond,
 En kweekte, in 't zalig buitenleven,
 Een arbeidzaam en zedig kroost,
 Op welks gelaat de schaamte bloost:
 Hier lokt haar vrolijk zingende ader
 De deugden als in Maatschappij:
 Die gulle eenvoudigheid komt nader
 Aan de onschuld van den eersten Vader,
 Dan alle schoolfche vitterij.

De

De Godheid, die aan alle de oorden,
Op stille zuchten gunstig let,
Verhoorde in 't veld, wel eer, de woorden
Van 't allernedrigst smeekgebed:
Geen welffel van gewijde plaatsen,
Zal hier de bee, te rugge kaatsen,
Die de Ootmoed stort voor Vaders troon;
Zij zal aan Jacobs Bethël denken,
In 't strijden met den God der Goën,
Die, om het Zoenbloed van zijn' Zoon,
Aan haar een' nieuwen naam zal fchenken.

De wijsheid kweekende eenzaamheid,
Is aan de ruime velden eigen:
Hier wordt men op-niet-afgeleid,
Waar toe zich de eedle ziel voelt neigen:
De zorg, die de overdenking bluscht,
Wordt in een' zachten slaap gefust,
Door stroomgeruisch en vogelzingen:
Dus breidt de geest, van trap tot trap,
Zich stadig uit door ruimer kringen,
En dringt met zijn' bespiegelingen,
Tot in het merg der Weetenschap.

Hij die den gloed der Poëzije
 In zijne ontroerde borst gevoelt,
 En 't vuur dier wondre raazernije,
 In frische buitenlucht verkoelt,
 Die vlecht zich, door den klank der vedel,
 De loflaurieren om den schedel,
 Die eeuwig groenen na zijn' dood:
 Zij, die den duitſchen zangberg ſichten,
 Begroeten hem als kunstgenoot,
 Wie, met den vindingrijken Poot,
 Het veld verheerlijkt met gedichten.

Gezondheid, de allergrootſte ſchat
 Dien 't ſterflijk lichaam kan erlangen,
 Vloeit niet door de aedren van de ſtad;
 Maar bloost in 't veld op frische wangen:
 Hier ademt men gezonder lucht,
 Van hemelsch zonnevuur bevrucht,
 Gezuiverd door de koele winden:
 Wie hier een woonplaats heeft bereid,
 Zal, in de ſchaduw zijner linden,
 Op 't zangrijk Landhuis, ondervinden
 Het zweemfel der onſterflijkheid.

Wie uit het middenpunt der ruste,
 Den schouwburg van 't heelal bezieet,
 Opdat hij zich met vreugd verluste,
 In zegenveld aan zilvervliet,
 Alwaar de wellustdraagende aarde,
 Zich aan den milden hemel paarde,
 Op dat haar Dochter, de Overvloed,
 Uit eigen veld en boomgaard dreeven,
 Heur trouwe minners weelig voed;
 Die looft, in zijn gerust gemoed,
 Den voorfmaak van het zalig leven.

De wellust van den Adelstand,
 Heeft, door 't beminde buitenleven,
 Den lof van wei- en akkerland,
 Verr' boven allen roem verheeven:
 Men ziet geen vlieten vol gevaar,
 Noch paden voor den wagenaar,
 Die niet met flam- en lusthuis pronken,
 Als diãmanten in het goud:
 Want Rijkdom heeft, door weelde dronken,
 Hier trotsche floten vastgeklonken,
 Waar in de pracht heur woonplaats houdt.

Die eeuwig groene zomerhoven,
De hoogste wellust der Natuur,
Doen in de stookvertrekken stooven,
Of dekken aan den slingermuur,
Het puik van alle uitheemsche vruchten:
Die ingelijfd in onze luchten,
Verstrekken tot een vorstlijk maal,
En tevens oog en tong vermaaken:
Dus kweekt het vochtig Leeuwendaal
Een' kruidhof tegen elke kwaal
Wiens vruchten naar gezondheid smaaken.

De Zonne ziet eerbiedig neêr,
En looft des Tuinmans kunstvermoogen,
Die in het guurste winterweêr
Op rijpe zomervrucht kan boogen;
Alwaar zijn vlijt een schraale hei,
Herschiep in beemd of klaverwei,
Of tuin vol smaaklijke aardgewasfen,
Die, met gezonde en malsche vrucht,
Den Hofheer aan den disch verrasfen,
En roemen op hunne ananasfen,
Geteeld in onze grond en lucht.

Het schoon gebloemte in juiste perken,
Als sterren in 't azuur gespreid,
Verheerlijkt 's Opperheerschers werken,
En kuscht het rijk der zeldzaamheden
Renonkelen, lelie, roos en tulpen,
Verspreiden, op de zilveren schulpen,
Een glans van goud en diämant:
De vreugde ziet uit lustpriëlen,
De nooit verwelklijke amaranth,
Met de aloë, die wonderplant;
En zingt den lof der bloemjuweelen.

De veldfluit der nieuwsgierigheid,
Heeft in haar gouden strik en netten,
De uitheemsche voogden afgeleid,
En vreemdste dieren doen bezetten:
De vogelvlucht, het dierenpark,
En waterkom gaan Noächs Ark
In zeldzaamheid en pracht te boven:
De paauw de duif en nachtegaal
Klapwieken in den lof der hoven,
Die groene papegaaijen looven,
In zuivre nederduitsche taal.

Wie

Wie kan zich zelf volmaakt verbeelden,
 De blijde streeling des gemoeds,
 Van hem, die in onschuldge weelden,
 Voor zijn fluweelen staatsiekoets,
 Vier paarden ziet in 't tuig geslaagen;
 Of in een speeljagt wordt gedraagen,
 Langs Klaarenbeek en Zilvervliet,
 Of Roozenpad gestrooid met bloemen:
 Hij zal, wanneer hij in 't verschiet,
 Het overheerlijk Schoonzicht ziet,
 Het Land des Waerelds wellust noemen.

's Lands Grooten, die de zorg des raads
 Op Hof- en Steedewijk ontwijken,
 Zijn borgen voor het heil des Staats;
 Die 't Land met dezen roem verrijken,
 Dat in 't vermaaklijk Vredeveld,
 De rust en Vrede wort hersteld;
 Jaa 't lot van ruime Koningslanden:
 De vreëbazuin verbreidt dien lof,
 Daar heldre vreugdevuuren branden,
 Om 't veiligen der duurste panden,
 Die Nieuwburg noemen Vredenhof.

Geluk! O driemaal zaalge velden!

Gij zijt het waare vredenoord,

Gij hebt de stem der Hemelhelden,

Die de Aarde Vrede wenscht, gehoord.

't Gelukt mij met den wensch der Englen,

Mijn hartelijke beê te mengen:

De Vrede spruite uit vrijen grond,

En doe de velden weelig draagen,

De rei der Herdren juiche in 't rond,

Om 't sluiten van het Vreêverbond,

Gevestigd op Gods welbehaagen.

Gezegend Vaderland; ik sluit,

Ik blijv uw landvreugd toegeneegen.

Gij blijve, alle eeuwen in en mit,

Het voorwerp van des Hemels zegen:

De Waarheid spreek een vrijë taal,

De Vrijheid woone in Leeuwendaal,

De Welvaart waaije aan uwe reede,

De Vreugde streele uw Burgerij,

Uw Eendracht ondersteun' den vrede,

De hoogste Goedheid hoor' de beede,

En krijg' den lof der Poëzij.

K E N S C H E T S

D E R

V A D E R E N .

*Bij de Oprechtinge van het Gemeene-best, ter gelegenheid
van het tweede Eeuwgetijde der Vaderlandsche Vrij-
heid, door de Afzweeringe des Konings van Spanje.*

Welk heilig ijervuur speelt vrolijk door mijn aedren!
Wanneer mijn ziel herdenkt de *Vrijheidsmin* der Vaedren,
Getoond door heldenmoed en onbezweeke trouw
Voor 't dierbaar Vaderland, toen zij het Staatsgebouw,
In hun kloekmoedig bloed, voor tweemaal honderd jaaren
Gegrondvest hebben, en in 't midden der gevaaren,
Met luister opgebouwd, twee derden eener eeuw,
Tot op hun schildveld blonk de vrijgevochte Leeuw.

Rechtschaapen Zoonen van die onverwinbre Helden
Vergunt mij 't stout begin van 't Staatsbestuur te melden,

En 't dubbele Eeuwfeest van dien hooggeduchten dag
Te vieren met gezang en opgesteeken vlag;
Dat ik de *Vrijheidsliefde*, in 't stout bestaan gebleeken,
Met woorden, waardig aan haar grootheid, uitmoog' spreken,
En als de Kenschets van de Vaderen vertoon',
De lof van hun bedrijf ('t geen thans mijn drift verschoon')
Vervult mijn vrijë ziel met ruimer welbehaagen,
Dan 't flauw vooruitzicht op een' eerprijs wech te draagen. (*)

De Vrijheid, naauw verknocht aan 't redelijk gemoed,
De lust en scherpe spoor van 't edelmoedig bloed;
Vergunt een' Burger, naar zijn reedlijk zielsbegeeren,
De Hoogste Majesteit op zulk een wijze te eeren,
Als hij oprecht verstaat dat Gode en hem betaamt,
En langs een weg die zich bij Hem veräangenaamt,
Zijn zoen en vrij spraak bij het Hoogste Recht te erlangen,
En 't zielvervullend goed, van 't Hoogste goed te ontvangen;
Ook in den Burgerstaat, 't zij in wat stand of rang
Hem de Opperwijsheid stelt, zijn eerlijk zelfbelang

Te

(*) Dit stuk, eerst tot een Eeuwzang ingericht, heeft, met de noodige veranderingen, naar den intusfchen opgehangen Eerprijs, in 's Graavenhaage, gedongen: en wordt nu met eenige herstellingen uitgegeeven.

Te schikken naar zijn' will', naar tijdverëisch, naar reden;
't Geen' juist geregeld wordt door kundige Overheden,
Die zelve leden zijn der vrijë Maatschappij,
En aandeel hebben in het lot der Burgerij,
Die 't aangebooren Recht aan geene Wetten binden,
Dan die de Vrijheid zelf hoogstnoodig zal bevinden
Ten nutte van 't gemeen, ten Grondwet van het Land.

Die Vrijheid leidt het Volk aan een' fluweelen band,
Zij heerscht in 't reedlijk hart met zachte rijksbeveelen,
En kan met wondre kracht verheven zielen streelen,
Zij is 't Palladium dat Staaten staande houdt,
Vergeefs te koop begeerd voor dertig tonnen goud;
Doch door een duurder prijs van heldenbloed verkreegen,
Is zij, als Rijksvorstin, ten Staatentroon' gesteege.
Maar hoe de Vrijheid praat op haar' verheven troon,
Zij weigert evenwel een Koninglijke kroon,
Een kroon die door den glans van goud en fijn gesteente,
Ten rechte ontzaglijk is voor Adel en Gemeente,
En wisselt meenigmaal geleende heerschappij,
In onbepaald gezag en wreede tirannij.
't Verdrukte Nederland kan dit met blijken staaven,

Het grijze Rechtsgebied aan Hollands eerste Graaven

(Gesprooten uit een oud en Adelijk geslacht.)
 Vrijwillig toebetrouwd, was een bepaalde magt,
 Die van de Ridderfchap gehouden werd ter beede,
 Aan wie de Graaven zich verbonden, onder eede,
 Te waaken voor de ruste en veiligheid des Lands,
 Daar zij, als eerste Lid en Hoofd des Adelftands,
 Uitblonken in den ring der Eedlen en Gemeenen,
 Door deugd en dapperheid, als kostelijke fteenen.
 Doch die bepaalde magt groeide aan van trap tot trap,
 Niet door een ruimer gift van Stad en Ridderfchap;
 Maar door 't verfterven van de Manlijke Erfgenaamen,
 Waar bij de Landen in geduchter Huizen kwaamen,
 Die niet gefprooten uit oud-Aedlijk-Hollandsbloed,
 Geen vriends- en Vrijheidsmin gevoelden in 't gemoed;
 Maar in een vreemd Gewest tot hooger ftaat gefteegen,
 Het Vaderlandsche Recht afmaaten met hunn' degen.
 Dus viermaal achter een verwifeld van geflacht,
 Kreeg Nederland een' Graaf met Koninglijke magt,
 Die met een' langen fleep van Vorst- en Staatendommen,
 Dacht verder voord te gaan dan Herkules colommen,
 Jaa ftrekte zijn gezag ook tot de zielen uit,
 En fteef de vloeken van het Trentenfche befluit,

Door

Door Lucifer gevormd, met strenge Bloedplakkaaten,
Om 't Protestantsch Geloof te bannen uit zijn Staaten.

Filippus, moedig op de Spaansche Heerschappij,
Vervolgde 't wreed begin van 's Vaders dwinglandij,
Om na volstrekt bedwang der zeventien Gewesten,
Een' Koninglijken troon in Nederland te vesten:
Zijn trotsche heerschzucht dreef het Bijgeloof in top,
En blies het helsche vuur der Inquisitie op;
Geweldig voortgeprest door aandrift van Granvelle,
Des Satans afgezant, een Kardinaal der helle:
Die als een Bloedgier zwom in Neerlands Aedlijk bloed,
En 't licht der waarheid doofde in zijn' ontzagbren hoed,
Die Godvrucht, met den naam van Ketterij getekend,
Heeft aan 't oprechte Volk ten misdaad toegerekend,
Gestraft met ballingschap met vuur en strop en dolk:
Dat was barmhartigheid bij 't mijterdraagend volk.

Dus trad een huichlaarsvoet den vrijen hals der braaven,
Tot Breederode, een telg van Hollands oude Graaven;
Verfoeiende in zijn hart de snoode Zielendwang,
Als 't schriklijk voorspel van der Landen ondergang,
Zich mannelijk verbond met driemaal honderd Eedlen,
Die met een Smeekschrift om 's Lands Vrijheid gingen beedlen,

Aan 't Hof van Brusfel, daar het bastertzaad gebood;
Dat meer verwoesting werkte en schuldloos bloed vergoot,
Dan haare naamgenoot, Margriet van Henegouwen:
Ten rechte ontzei Natuur de heerschappij aan vrouwen.

De Landvoogdes, verschrikt als door een donderflag,
Dat zij 's Volks Vrijheid en het recht gehandhaafd zag,
Door zulk een sterken arm van smeekende Edellieden,
Die hunnen Leenman Flips vermogten te gebieden,
Beloofde vrijheid van Geloof en Burgerstaat,
Door 't stuiten van geweld en gruwlijk Bloedplakkaat.
De Vrijheid riep terstond 's Lands vluchtelingen weder,
Het beeld van Dagon viel voor 's Heeren Bondärk neder,
De zon der waarheid scheen als in haar' uchtendstond,
De Godsdienstvrijheid werd gestaafd door een Verbond.

Maar Flips, een Rijkstiran, die eere en trouw verzaakte,
Die martelbloed verzwolg en kettervlammen braakte,
Zond in het Vaderland een christenenbarbaar,
Die brulde door den mond van Vargas, en een schaar --
Een Bloedraad, die de Deugd en 't Recht had afgezwoeren;
Hij heeft, een' zwaaren tol beginnen in te voeren --
Onschuldigen beticht -- het recht op prijs gesteld --
De landen uitgemoord door Spanjes krijgsgeweld --

De rijken vastgezet, hun goedren aangeslaagen --
's Landsampten, tegen 't Recht, aan vreemden opgedraagen --
De Voorrechtbrieven uit het Handvestboek gerukt --
De sterkste Vesten door Kasteelen onderdrukt --
's Lands magtigste Edelliën, des Konings Stedehoudren,
't Onschuldig Graaflijk hoofd geslaagen van de schoudren,
En andren, hem ontvlucht, den Vaderlande ontzeid:
Jaa 't Volk beschuldigd van gekwetste Majesteit.

Doch toen het Vaderland in boeijen werd geslaagen,
Ontvlamde 't hemelsch vuur, dat in voorleeden dagen,
De Batavieren had beziel met heldenmoed:
De Vaedren, afgedaald uit dat grootmoedig bloed,
Verkoozen, door de kracht der eedle *Vrijheidsliefde*,
Dat liever 't oorlogszwaard hun vrijë halzen kliefde,
Dan die te buigen naar het juk der slaavernij.
De gouden Vrijheid, nooit in Spanjes heerschappij,
Door reden en gebeën, noch duurbaar goud te koopen,
Deed door het Oorlogsrecht op haar bezitting hoopen,
Of strijden tegen hoop, door wanhoop aangevoerd.
Toen heeft Vorst Wilhem, door Civilis geest geroerd,
Een' koninglijken schat, in zijn geslacht gekofferd,
Jaa bloed en leven aan 's Lands Vrijheid opgeöfferd:

Ge-

Geholpen door het geld, beleid en oorlogsmoed;
Van Juliusfen, voor de Vrijheid opgevoed;
Dat tuige 't Praalgestigt door 's Vorsten deugd verworven;
Toen hij als Martelaar der Vrijheid is gestorven.

Die drijfveer van den krijg, die zuivre *Vrijheidsmin*,
Gaf 't Oorlogsproeffstuk aan de Watergeuzen in,
Dat Bato's vasten grond, gelijk de Zee, bevrijdde,
Wanneer de Rijk en Bloois op 't vijftiende Eeuwgetijde
Van Romes nederlaag, op hun gevreesde kiel,
Der Vrijheids Zegevlag ontrolden in den Briel.
De blijde Vrijheid, dus uit Zee te Land getreeden,
Werd staatlijk ingehaald bij veele groote Steeden:
Zij fierde 't eerst heur vlag met Vlisfings Waterleeuw,
En bragt Noordholland toe het heil der gulden eeuw.
Men overwon alom het Vrijheid dwingend Spanje,
De Bloedvlag werd hervormd in Wimpels van Oranje:
Het onbepaald gezag werd in den oorlogstijd,
Bij wettig Staatsbesluit, Vorst Willem toegewijd:
Men liet de vreugdekreet: Oranje en Vrijheid, hooren,
't Geene als een donder klonk in Alba's schrikkende ooren,
Die, raazende van wraak, een' stroom van bloed vergoot.
Maar de eedle Vrijheid, die in 't hart des Volks gebood,

Deed

Deed alle rampen met een taai geduld verdraagen;
 Wie heeft het zwaar beleg van Alkmaars muur geslaagen;
 Wie de Inquisitie op de Zuiderzee vernield?
 Wie Haarlems Vrouwenfchaar met heldenmoed bezielde?
 Wie streed met van der Werf en 't uitgehongerd Leiden?
 Tot Rijn en Maas, ja Zee hun Oorlogsramp beschreiden,
 De *Vrijheidsliefde* dreef hen alle tot dat punt:
 Dat tuig' de gouden spreuk op hun papieren munt.

De zelfde *Vrijheidsmin*, die in het strijdperk woedde,
 Nam door voorzichtigheid 's Landsraadslag in haar hoede;
 Des Vijands groote magt bewoog den Batavier
 Zijn magt te sterken met de Zeeuwfche Leeuwsbanier;
 De Vrijheid, dus gegrond op twee onwrikbre ftijlen,
 Werd ras gewapend met de Zeven Staatenpijlen,
 Te faam gebonden met den sterken Eendragtsband,
 Door 's Konings Stedevoogd, Johan van Gelderland.
 Die eeuwige Eenheid die in Utrecht werd geflooten,
 Voor de Onafhankelijkheid der Zeven Eedgenooten,
 En tegen 't Spaansch geweld gelukkig uitgedacht,
 Verleende aan Bato's erf meer heerlijkheid en magt;
 Dan Bruin en Friezen aan Civilis Veldbanieren,
 Door 't Vrijheids Hulpverdrag der Zeven Batavieren.

De vrijë Zevenſtar ſcheen toen, ter Sterrenbaan,
Filips verbijſterd oog gelijk een Staartſtar aan,
Die wreede beulen van 's Lands Vrijheid wilde onttroonen,
Dit dreef dien Dwingeland dat hij veel duizend kroonen,
Beneffens Adelſtand en eere aan hem beloofd',
Die Vader Willem van het levenslicht beroofd'.

Maar toen het taaſt geduld ten einde was gedraagen,
Werd Flips, als Rijkſtiran, zelf met den ban geſlaagen,
Dewijl Rechtvaardigheid het Graaſlijk Hoofdgezag,
Dat zeven Eeuwen klom, op één' geduchten dag,
Deed wederkeeren in den boezem van 's Lands Staaten,
Die de Oppermogenheid van 't Zonneleen bezaten,
Naar welks bezitting Flips geweldig had geſtaan,
Door d' eerſten Edeldom met zwaard en ban te ſlaan,
En 't Volk te plaagen als gekochte Algierſche Slaaven;
Waar tegen taai gedult, noch aangeboden gaaven,
Noch nedrig Smeekgeſchrift op 't Recht des Volks gegrond,
Noch voorſpraak, ſchoon gevloeid uit Vorſtelijken mond,
Noch ſtem van 't martelbloed Hem paalen konden zetten,
In 't wreed vertrappen van 's Lands Vrijheid, Recht en Wetten;
Voor welks behoud Hij zelve een' eed had afgelegd:
Waaröm Hij werd verklaard vervallen van zijn Recht.

En

En zijn misbruikt Gezag ten plechtigste afgezworen:
Om met het Staatsbestuur de Vrijheid in te voeren;
Wier troon in heldenbloed, door de Almagt werd gevest,
In 't middenpunt van dit nog worstelend Gewest;
Waar op die Hemelmaagd, wie 't Zonnelicht omstraalde,
Als Nederlands Gelei- en Schermgeest nederdaalde,
Gewapend en gedost met Speer en Vrijen Hoed:
Haar aanzien gaf den Volke een' dubblen oorlogsmoed;
Haar aanspraak deed den Vorst en Neêrlands vrijë Staaten
Zich op haar heilbelofte en trouwe hulp' verlaaten:
Want van heur' lippen vloeide een schoone Profeetzij',
Geraamd op vaster grond dan Welda's Wichlaarij.

„ Gefolterd Nederland uw uitgestaane elenden,
„ Bewoogen 't Hemelhof, mij te uwen troost' te zenden,
„ Op dat uw heldenmoed, nu worstlend met gevaar,
„ Met eere 't hoofd opbeur', tot aan het Vredejaar.
„ De Waereld ziet met schrik Civilis eeuw herleeven,
„ Nu gij door zuivre zucht tot Vrijheid aangedreeven,
„ Uw Zeven Pijlen wet, gesterkt door wondre hoop,
„ En tot uw doel verkiest den Schrik van gansch Euroop,
„ Voor wien de Vorsten, die uw' heldenmoed bemerken,
„ Angstvallig vreezen, en uw' hand niet durven sterken;

- „ Hoewel Rechtvaardigheid uw Raadsgestoelt bekleedt,
„ Uw Watermagt geleidt, voor uwe Heirspits treedt;
„ Maar Willems liefdebêe, te storten bij zijn sterven,
„ Zal, voor het arme Volk, bij God gehoor verwerven:
„ Uwe afval van Filips, is door Rechtvaardigheid,
„ Die met een bloedstem spreekt, voor 't Hemelhof bepleit:
„ Nu zal de Almogenheid, met onweerstaanbre handen
„ Haar pijlen schiepen in uws Vijands ingewanden,
„ Hem stellen voor 't Heeläl, geblixemd van den troon,
„ Gelijk een voorbeeld van des Hemels wraak ten toon.
„ De Hemel zal in 't veld voor uwe legers vechten,
„ Uw pleitgeding ter zee in uw belang beslechten,
„ En met een' fellen storm vernielen 's Konings Vloot;
„ Doch 't Peruaansche goud uitstorten in uw' schoot.
„ De schakel der Natuur zal, met gewisse merken
„ Van 's Hemels zorge en hulpe, in uw' belangen werken,
„ Op dat geen Filistijn de reine Bondärk' roov';
„ Maar 't vrijë Neerland bloei door vrijheid van Geloof.
„ Gij zult uw' vrijë vlag op hooge masten vesten,
„ En handeldrijven van het Oosten tot het Westen,
„ Zo ver de groote Zee het drooge Land bepaalt.
„ Uw medelijdend hart, door *Vrijheidsmin* bestraald,

„ Zal

- „ Zal droeve ballingen, uit 's Konings land verdreeven,
„ Bij u een vrijë woon- en- handelplaatse geeven;
„ 't Geen groote Steden zal doen bersten uit hunn' Wal,
„ En stellen Nederland ten marktplain van 't Heeläl.
„ Oranjes Heldenkroost, uw' Staat ter hulp' gezonden,
„ En tegen 't Spaansch geweld, tot Vaders wraak verbonden;
„ Zal, door hun strijdgeweer, uw vrij' Gemeenebest
„ Omringen met een' muur van sterke vest bij vest.
„ Gij zult tot zulk een' trap van magt en aanzien steigren,
„ Dat Koningen, die thans uw Bondgenootschap weigren,
„ Door Rijksgezanten u hun vriendschap zullen biën,
„ En uw gevreesde magt met schrik naar de oogen zien,
„ Of drijven op de hulp van uwe fenixpennen.
„ Jaa u zal Spanje voor een' vrijën Staat erkennen —
„ Het stomp gestreeden zwaard verzeeglen in de scheë —
„ Uw vriendschap zoeken door een' afgesmeekten vree.
„ Dan zal de schelle Faam uwe oorlogsdaaden dondren —
„ Uw uitgerekt geduld en *Vrijheidsmin* bewondren.
„ Dan zal de Spaansche Vrede in duurzaam marmer staan,
„ Gelijk de Broederschap met Vorst Vespasiän.
„ Dan zal uw Staat, ten topp' van Vrijheid opgereezen,
„ Alleen afhankelijk zijn van 't Onafhankelijk wezen.

„ Dan zal geen oorlogsramp noch list, in laater eeuw,
 „ De Vrijheid rooven van den vrijgevochten Leeuw.
 „ Dan zal het nageslacht, met Hollandsbloed in de aedren,
 „ De zuivre *Vrijheidsliefde*, als 't kenmerk hunner Vaedren,
 „ Gebleeken in hunn' moed en Batavierschen geest,
 „ Met zangen looven op het vierde Jubelfeest”.

Wij, die 't vervullen van die Godspraak nu beleeven,
 Zien nog der Vaedren geest gehuisvest in hun Neeven.
 Dezelfde *Vrijheidsliefde* is ongekreukt bewaard,
 Ach! zag het Vaderland den zelfden heldenaart,
 En onbezweeke trouw geheiligd aan zijn' standerd,
 Dezelfde spaarzaamheid, in weelde thans veranderd,
 Dezelfde oprechtheid, nu verwisfeld in bedrog,
 Dezelfde maatigheid en strenge zeden nog:
 Het algemeen geluk, uit deze bron gereezen,
 Zoud nog niet minder groot en onafhankelijk weezen,
 De Vrede en Vrijheid, eens door heldenmoed hersteld,
 Verëisfchen tot behoud meer Staatskunst dan geweld.
 Was Nederland alleen gewapend in den Vrede,
 Geen Waereldwinger trok het Slagzwaard uit de schede,
 Dit Volk, door moed gevreesd — door billijkheid bemind,
 Werd nooit beteugeld in zijn vrijë Staatsbewind.

De Vrijheid, dus gestaafd door tweemaal honderd Jaaren,
 Zie van heur troon de rij der eeuwen henen vaaren,
 De Vrede en Voorspoed blijve onwankelbaar in stand,
 En de Eendragt zij de kracht van 't vrijë Nederland.

In Wintermaand,

1780.

* * *

* *

*

H E T
G E W E E T E N.

*Opgesteld voor het Taal- en Dichtlievend Genootschap te
Leiden.*

Doch niet ingeleverd.

Godloozen die den band der Wetten hebt versmeeten --
Verzuimt uw daaden naar uw plichten af te meeten,
En nimmer overweegt hoe 't met uw reekning staa;
Wijkt van mij, eer mijn zang u als een donder staa:
Ik zing het Richtsnoer van uw redelijke daaden —
Het vuige dwaalspoor dat uwe voeten vaak betraden,
En 't Vonnis over u door 't Hoogste Recht geveld.
Maar gij Oprechten, die, in 't Recht uw' wellust stelt —

Be-

Bevreesd zijt door uw doen uw Plichten te overtreden,
En wigtigt uwen Staat met d'evenaar der Reden;
Treedt toe, nadien mijn zang uw zuivre zielen vleit:
Ik zing den regten weg, die u ten leven leidt —
Uw braave handelwijs, door 't strenge Recht verdedigd;
De hoogste vrijpraak die uw vroomme ziel bevredigt.
Een ander zing' die stoffe op aangenaamer wijs;
Een ander winne en strijk' den opgehangen Prijs: (*)
Ik zal volmaakter zang geen Eerlaurier betwisten;
Maar wel te vreedten zijn zoo slechts de Mensch — de Christen.
De Godspraak onzer ziel, die in mijn zangen spreekt,
En hoor' geloove en volg' daar hem de wet ontbreekt.

De Schepper gaf en- in en- aan het denkend wezen,
In 't uitgestrekt Heelal, zijn heerlijkheid te leezen,
En wondre deugden, die als wetten der Natuur,
Den mensche ontvonkten in een heilig liefdevuur,
Tot hem die waardig is zijn dienst en lofgezangen,
Van wien hij alles goeds, jaa 't leven heeft ontvangen:
Tot hen op wien het beeld der hoogste Majesteit,
Benevens hem, zijn glans en luister heeft verspreid;

Die

(*) Den Prijs is door niemand getrokken.

Die op dit nedrig rond Gods heerlijkheid vergrooten,
En hem verstrekken tot natuur- en deugd genooten,
Uit deze rijke bron, en algemeenen plicht,
Vloeit, door de leiding van het sehrander redenlicht,
Op welk een wijz' de mensch, naar 't Godlijk welbehaagen,
Aan hem den wijrookgeur van Eerdienst op zal draagen.
Hem, die alleen den wensch der graage ziel voldoet,
Alleen erkennen voor zijn' God, zijn Hoogste Goed,
Hem, die zich aan de ziele onzichtbaar wil vertoonen,
Door een' verborgen dienst in 't heilig hart' te troonen;
Zijn hooge Majesteit, die als een zonnestraal
De Waereld overschijnt, met Cherubijnen taal
Te aanbidden, roemen en op 't luisterrijkst te ontvouwen;
Des Scheppers groothed in de schepfelen te aanschouwen:
Die aan de Heerschappij' dier menschen zijn verslaafd;
Die als hun Goden met het Godlijk beeld begaafd,
En tot een meesterstuk der Schepping zijn verheven;
Aan wien het Aardrijk tot een Erfleen is gegeven;
Op dat de sterveling zich plechtig henen wend'
Tot God vol majesteit, dien hij als Leenheer kent,
Door dankbaare offren van verplichte Heergewaaden,
Uit deze liefde bron, ontstaan de liefde daaden,

En

En zuivre plichten van de Vriendschap eens van zin,
Geregeld door de maat der krachtige eigenmin.
Die menschen liefde blijft voor 's naastens welstand borge;
En eischt dat ieder voor des andren leven zorge —
Met onbezweeke trouw zijn goed en recht verweer'
Met goed getuignis staav' zijn aangefchondene eer'.

Die Vriendschapsplichten zijn, in onderscheiden standen,
Nog sterker aangeperst door onverbreekbare banden:
De Huwlijksliefde, die in tederheid en trouw'
De Vriendschap overtreft, verbindt een Man en Vrouw
Zich aan hunn Echtgenoot in eigendom te geeven —
Met ziel en lighaam tot elkanders dienst te leeven —
Het teêrgeliefde kroost uit hunne minn' geteeld,
Allengs te vormen naar des Scheppers evenbeeld —
Zijn zuivre Leer en Dienst hun ernstig toe te deelen —
Hunn' teedre zielen met het schoon' der deugd te streelen —
De blaakende ouderminn' te drukken in 't gemoed,
Met Vriendschap, die zich strekt zoo verre als 't vriendenbloed.

Het onderling belang van tallooze Eensgezinden,
Verschaft gelegenheid zich nader te verbinden,

In Maatschappijën van verscheiden naam' en trapp',
Begreepen in den ring' van Buurt' en Burgerfchapp',
Of verder uitgestrekt in Staat- en Vorstendommen,
Jaa Koningrijken, die op magt en grootheid brommen;
Verëenigd door den band van Algemeen belang,
In Wetten uitgedrukt, door die in deugd en rang,
Als Vadersen des Volks den hoogsten stoel bekleeden,
Die t' faamenleving is een school van Burgerzeden,
En geeft een lange reeks van Plichten aan de hand;
Als liefde tot den Vorst en tot het Vaderland,
Tot zelfbelangen van welmeenende onderzaaten;
Wier plichten, naar den aart van ambten, rangen, staaten,
Door wetten zijn bepaald, uit gronden der Natuur'.
Dus past grootmoedigheid aan Staats- en Stads bestuur.
Hem, die den Godsdienst leert, betaamt een' vroomen wandel.
De vleklooze eerlijkheid verzell' den ruimen handel.
Die voor de Vrijheid strijdt voegt helden dapperheid.
Rechtvaardigheid beziel' hem die voor de onschuld pleit.
Menschlievenheid bestuur' die voor het ziekbedd' waaken.
Voorzichtigheid verstrekk' den Zeeman tot een baaken.
De Lijdzaamheid bebouw' het vruchtbaare akkerland.
De Naarftigheid versterk' des werkmans rechte hand.

Hoe heerlijk, evenwel, het Redenlicht moog' straalen;
Hoe schoon het Burgerrecht zich laat' door Solon maalen;
Ons straalt een klaarer Zon genadig boven 't hoofd.
Na dat de hellen glans der Godheid was verdoofd,
En 't Redenlicht bezwalkt bij de overöude volken,
Verscheen het licht der Wet uit rook en dikke wolken,
Gelijk de middag Zon, van Horebs hoogen kruin,
Toen d' aandacht was gewekt door 't klinken der bazuin.
De Godheid schreef in steen, en 't steenen hart' der Jooden,
Het lang vergeeten deel der hemelsche geboden;
Als zuivre heiligheid, die 't harte aan God' verbindt,
En Edelmoedigheid, die ook heur haaters mint:
Waar van Gods menschenliefde een voorbeeld wilde zetten,
Omhangen met een kleed van donkre schaduwetten,
Dat Israël verbond tot menige offerplicht';
Doch aan het Christendom in aangenaamer licht,
En voller dag verscheen, door 't scheuren der tapijten.
Het volk tot God' geleid door Priesters en Levijten,
Ziet nu een' open' weg tot Gods genadetroon,
Geheiligd door het bloed van zijn' gekruisten Zoon':
Die voor een schuldig volk als Voorspraak treedt ten Hove;
En schrijft als plichten voor Bekeeringe en Geloove:

Op dat een heilig volk, in liefde blij te moê,
Den Vader', Zoone, en Geest' eerbiedig hulde doe.

Het redelijk Verstand, de spiegel van Gods wezen,
Het tafereel waar in Gods Wetten zijn te leezen,
't Welk zijnen plicht erkent, en 's hoogstens schepter kust;
Is van zijn eigen doen en laten ook bewust,
Verbeeldingskracht weet aan een ieder te openbaaren,
Zijn handelingen in voorleden' levensjaaren —
De drijfveer en de bron waaruit zijn werking sproot —
Het voorgestelde doel naar welk hij oogde en schoot;
Zoo van het eerst' begin der redelijke daaden,
Als op den langen loop der verdre levenspaden,
Tot dat de grijze lok aan de achtbaarheid bekoor';
Dan moog' vergetenheid met tanden van ijvoor,
De kindsche letters uit papier gedenkschrift bijten;
Zij zal geen laater merk uit pergamenten slijten,
Veel min den ouden dag, in vaster brein geschetst,
Wiens tegenwoordigheid in koper schijnt geëtst.
Daar leest de sterveling, aan wet en plicht gebonden,
Hoe hij is wechgestroomd door algemeene zonden,
Eer zijn onnozelheid befeste goed en kwaad;
Hoe hij de kinderliefde ondankbaar heeft versmaad,

De kennis en den dienst der Majesteit vergeeten,
De Wetenschap bespot, de zuivre Deugd verbeeten,
En dus door zelfsbedrog ter Waereld ingeleid,
Op 't haatlijk kluchttooneel der schertsfende ijdelheid,
De schand- en vloekrol van een schelm of lichtmis speelde.

Het zij dan welk persoon hij voor het volk verbeeldde,
Hem was een kwaade roll' bestendig toebetrouwd:
Heeft hij den levensstand van echten Man ontvouwd,
Hij bragt zijn huisgezin allengs van kwaad tot kwaader.
En droeg hij, zonder hart, den zoeten eernaam Vader,
Zijn schaadlijk voorbeeld, dat het teedre kroost besmett',
Verstrekke hun ten les, ten prikkel, jaa ten wet.
Of maalde hij de schets van ambten, rangen, staaten,
Zijn voorbeeld werd beschouwd doch enkel om te haaten.
Verhoogde een magtig volk hem tot den Vorstenstand,
Zijn gouden Borstster was een Staartster voor het land.
Verkreeg hij, door zijn moed, den Legerstaf in handen,
Hij oeffende als een spel het rooven, moorden, branden.
Verschafte zijn Beleid hem zitplaats in den Raad,
Hij drukte 't Vaderland door schrokkende eigenbaat.
Verkoos de Godheid hem om haaren naam te roemen,
Zijn ketterijver holp wie anders dagt verdoemen.

Werd

Werd hij, door 't heilig Recht, ter Vierschaare ingeleid,
Hij plukte weeuw en wees door 't uitgerekte pleit.
Verworf Geneeskunst hem een' beemd vol balsemgeuren,
Zijn zotte Wichlaarij deed arme lijders treuren.
Had hem de Handelbeurs der Koopzorg toegewijd,
Hij hield den voorraad op, en wekte een' duuren tijd.
Verëerde de Akkerbouw hem veld en boomgaarddreeven,
Zijn traagheid deed het volk door groote schaarsheid sneeven.
Betrouwde Zeevaart hem een rijkgeladen schip,
Hij stuurde 't onbedagt op harde strand of klip.
Of welk een roll' hij mogt op 't Staatstooneel vertoonen,
De boosheid hing hem aan in alle standspersoonen.

Dus van het hoog tooneel met wankelende schreên,
En beevend' ouderdom, ten stoel' der rust' getreên:
Gedenkt hij met vermaak aan zijn voorgaande leven,
En blijft aan de ijdelheid der laage dingen kleeven.
De gaaven der Natuur, hoe mild' voor hem bereid,
Gebruikt hij, als voorheen, met stomme ondankbaarheid.
Hij nadert tree op tree tot aan den kring der geesten,
Doch treedt naar 't brandaltaar als een der offerbeesten;
Nadien zijn ziel, die Gods rechtvaardigheid verzaakt,
Met zijn barmhartigheid zich kittelt en vermaakt.

En

En voedt met valſche hoop, gebouwd op losſe gronden
Van naare Onweetenheid, tot aan zijn laaſte ſtonden:
Ten zij de wreede Hel ontbrand in zijn gemoed;
Of hij gewaſchen wordt in 't ſchuldverzoenend bloed.

Behaagt het, evenwel, het heilige Opperwezen,
Op 't hoofd van deze of die zijn' grooten naam te leezen —
Hem af te waſchen in het Zoenbloed van den Borg';
Gods menſchenliefde draagt ook voor zijn kindschheid zorg',
Hij etſt in 't teedre hart' de zedelijke gronden,
Zijn levensboek vertoont geen reeks van zwaare zonden:
Maar pronkt, integendeel, met hagelblanke deugd;
En toont de beſte ſchets der welgeſchikte jeugd:
Die teedre kinderman met ouderman erkende —
Zich in de vroege jeugd aan 's Scheppers dienſt gewende —
Verſtandig onderzocht de wondren van 't Heeläl,
Den eindeloozen roem des makers ten geval'.
Een jongman die alleen zijn' hoogſten welluſt ſtelde
In de eedle Deugd, die hem als Leidsmaagd vergezelde,
En voerde langs den weg van ambt of huisgezin,
Als op een gloriebaan, de groote Waereld in.

Dus uit het oeffenſchool der Jonglingschap en Reden,
Ter renbaan' van de deugd grootmoedig ingetreden,

Trad

Tradt hij, ontslagen van de dartelheid der jeugd,
Het beste voorbeeld naa, tot aan de kroon' der vreugd';
't Zij hij zijne Echtgenoot' door teedre min verblijdde,
Zijn huis aan Gode en deugd tot eenen tempel wijdde;
Of zorg en vlijt besteede aan 't burgerlijk' bestand,
En kweekte een kroost ten dienst' van Gode en 't Vaderland;
Door 't vaderlijk gedrag grootmoedig voordgedreeven.
Niet minder blonk zijn deugd in 't openbaare leven:
Schonk de Oppertroonmonarch hem de Opperheerschappij,
Zijn adem was de ziel der braave Burgerij.
Werd hij uit Staatsbelang tot Koningen gezonden,
Hij heeft het Vaderland behouden door Verbonden.
Beriep de Vrijheid hem in 't bloedige Oorlogsveld,
Hij streed voor 't heil der Vrede, als een manhaftig Held.
Of deed de hemelmin hem 's Heilands Bondärk' draagen,
Gods eere en 's menschen heil kon hem alleen behaagen.
Droeg zijn oprechte ziel voor pleitgedingen zorg',
Hij bleef met hart' en mond' voor 't Recht en de onschuld borg'.
Werd zijn gemoed geraakt door 's lijders bange zuchten,
Hij deed door menschenmin de Dood van 't ziekbedd' vluchten.
Had hij aan 't Koopkantoor zijn zorg en vlijt verpand,
Zijn gouden regen droop op 't heilrijk Vaderland.

Bezeilde hij de Zee in bange tijdgewrichten,
Hij staarde op 't Albestuur en 's Hemels heldre lichten,
Verkoos hij de eenzaamheid in de arme herders stulp,
Hij plantte, zaaide, en bad om regen en Gods hulp'.
Deed zijn geringen stand hem om een dagloon zweeten,
Hij heeft zijn daaglijks brood met dankbaarheid gegeten.
Of was het Slaafsch lievrei hem op den rok gelegd,
Hij heeft zijn' heer gediend als een gehoorzaam knecht.
In welk een rang of stand, zich een der deugdgezinden,
In deze woestenij der Waereld, mooge vinden,
Zijn gansche levensloop wijst een voorbeeldig spoor,
Tot hem het pad der deugd geleidt in 't eerechoor.

De grijzende Ouderdom, verheerlijkt met het voordeel
Van ondervindingen en rijp beraaden oordeel,
Met zielevreugd gekroond, in 't eerechoor verhoogd;
Ziet, daar hij van den topp' de baan der deugd beoogt,
De nietige ijdelheid van dit vergankelijk leven,
Te sterk gebleeken in 't geduurig tegenstreeven
Der schandige ondeugd, die de zuivre deugd trotseert,
En hem de lijdzaamheid der vroomen heeft geleerd.
Hij slijt zijn' laatsten tijd met heilig te overdenken,
Het zevenrijk genot van 's Hemels gunst geschenken:

Waar door hij is verplicht, en teffens voorbereid,
Gods gunst te erkennen met eene eeuwge dankbaarheid --
Den naderenden dood, met stil geloofsvertrouwen,
Als 't eind' der rampen, en 't begin der rust te aanschouwen.

Daar staat de Sterveling nu openbaar ten toon',
Als een gedaagde voor den Allerhoogsten troon',
Waar op de Hemelheer, als Richter, zal verschijnen!
Voor wien uit diep ontzag de zondaar moet verdwijnen,
Op 't enkel denken aan de hooge Majesteit,
Die 's menschen doen beschouwt door zijne alweetenheid,
Wiens zuivre heiligheid geen zonden kan gedoogen,
Door wiens rechtvaardigheid het menschdom wordt gewoogen,
Van wiens almogenheid hij loon of strafverwagt;
Maar ook wiens wijsheid heeft den Zoenweg uitgedacht,
Door wiens barmhartigheid de vroomen zijn verbeeden,
En uit de bron des goeds bedeed met zaligheden.
Het flauwste denkbeeld van dit Oppertroongericht
Beweegt den Sterveling zijn' redelijken plicht' --
Des Hemels oppermagt -- de billijkheid der wetten --
Door volle erkentenis een' luister bij te zetten.
Hij prijst de nuttigheid en wijsheid van 't verband,
Waar door de zaligheid is aan de deugd verpand:

En

En 't woedende verderf aan de ondeugd vast gebonden:
Het zij Rechtvaardigheid de zonde straft met zonden,
En met volmaakter deugd de minder deugd bekroont:
Of ook het kwaad' en goed' zich zelve strafte en loont,
Hij ziet der menschen schuld ten Hemel opgereezen,
En billijkt des de wraak van 't hoogst rechtvaardig Wezen.
Hij hoort Gods heilbelofte, in Jezus bloed gegrond,
Volroemt zijn menschenliefde, en eindloos wijzen vond;
Doch kan op dit tooneel zich zelve niet beschouwen.
Zijn eigenliefde voedt een ongegrond vertrouwen,
Dat hij voor 't strenge recht des Heeren zal bestaan.
Hij ziet den grooten dag op verre afstand aan,
Of stelt zijn ziel' gerust met ijde menschen vonden,
Wen hij het levensboek van deugden en van zonden
Legt in de redenschaal', en wikt het evenwigt
Der levensdaaden met den voorgeschreeven plicht.
Hij ziet den nederlag met onverschillige oogen,
Als of zijn evenmensch werd in de schaal gewoogen.
Hij ziet de Zon der Wet, doch door een wolk verdoofd.
Hij ziet Gods pijn; maar niet als mikkende op zijn hoofd.
De twijffeling en hoop doen al' zijn drift verkoelen,
En al de prikkling van 't Geweeten flauw gevoelen:

Maar wen een diep gepeins zijn denkbeeld meer verklaart,
De bange schrik des doods de redenschaal bezwaart,
De dag des oordeels schijnt te bloozen aan de kinnen,
En de eeuwigheid hem wenkt in 't koningrijk' der schimmen,
Een sterke hemeldrift hem tot zich zelv' bepaalt:
Dan wordt zijn kennis door de Zon der Wet bestraald,
Geheugnispiegel stelt zijn daaden voor zijne oogen,
De fiinen evenaar des Oordeels wordt bewoogen,
En velt het vonnis van zijn' zedelijken staat;
Die naar den hemel rijst, of naar den afgrond slaat.
Dan voelt zijn lijf en ziel zich prikklen en verrukken,
Met wondre krachten door geen woorden uit te drukken.
Dan daalt de Vierfchaar Gods uit 's Hemels opperzaal',
In de overtuigde ziel, en spreekt orakeltaal,
Op richterlijken toon: „Gij, booze zult niet leeven”
Of met een streelend woord: „Uw zonden zijn vergeeven.”
Dan opent hij den mond, die ongeveinsd belijdt,
„Ik zelf! Ik ben de man met wien de Godheid strijdt;
„Die 't Opperwezen door mijn daaden heb beledigd:
Of wel, „Ik ben met Gode in 's Heilands bloed bevredigd.”

Die wondre Hemelstem dreunt als een donderslag:
Zij bonst een Rijksmonarch uit zijn misbruikt gezag,

Ver-

Vervolgt een vluchteling met zweepen op de helen,
Vergeldt verborgen kwaad met wroeging in de zielen,
Doet stoute Zondaars op het dwaalspoor stille staan,
En boetelingen op benaauwde boezems slaan,
Vertroost een eerlijk man in 't onrechtvaardig lijden,
Bemoedigt vroomen die met doodsbenauwtheen strijden,
Voorस्पelt een zwoegend slaaf eene aangename rust,
En voert de oprechte deugd aan 's Hemels vreugdekust.

De klank van 't fijn metaal verdoov' de stem der Reden,
De Waereldzorg beklemm' met drukke bezigheden,
De lippen van 't Gemoed dat tegen zich getuigt,
De trotsche Staatzucht, die voor wet noch reden buigt,
Ontveinze uit al heur magt, de Godspraak van 't Gewisse;
Maar staaft een blixemstraal dat Godsgetuigenisse,
Dan spreekt de ontwaakte ziel als met een donderstem,
En 't Godlijk wraakgericht geeft aan 't Geweeten klem,
't Verschrikt een' Dwingeland, ten Rijkstroon opgesteegen,
Hij meete zijn gezag met zijnen langen degen,
Zijn gouden Borstster, die van blixemstraalen blik,
Verspreide een vlammen licht, dat de eedle deugd verschrikt—
Ontsteeke een moordvuur, dat de waarheid doet verbleeken,
Verschroei d' oprechten mond, die naar het hart durft spreken,

Verteer' het parkement, dat haaren eisch ontzegt,
En geesfel' met heur roê de Vrijheid en het Recht.
Maar twijl zijn hoogmoed rijst tot aan de sterrenronden,
Schrijft de Almagt aan den wand: „Gij zijt te ligt bevonden”.
„Het Koninglijk geweld is van u wechgegaan:
„Het moedig Volk dat gij in kluisteren deed slaan,
„Verzweert uw ijzren juk op zijnen hals te draagen.”
Daar staat de boosheid nu met schrik voor 't hoofd geslagen;
De Koninglijke star, in wolken uitgedoofd,
Schiët blixemstraalen naar het pratgekroonde hoofd:
De roede slaat hem selv' met stinkende etterbuilen,
Waar in de luizen zich, met grooter heir, verschuilen,
Dan 't heir der zielen 't welk hem aanklaagt voor Gods troon;
Welks nagalm in de ziel' met donderenden toon
Zijn gruweldaaden weet op 't schriklijkste aftemaalen.
Nu schijnt de Koningsstar ten jammerpoel' te daalen;
De Raazernij verpijnt zijn reeds gedoemde ziel,
Met al de foltering waarmêe het hem geviel
De zuiverste onschuld uit het leven wech te rukken:
Hij wenscht, in zulk een drom verbaazende ongelukken,
Dat zijn geduchte staf, die volken heeft geplaagd,
Hadt schaapen langs de hei of klaverwei gejaagd;

Maar

Maar ach! te laat gezocht, de daad lijdt geen herhaaling;
Het Vonnis legt geveld; de Rechter eischt betaaling.

Wanneer Rechtvaardigheid van eedle gramfchap brandt—
De Wreedheid tegentreedt en teugelt aan een' band:
Dan perst een bange ziel het bloed en zweet uit de aedren;
Een Vluchteling verschrikt op 't ritslen van de blaedren.
Beziet een Veldheer, die noch God noch Godsdienst kent,
Die eed noch trouwe houdt, en 't Recht der volken schendt:
Hij zendd' zijn vloekgespan in overwonnen landen,
Met dit ontmenscht bevel: van rooven, moorden, branden,
En wat de boosheid kan bedenken op de reiz':
Zijn fcherp gewette zwaard verftrekk' der dood ten zeisf'.
En maaije een rijken oogst van weêrlooze onderdaanen,
Maar ftraks verdrinkt het veld in brakke Burgertraanen,
En ftrekt ten watervest voor 't ftroopen van zijn heir:
Bevloert de ftrengte kou dan 't onbevaarbaar meir:
Een laauwe bloedrivier, ten hemel opgesteegen,
Door zuchten t' faamgeperst, valt nêer in zomerregen,
Die 't marmervak ontfloopt. De gunftige Natuur
Strijdt voor de goede zaak, en lescht het folvervuur.
Ziet daar den booswicht ftaan ten fpot der zwakke volken,
En fchieten, God' ten fmaad, zijn kogels in de wolken,

Wen 't boos Geweeten, dat te schrikkelijk ontwaakt,
Hem tegens wil verwijt dat God, dien hij verzaakt,
't Geschrei der onschuld hoort, en trekt de boosheid tegen.
Nu vlucht hij voor zijn schim, als voor zijns vijands degen;
Die hem geweldig schijnt te volgen treê op treê:
Dus waar hij vlucht hij draagt een' strengen wreker mee,
Hij schijnt als in een stroom van martelbloed te smooren,
De zuchten dreunen hem als donderen in de ooren:
Een slachtzwaard dreigt zijn hoofd met opgeheven hand,
De vuurgloed volgt hem na - verschroeit zijn ingewand,
En doet het ziedend bloed verdroogen in zijne adren, —
Het uitgeteerde lijf ter veege Grafzerk naedren:
En stort Rechtvaardigheid hem in den afgrond neêr,
Nog roept hij uit; „ Gij hebt verwonnen Galileêr.”

Gesleepten Staatskunst moog der boozen schild verstreken,
Maar geen bedrog kan zich Gods oog en hand onttrekken,
De vierschaar van 't Gemoed leest haar het vonnisf' voor,
En luistert in den slaap een dreigtaale in het oor,
Let op een Man van Staat, die, in geveinstheid wandelt,
En tot 's Lands nadeel met een' loozen vijand handelt,
's Lands Eere en Welvaart, aan zijn zorg toebedrouwd,
Uit eigenbaat verruilt en opweegt tegen goud;

Zija

Zijn snedig Staatsbeleid mooge als een Godspraak gelden,
En dingen naar het hoofd der onverwonnen helden,
Hij slaa 's Lands wettig Vorst en Vrijheid in den ban,
En zett' de kroon' des Rijks op 't hoofd van een' Tiran,
Maar stelle eens; dit ontwerp beschaame zijn verwagting,
De Staatsverwisseling verwisfelle all' zijne achting,
En ingebeeld gezag, waar op de Staatsman aast,
In fmaad en spot. Wat dan? De wijze Staatsman raast,
Hij staat verstomt, en van zijn schendig doel versteeken:
Nu schijnt het kwaad, voorheen met valsch vernis bestreken,
Met andre verwen in 't vernederde aangezicht.
Zijn Medeweten, thans het masker afgeligt,
Verwijt hem zijn bedrog, ten strengste toegerekend,
Uit schriften met zijn hand gezegeld en getekend.
't Beschuldigend gemoed 't welk hem ter straffe doemt,
Ontziet den Grooten Raad, door eere en trouw' beroemd —
Het rijk gezalfde Hoofd, door zijn bedrog beledigd,
En 't woedend Volk, dat Vorst en Vaderland verdedigd.
Dus van rondföm beklemd, proeft hij al reeds den fmaak
Van 't eindeloos verderf, en Gods geduchte wraak,
Waar toe hij zich verhaast, door wanhoop voordgedreeven;
Zijn hoogmoed is te groot voor dit verächtlijk leven:

Hij slaat aan 't woeden; en van redenlicht ontbloot,
Werpt hij zich angstig in de strikken van de Dood.

Men noeme 't streng Gemoed: Beschuldiger, en Rechter,
Jaa Wreeker van het kwaad: 't Geweeten dient ons echter
Ten trouwen Raadsman, die ons zedelijk gedrag
Naar wijze wetten stuurt, met Goddelijk gezag —
Ons, in de Algoedheids naam', te rug roept van het kwaade,
En tegentreedt met Gods weêrhoudende genade,
Een Rechtsgeleerde, die het heilig Wetboek draagt;
Doch voor een' snooden schelm ter Vierschaare is gedaagd;
Door goudzucht aangespoord deszelfs gevloekte feiten
Met valsch getuigenisf' en loosheid vrij te pleiten:
Treef stout ter Raadzaale in, verheugd en blij te moef,
Hij schrijve om zijn vernuft zich de overwinning toe;
Maar ziet zijn weêrpartij, door zucht tot Recht gedreeven,
Verschijnt niet voor zijn oog, of all' zijn leden beeven,
't Gewisse wordt ontroerd, door 's Mans oprechte taal:
Dan wijst Gerechtigheid hem zwaard en redenschaal;
Dan schijnt de Pleitzaal zelf te wanklen op haar muuren,
't Misduide boek der Wett' in zijne borst te ontvuuren,
Het valsch getuigfchrift is verzegeld in zijn hand,
Zijn stamerende tong legt aan een' sterken band,

En schroomt zich te uiten in zijn fijn bedachte listen;
't Berouw beklemmt zijn hart; de schaamte staakt zijn twisten;
Hij vecht met flauwe rede als een dien moed ontbreekt:
En de onschuld triumfeert wanneer 't Geweeten spreekt.

Nog grooter blijkt de kracht van 't wonderlijk Gewisfe,
Wen 't uitverkoozen Volk, uit 's Waerelds duisternisfe,
Wordt gunstig ingeleid tot Gods genadelicht:
Dan weegt de redenschaal des menschen doen en plicht —
Vertoont hem zijn gebrek met levende overtuiging,
En zuchtend naberouw, gevolgd van zachte buiging,
En omkeer van den Will' tot God, het hoogste goed,
Daar hij begeert en vindt de vrijpraak van 't Gemoed.
Beschouwt een Medicijn, aan wien het dierbre leven
Eens veegen Lijders in de handen wordt gegeven.
Zijn dwaas begrip bereide een schaadlijke artsenij,
Door onoplettenheid of zotte Wichlaarij:
Hij zie een Eerlijk man, bij 't mindren van zijn krachten,
Van Koorts en heeten dorst verdwijnen en versmachten:
Doch laav' de drooge tonge en borst met gif en gal,
Hij drijv' de smerte in top, en lach om 's Lijders val;
Maar eindlijk komt de Dood 's mans leefdraad af te snijden.
Hij raazende en verwoed, in 't einde van zijn lijden,

Vervloekt den Medicijn, die hem ten grave stoot:
En roept den Hemel aan ter wraake van zijn' dood.
De Medicijn, beducht voor een rechtvaardig Wreeker,
Beproeft reeds in zijn ziel den droezem van den beker,
Dien hij moorddaadig heeft aan de onschuld toegebracht:
De vreeze baart berouw, 't berouw een jammerkragt:
Het streng Geweeten, dat zijn driften komt bestrijden,
Doet hem nu ongeveinsd zijn schuld voor God belijden.
Hij berst verbaazende uit: „Sterft de onschuld zulk een' dood,
„Wat dreigt Rechtvaardigheid een mensch zoo vuil en snood!”
Dus peinzend op zijn' staat en zijn Godtergend leven,
Wordt hij door bangen schrik als uit zich zelf gedreeven,
Om naar verzoening met den hoogen God te staan:
Hij biedt, door blinde drift, een lieflijk reukwerk aan,
Van Specerijën aan den kranken man onthouden;
Of die zijn schuld voldoen zijn wroeging stillen zouden:
Maar alles is vergeefs welk middel hij verfiert,
Tot drift en Reden, door het heilig Woord bestierd,
Hem leiden op den weg van Vrede, van Verzoening
Met een' vergramden God, in Jezus schuldvoldoening,
Dan wankelt de balans, door 't eindlooze overwigt
Der Borggerechtigheid, waar alle schuld voor zwicht:

't Ge

't Geweeten wordt ontlast van zijn voorgaande wroeging:

Het ademt Vrijheid, Vrede en blijde vergenoeging.

Is vaak de tegenspoed de toetssteen van de Deugd,
Een goed Geweeten schenkt veel grooter zielevreugd,

En vaster troost, aan hem die voor 't geweld moet bukken:

Dan een van hen geniet die de onschuld onderdrukken.

Wie op zijne onschuld steunt, beveelt zijn zaak aan God —

Verächt het aardfche goed — vernoegt zich met zijn lot.

Een welgegronde hoop verdubbelt moed en krachten.

Wien dit gezicht vermaakt, verbeelde in zijn gedachten,

Een eerlijk Handelaar, die voor 't Gemeenebest,

Van 't kruidendraagend Oost, tot aan het goudrijk West,

Gelijk des Waerelds Oog, de dampen doet vergaeden,

Uit eedle kruiderij, uit goud- en zilver aedren:

En voert die zomerwolk, verzeld van hemelgeur,

Den regenboog gelijk in gloeiende koleur,

Door winden herwaard aan, tot die, in gouden regen,

En geurgen lentedauw, te neder komt gezeegen,

Op 't dierbre Vaderland; dat door dien gloed verguld,

Zijn magt en grootheid aan den handel is verschuld:

Doch stelt, die heldre wolk blinke al den Aardbol over,

En schittere in het oog van eenig Waterroover;

Wiens

Wiens hart van wangunst blaakt, en buskruid vlammen uit,
Om, zoo het mogelijk is, dien aangenaamen buit,
Die door de vloeistof zwemt, die dampen op te droogen;
Eer zij des eigenaars gelukkig koopvermoogen
Vermeedren met een' schat van braaf gewonnen goed.
Of schijnt het niet genoeg dat dus een roover woedd',
En trapp' de groote hoop des Handelaars met voeten:
Laat dan een blind gemeen zijn ingewand doorwroeten: —
Zijn smert vergrooten, en verbreiden wijd en zijd,
Dat hij, door eigenbaat, die schaê rechtvaardig lijdt:
Hem de oorzaak noemen van 's Lands droevige ongelukken.
Jaa, dreigen zijn paleis en pakhuis om te rukken:
En hem te leevren aan zijn' vijand en den beul.
Is hij, in zulk een' staat, ontbloot van troost en heul?
o Neen: geen onschuld wordt aan 't Hemelhof vergeeten;
Hij vindt zijn toevlucht in zijn onbevlekt Geweeten;
Dat hem doet hoopen op 't rechtvaardige geweld,
't Welk vlijt en trouwe zorg met eere en schat vergeldt:
Maar dwingt den rover tot volkomene betaaling.
Des dient hij zich gerust van 't Recht der Schaêverhaaling:
De gouden wolk wordt zwart — braakt schorre donders uit —
Bedwingt de roofharpij — herwint den rijken buit —

Her-

Herfchept de ftille rust — herftelt den roem des braaven.
Die zegt: „God gaf, God nam, en fchenkt weêr dubble gaaven.”
De goede zaak krijgt Recht, hoe zeer de boosheid brult:
En 't Zielörakel wordt ten zijnen tijd' vervuld.

Vindt iemand zich gebragt in dringende gevaaren:
Het goed Geweeten zal 't vooruitzicht op doen klaaren;
Daar 't boos Gewisfe niets dan bloed en etter zweet.
Ziet in een' Krijgsman, die zijn vijand tegentreedt,
De roekeloosheid, die de dapperheid beleedigt;
En vroomme dapperheid, die 't Vaderland verdeedigt.
't Geweeten jaagt den Schelm, en houdt de Deugd in ftand.
Hoe groot is dit verfchil! Befchouwt van 't fteile ftand,
Een' vroomen Zeeman, die gevaaren durft verächtén:
Hij vinde zich op zee, in naare en donkre nachten,
Wanneer een felle ftorm en mast en fteven kraakt,
En Lucht met water mengt, de hemel donders braakt,
't Aan boord gefmakte roer 't gevaart' niet kan beftuuren,
De nette Graadboog mist des hemels flonkervuuren,
En elke baar hem dreigt te rollen van het wrak.
Dan ftaat de Man gerust, of zijn Geweeten fpak:
„ 't Is niet om uwe fchuld dat dus de golven woeden:
„ De fchakel der Natuur ontrust de holle vlooden,

„ Recht-

„ Rechtvaardigheid verdelgt aldus het boos geslacht :

„ Doch hoedt de zuivre deugd door onbepaalde magt.

„ Gij zult, hoe 't gaa , Gods hulpe en vriendschap ondervinden.”

De vroome ziel heeft kalmte in 't buldren van de winden ,

Hij ziet zijn Godheid aan in elke blixemstraal’ ,

En spoort zijn Vennoots aan met onvertsaagde taal’.

„ Betoont uw Vlijt , houdt moed , steunt op de hulp des Heeren ,

„ Die ook de groote Zee in land kan doen verkeerren :

„ Ik hoor de wondre stem van zijn Almogenheid ,

„ Die 't Cherubijnenheir tot onze hulp’ bereidt ,

„ 't Geen ons geleiden zal in een gewenschte haven ;

„ Of moet de waterplas ons sterflijk deel begraaven ,

„ Ik ben den dood getroost : onzinkt ons 't brooze wrak ,

„ De ziel gaat niet ten grond ; maar rijst aan 't starrendak.”

Indien de Dwinglandij de Menschheid durft verkrachten ;

Het Medeweeten zal het knellend leed verzachten :

Hoe verr’ de Slaavernij’ de reedlijkheid verbeest’ ,

De zelfsbewustheid doet den Goddelijken geest

Zich heffen aan 't gestarnte , en moedig triumfeeren.

Ziet arme Slaaven in den dienst van harde heeren ,

En let in wien van twee volmaakter menschheid woont ,

Die niet door lichaams leest ; maar reden zich vertoont.

De

De trouwe Slaaf zie zich een reeks bedroefde jaaren,
Met banden, vangenisf' en harden dienst bezwaaren,
Hij rekk' zijn leven met beschimmeld roggenbrood,
En wagt' geen ander eind dan van den marteldood;
Doch hoe een harde Heer hem ademloos doe zwoegen,
Hij kan door plaag op plaag het waare vergenoegen
Niet bannen uit een lijf, dat zich gewillig buigt;
Noch uit een vrijë ziel van de onschuld overtuigd.
Die acht geeft op de stemm' van 't ongekreukt gewisfe,
Voelt stille blijdschap zelfs in zijn gevangenisfe, —
Beschaamt met blij gejuich, de hardste martelstraff'
En treedt volvrolijk naar den oever van het graf.

Behaagt het de Opperheer de deugd met vreugd te kroonen,
't Onschuldige Gemoed zal ook zijn krachten toonen,
Het brengt de oprechte ziel, met geen bedrog befmet,
Vrijmoedig voor den troon in 't nedrig smeekgebed,
En zendt den wijrookgeur der dankbaarheid naar boven
Een Landman die zijn graan door 't zonnevuur ziet stooven.
Tot volle rijpheid, en den hoorn des Overvloeds
Met rijke vruchten vult, erkent de bron des goeds,
Met dankbaare offers van geheiligde eerftelingen:
Hij ziet de hemel, hem met milde gunst omringen;

De groenende Aardbol, dien hij staag met voeten treedt,
Is met het bloemtapijt des Oppertroons bekleed,
En schijnt hem Eden zelf in schoonheid te overtreffen:
Jaa leert zijn blijde ziel' zich tot Gods troon verheffen,
En door verrukking, in dien zegenrijken stand,
Te wandelen met God in 't Hemelsch vaderland.

Wie zou dus moedig van 't Geweeten durven zingen,
Ten zij hij aangespoord uit de opperhemelkringen,
En door de Maatschappij die deugd en Dichtkunst kweekt,
Gerust waare op de stem die in zijn binnenst' spreekt;
En door de aanzienlijkheid van hun bescherming veilig:
Daar thans die Godspraak, als een afgezetten Heilig,
Of vallend Thempelchoor, den nek wordt toegekeerd;
't Schijnt een verboden boek dat niet dan valschheid leert,
Een duistre spiegel, vol van zedelijke vlekken,
Die 's menschen feilen niet onfeilbaar kan ontdekken,
Een zwakheid, slegts ontstaan uit dwaaze dweeperij,
Of bijgeloof, verknocht aan Zieledwinglandij.
Want hoe die Hemelstem in 's menschen ziel' moog' klinken,
Hoe laag ook de Evenaar der reden moog' verzinken:
Een sterveling, die aan zijn driften zich verbindt,
Is voor die roepstem doof, is voor dien nêerslag blind,

Wen

Wen 't overöud gezag bekleedt de plaats der waarheid,
En op zijn blinddoek stuit de schitterende klaarheid
Der wetten, reden en geöpend levensboek,
't Vooroordeel neemt den rang van keurig onderzoek,
En Stijfhoofd, steeds gewoon de waarheid omm' te keeren,
Die hij verplicht is aan zijn' evenmensch te leeren;
Verkiest een saamenstel, door reden onderschraagd,
Of niet; zoo als het slegts zijn grillig brein behaagt:
Dit draagt hij ijvrig voor, dit wil hij sterk betoogen,
Door bulderend geluid en blikken met zijne oogen,
Door dreigend handgeklap en stampen met den voet,
Door trotsche grootspraak, die 't onëdele gemoed,
Aan zijn gezag verslaafd, krachtdaadig weet te buigen.
Of kan zijn meesterfchap geen zielen overtuigen,
Is 't reedlijk denkend brein voor ijdel zwetsen doof:
Hij weet eene andre vond tot werking van geloof,
Hij zal de waarheid zelf heur' wijzen mond doen snoeren,
En voor de redenleer den ketterblixem voeren, —
Het God gewijde vuur ontrukken van 't altaar,
En zengen in die vlam' den vroomen martelaar,
Die in 't genaedloos Rijk, van hulp en troost verlaaten,
Ten dood gedoemd is, door gestrengte bloedplaccaaten,

's Lands Magten tegens Recht en Reden afgeperst:
Terwijl die Dweepziek woed en op de tanden knerst,
Verlaat de leiding Gods hem in zijn booze gangen,
De Hemelstem wordt door een Leugengeest vervangen,
Die hem, dewelke reeds de waarheid heeft versmaad,
Volkomen overreed dat hij door deze daad,
Die door geen reedlijk mensch, geen Christen is te draagen,
Een waardig offer doet aan 't Godlijk welbehaagen.

Nadien het God behaagd' te stappen van zijn' troon,
Op dat hij in den Mensch als in een' tempel woon' —
En schijnend licht verspreide op all' zijn' levenspaden,
En strekk' ten toetssteen van zijn' redelijke daaden —
Ten Vraagörakel daar hij wijsheid van ontving:
Zou dan een aardworm, zoude een zwakke sterveling,
Die ingeschapen Zon van Redenlicht berooven:
En Gods Orakelstem in 's menschen ziel' verdooven?
o Neen! zoo weinig als de Zonne aan 's hemels trans,
Door menschen magt berooft kan worden van heur' glans,
Of dat de donder zwijge op 't woord der stervelingen,
Kan een Geloofstiran het Vrij' Geweeten dwingen.
Die zielevrijheid is met 's Scheppers evenbeeld,
Ten onverliesbren erv' den menschen toegedeeld;

Die

Die wandelt ongeboeid in band' en vangenisse.
De trillende Evenaar van 't ongekreukt Gewisfe
Wordt door geen zwaarigheên, hoe wigtig, omgekeerd,
Noch door geen martelvuur, hoe fel het blaakt, verteerd,
Is op geen Moordfchavot, met vinnig staal te knotten:
Tast dan den Hemel aan: gij uitgelaate zotten,
Geweetens Beulen, voor de stem der Reden doof,
Sluit met uw ijzren boei de lippen van 't Geloof;
De waarheid zal zich zelf krachtdaadig openbaaren,
Ten spijt van u en uw geveinsde huichelaaren,
Wanneer Gods Infpraak, die ge in andren wederstond,
Gelijk een donderslag rolt uit uw' eigen mond,
En uwe boosheid doet in deze taale ontdekken:
„ Ik wilde 't Zielenrecht der Vierschaar' Gods onttrekken!
„ De Godheid flooren in haar onbegrensd bewind,
„ Den band verbreeken die en God en menschen bindt,
„ Het Godlijk Vonnisf' en Orakelstem betwisten,
„ Mijn' Vriend, Natuurgenoot, jaa Godhervormden Christen
„ Berooven van Gods beeld, van Vrijheid, en al wat
„ De Menschheid kenschetst, en de reedlijkheid bevat”.

Zoo boos de Zielendwang brult aan zijn eigen keten,
Hoe zacht en lieflijk is de Vrijheid van 't geweeten:

Daar die regeert bevolkt zij 't zegenrijke Land,
Daar treedt de Waarheid met de Godvrucht hand aan hand,
Daar komt de Oprechtheid met heure Englevlerken zweeven,
Daar schenkt de Liefde met de Blijdschap 't zoetste leven,
Daar voelt een vroome ziel, van 't kwaade niet bewust,
Een zuivren zielevrede in de aangenaamste rust,
Het zaalig Tempe, door de Vrijheid vrij gestreeden,
Alwaar die Hemelmaagd van elk werd aangebeeden,
Verdeedigde eeuw aan eeuw de Vrijheid van 't Gemoed,
Die Leeuwendaal verhief uit slibbe en zouten vloed,
Tot aan den sterrenkring: en werd op zeven troonen,
Geëerd van Koningen die om heur grenzen wonen:
En overdekte met den hoed, die kroonen tart,
Wie Vrijheidsliefde voelde in 't edelmoedig hart.
En wie gevoelde die niet in zijne ingewanden!
Wie deed der Vrijheid geen' geheiligde offeranden:
De Vrijheid was van ouds der Batavieren goed.

Gevoelt hun nakroost nog dat edelmoedig bloed,
Waardeert nog deze en die de Vrijheid van 't Geweeten,
En zielenrust; het zijn de vrijë puikpoééten:
Wanneer hun eedle geest door hemeldrift ontwaakt,
Is 't Vrijheid die hunn' zang begint, bestuurt, volmaakt.

De vrijheid van 't Gemoed doet hun gezangen zweeven,
Als ademtochten van 't gerust en vrolijk leven:
Zij stellen de eedle Deugd in zulk een heerlijk licht,
Dat de Ondeugd voor heur' glans als donkre schaduw zwigt;
En doen een' eedle ziel in Menschenliefde blaaken,
Hun Cherubijnen taal kan stichten en vermaaken,
Zij vloeit als hemeldaauw met zachte lieflijkheid,
En leidt ons tot den dienst der Oppermajesteit:
Of dreunt den Dampkring door met onvermoeide galmen,
Wanneer zij 's Hoogstenslof bazuint met dankbre Psalmen.
Jaa rolt naar 't Hemelhof met onnavolgbren toon,
Wen zij de hoope streelt met Godsgenadeloon,
Den vroomen toegekeurd ter Vierschaar van 't Geweeten:
En door de Dichteren, als Hemelsche Profeeten,
En uittrompetters van de zaalge onsterflijkheid,
Vernuftig opgespeurd en luisterrijk verbreid.
Dan drijft hun vlotte ziel in 't zog van hun gezangen,
Daar zij door 't zalig choor der Englen Gods ontvangen,
En blij gewelkomt aan des Hemels vreugdekust,
Geplaatst in 't middenpunt van zaal'ge weelde en rust,
Bekroond met Palmen en verwelklooze Amaranthen,
Verheerlijkt tot den rang van 's Hemels Troontrouwanten,

De Hemelhofbazuin vervangen in heur' toon,
 En 't Driemaal heilig, Gode, uitgalmen voor den troon.
 Ach waar' het mij gegund met hun vergoode snaaren,
 Mijn Hallelujach, Looft den Hemelheer, te paaren,
 Dat mijn oprechte Zang de Godheid wel geviel',
 En ik, God dienende in den tempel mijner ziel',
 Steeds mogte luistren naar de Godspraak van 't Geweeten:
 En in mijn' laagen stand ten eenemaal vergeeten,
 Mijn stille ziel vernoegde in 't allerwenschlijkst lot,
 Van voor een eerlijk man bekend te zijn bij God.

In Herfstmaand,

1781.

D E S W A A R E

C H R I S T E N.

*Toegezongen aan het Dicht- en Letteroeffend Genootschap
te Amsterdam.*

Het wonder Pronkstuk van Gods werken,
De tweede Heerscher van 't Heeläl,
Die uitdrukt, door geduchte merken,
En wie hij is- en worden zal;
Die, in het Plan van 't Scheppend Wezen
Als hoogste doelwit werd beöogd;
Die, boven 't nietig stof verreezen,
Wordt tot den Godenstand verhoogd:
Dien wellust aller Hemellingen,
Dien mensch, dien Christen zal ik zingen.

Zie ik de Onmeetbre hemelboogen,

De Praaltent van Gods heerlijkheid:

Dan roep ik uit, als opgetoogen,

„Aanbiddelijke Majesteit,

„Wat was de Mensch bij u in waarde!

„Dat zulk een wonderlijke ziel,

„Die aan uw Godheid evenaarde;

„Aan slechte klei ten deel geviel!

„O Eeuwig onbegrijpelijk mengen!

„Gij maakt van stervelingen Englen.”

Maar welk een afval van Gods wetten!

O Heemlen dekt uw aangezicht!

Straks zal de blixem ons verpletten!

De Morgenstar verlaat het licht.

Hij, die met redenskracht beschonken,

Het leevend beeld der Godheid is,

Gelijkt, door weelde en hoogmoed dronken,

Een engel der verdoemenis.

O Inbreuk op Gods eeuwige orden!

Neen: dus moest God verheerlijkt worden.

Het wonder stelfel der Genade
Vervangt voltooit het Scheppingsplan.
o Wijsheid zonder wedergade!
Gerechtigheid floeg met den ban,
De Liefde kon geen strengheid dulden;
Toen steldet gij Gods eigen Zoon,
Belaaden met des Menschen schulden,
Als Midd'laar voor des Vaders troon.
Zijn Kruisbloed gaf aan God voldoening,
En werkte een eeuwige verzoening.

o Tafereel van Menschenliefde!
o Schouwplaats van barmhartigheid!
Den Zondaar, die Gods hoogheid griefde,
Wordt nog genade toegezeid.
Hij heeft niet meer voor Horebs donder,
Noch 't blixmen van Gods ongenaê.
Hij leeft door een aanbidlijk wonder!
Hij is verzoend op Golgotha!
De Mensch, die tegen God durft twisten,
De stoute Zondaar wordt een Christen.

Een straal van Godlijke openbaaring
Ontsteekt de lamp van 't Redenlicht,
De Mensch staat stil — komt tot bedaaring —
Zinkt weg in schuld — erkent zijn' plicht.
Hij wil zijn hart — zijn liefste panden,
Tot losfing van zijn bange ziel,
Op 't Godverzoenend Outer branden,
Indien den Hemel dit geviel;
Maar, neen: Gods gramschap is te blusfchen
Door in geloof zijn' Zoon te kufchen.

Nu wordt hij met zijn schuld verlegen,
Wijl naberouw zijn hart doorgriefft:
Hij treedt zijn' God — zijn' Richter tegen,
Wordt op Gods zoon, zijn borg, verliefd.
Verschriklijk denkbeeld! vreeslijk naedren!
De Zondaar viel tot ftuivende asch,
Zoo God geen Bondgod van de Vaedren,
En Jezus geen Verlosfer was!
Nu kan hij, in geloofs vertrouwen,
De Godheid als verzoend aanfchouwen.

Die Hemelsche aanblik van Genade
 Bestraalt zijn ziel met heilig licht,
Hij slaat Vorst Jezus voorbeeld gade,
 In 't ijdren voor zijn' Christen plicht.
Hij door besef van schuld vernederd,
 En door vergeeving weêr verheugd,
Voelt zijn aandoenlijk hart verteederd,
 En vol van zucht tot zuivre deugd:
Hij wenscht — hij poogt te rug te treden
Tot de onschuld van 't onnozel Eden.

Zijn Geest, verheerlijkt in begrippen,
 Zijn neiging, tot de deugd herleid,
Vertoonen in de schoonste stippen,
 't Herstelde beeld der Majesteit.
Zijn driften, door eene eedle richting
 Niet onderdrukt; maar aangekweekt,
Verwekken achting, liefde, stichting,
 Daar Jezus in zijn daaden spreekt:
Hij is het Licht — het zout der Aarde,
In hem erkent de Mensch zijn waarde.

De Christen strekt alom ten Zegen

Waar hij zijn Zeegnend aanschijn keert.

Is hij aan 't roer van Staat gesteege;

Hij toont dat God zijn hart regeert.

Hij is 't, die Vrede en Vrijheid ademt,

Die de onderdrukte Deugd beschermt,

Die met zijn' arm het Recht omvademt,

En over de armen zich ontfermt,

Die Maatschappijën weet te bouwen

Op Godsdienst, Eendracht en vertrouwen.

Zie Oude en Hedendaagsche Volken:

Wie wordt bestuurd als 't Christendom?

De Heiden doole in donkre wolken,

En Isrel volg' de Lichtkolom:

De Christen ziet nu niet van verre

Zijn Heilzon die in 't hoofdpunt brandt.

Zij straalt met Bato's Zevensterre

Op 't erfdeel van den Protestant:

Hier vormden Christen Overheden

Den slijkpoel tot een juichend Eden.

Moet hij des Heeren Bondark draagen,
Het zielenheil, dat hij bedoelt,
Doet hem die Leer alleen behaagen
Wier kracht hij aan zijn hart gevoelt.
Hij zal, gelijk zijn Heer, bescheiden
In 't ijvren voor de Zedenwet
Zijn Volk als Jezus schaapen leiden,
Tot voor den troon in 't smeekgebed,
En in zijn dankbaare offeranden
Voor God gelijk een Seraf branden.

Wil hij voor 't Recht en de Onschuld spreeken,
Daar Wees en Weduw zijn verklaagd,
Hij weet dat God, getrouw in 't wreeken,
Zijn' Rechter zelf ter vierfchaar' daagt.
De Godspraak van zijn vroom geweeten
Bekleed zijn woorden met gezag:
Hij durft, hoe nedrig, zich vermeeten
Wat grootsch en loflijk heeten mag.
En krijgt geweld of rijkdom voordeel,
Hij appelleert aan 't uitterste Oordeel.

Zal hij als Arts voor 't krankbed treden,

Zijn Ziel gevoelt des Lijders smart,

Hij mengt zijn' balsam met gebeden

En troost het afgestreden hart.

Hij doet op veilige uitkomst hoopen,

Gods lof wordt uit zijn' mond gehoord.

Of zegt: „uw uurglas is verlopen.”

En zucht op dit noodlottig woord.

Hij ziet met smart zijn' lijder sneeven,

Doch vol van hoope op beter leven.

Is hij als Handelsvorst verheeven,

Hij handelt met een vrij gemoed,

(Of wel ter Krijgsroll' opgeschreeven,

Hij offert Gode en 't Land zijn bloed.

Moet hij het brullend zeenat ploegen,

Hij slaat zijn' God als Noordstar gaê.

Of onder zwaaren arbeid zwoegen,

Hij wagt de rust van Gods genaê.

Jaa, schoon hij zelf om nooddrift bedelt,

Hij is door Christus beeld verëdeld.

Wie durft mijn held den roem betwisten

Van 't edelst voorwerp dezer Aard!

Naast Christus is de waare Christen

De schoonste lofgezangen waard.

Zijn openbaar — zijn burgerleven

Verbreidt den roem van Gods genade!

Maar slaat zijn hart, tot God verheeven,

In stille Godsdienstoeffning gaê:

Treed nader, sluit zijn stervende oogen,

Gij ziet — gij tast Gods alvermoogen.

De teedre Christen, afgezonderd

Van Aardsch en menschelijk gewoel,

Bepeinst, aanbidt, verheft, bewondert

De Godheid in haar heerlijk doel:

Hij slaat met diepen eerbied gade

De wijsheid van Gods albewind,

De wondre keten der genade

Die Zondaars met hunn' God verbindt,

En opleidt tot de troongewelven.

Hier zwijmt hij en verliest zich zelve.

Hij stort, in die bescpiegelingen

Van 't zaligend genaëbescfluit,

In de eeuwge Bron der zegeningen,

Zijn ruime zielsbegeertens uit.

Zoud God zijn hartebeë niet hooren?

o Ja, de vuur en wolkkolom,

't Geleide van de hemelchooren,

Daalt op zijn huis, Gods Heiligdom,

De Voorfpoed, met hen neêrgezegen,

Bekroont de Deugd op all' heur wegen.

Die Voorfpoed moog de Deugd verzoeken,

En ftrikken fpreiden t'wijl zij vleit,

Zij zal de Christen niet verkloeken;

Hij weêdt haar aan tot dankbaarheid.

Hoe zal hij 't Algenoegzaam wezen

Als Opperleenheer hulde doen?

Hij zal der armen fmert geneezen,

Hun hongerige maagen voên:

Zijn hart ontfluit zich met zijn koffer,

Hij doet een God' behaaglijk offer.

Niets trekt den Vroomen Christen nader

Dan zijn beminlijk huisgezin:

De lieve naamen Man en Vader

Vervullen hem met teedre min:

Men ziet in zijn huishoudlijk leven

't Aardsvaderlijk Gemeenebest,

In een gepast taefreel verheeven

En 't geestlijk huwlijk afgeschetst,

In 't heil der Zalige Echtgenooten,

Die 't welzijn van den Staat vergrooten.

Niet minder tracht hij uit te steeken,

In 't Christelijk bestuur der jeugd:

Hij zoekt een zaad voor God te kweeken

Doorzult in wetenschap en deugd,

Hij weet hen krachtig voord te presen

Om door 't Heeläl tot God te gaan,

En dringt zijn trouwe Vaderlesfen

Met een veelzeggend voorbeeld aan.

Zij zien, beminnen en betreeden

Den weg der Vaderlijke zeden.

Met zulk een deugdzaam kroost gezegend,

Is hij de braafste Patriot.

Wat hem of 't Vaderland bejegt,

Hij blijft getrouw aan Volk en God.

Het eerlijk hart, met God bevredigd,

Voelt liefde tot zijn' evenmensch,

Schoon hij zijne Overheid verdedigt,

De Vrijheid blijft zijn lust zijn wensch:

Het vrijgekochte hart aan 't gloeijen,

Ontworstelt en verteert zijn boeijen.

Hij kent al 't Menschdom voor zijn vrinden,

't Zij op den troon of in de stulp,

Zijn goedheid laat zich vaardig vinden,

Jaa biedt zich aan met raad en hulp.

Misbruikte gaaven, roekloos kwisten,

Ondankbaarheid, gij zielsverdriet,

Gij kwelt — bedroeft den teedren Christen;

Maar stopt de bron der goedheid niet.

Hij geeft een' algemeenen zegen,

Gelijk zijn God en Zon en regen.

Hij, boven 't laag belang verheven,

Vertoont alom een' grooten geest.

Hij waagt zijn goed — zijn duurbaar leven,

En is in geen gevaar bedeesd,

Tot redding van zijn' evennaasten.

Haast zich de boosheid ten bederv'

Hij zal zich ook ter redding haasten,

Op dat hij niet genaedloos sterv'.

Eén ziel tot Christus rijk te voegen,

Verhemelt hem in vol genoegen.

Zijn nedrig hart gevoelt zijn waarde —

Ziet zich in 't Hemels plan geplaatst,

Gelijk het beeld van God op Aarde,

Dat Jezus glans te ruggekaatst:

Hij is een waar Profeet door leering,

Een Priester door zijn smeekgebed,

Een Koning door zijn zelfsregeering:

Zijn voorbeeld is een Zedenwet.

Eén woord, één opslag van zijne oogen

Is liefde, goedheid, mededoogen.

Die Mensch, die schier vergoode Christen, hij

Zoo juist gematigd in 't geluk, moort

Wordt afgemat door leed en listen; maar hij

Maar blijft nog even groot in druk. En

Zijn deugd, ten hoogsten top gesteege, tot

Wordt streng beproefd door 't zwaarste kruis,

Dat al zijn' voorspoed op kan weegen: als hij

Een blixemstraal verteert zijn huis, op

En doet zijne Ega nederzigen; Een ziel tot

Doch hij vindt goed voor God te zwijgen.

Hij ziet de Zee zijn' schat verzwelgen, zijn

Terwijl de krijg zijn Land vernielt, niet

Een giftig pestvuur treft zijn telgen: Gelijk het

Dus wordt zijn laatste hoop ontzield, dat

Verschriklijk treurspel! zwaare slagen! Hij is

Die Vrienden doet van verre staan, Een

Moet dit de blanke Oprechtheid draagen; Een

Kan dit de Lijdzaamheid weerstaan? Zijn

o Jaa! wat hem mooge overkoomen, Een woort

Hij zegt: „God gaf; God heeft genoomen!” al

Hij weet, zijn smert is een kastijding,
Een Vadersroede die hem knelt,
Die ook zijn redding, zijn verblijding
Van eeuwigheid heeft vastgesteld.
Hij spreekt: „ God klonk mijn tegenheden,
„ In 't stelsel van het best Heeläl,
„ Aan eenen keten, van wiens leden
„ Ik zelf het Hoofdstuk worden zal:
„ Houdt die mij nu als slaaf gevangen,
„ Hij zal mij eens als Vorst omhangen.

Nu rust de Hemel met zijn slagen,
Zijn deugd heeft aan de proef voldaan;
Maar, ach! de Hel vindt nieuwe laagen,
Zij tast zijn hoop — zijn Godsdienst aan!
De dweeperij ten troon' gezeeten,
Door dwaaling in 't geweer gejaagd,
Heeft God — in 's menschen vrij geweeten —
In mond en pen voor 't recht gedaagd,
De Christen moet zijn God verzwennen,
Of in de martelvlam verteeren.

Moet nu de Christen wêerloos sneeven?

Dan is der Deugd heur recht ontzeid,

Is een tiran Gods zwaard gegeven?

Dat strijdt met 's Hemels majesteit.

Hij voert den goeden krijg des Heeren,

Wanneer 't zijn hoop zijn' Godsdienst geldt,

Zoud zich de Waarheid niet verweeren

En vormt de leugentaal een held!

De degen zoud zijn zaak betoogen,

Wêerhield hem niet zijn onvermogen.

Moet hij dan voor de waarheid sterven?

Wordt die bewezen door zijn bloed?

Of zal ze 'er schoonheid door verwerven,

Die 't volk op haar verlieven doet?

Is Jezus Offer niet verzoenend?

Of heeft zijn Leer geen Godlijk merk,

Is Gods getuignis niet voldoende,

Ten zij de bloedstem dat versterk?

Die voor dees reednen niet wil buigen,

Geeft geen gehoor aan bloedgetuigen.

Mijn Christen, die zijn levensdagen,
Nog tracht te rekken, tot Gods eer,
Verlaat zijn Vaderland en Maagen;
Maar nooit zijn hoop — zijn liefdeleer.
Wat ramp of smert hem ooit bejegent,
Zijn hart wordt nooit door wraak verhit,
Terwijl hij zelf zijn haaters zegent,
En bij zijn' Heiland voor hen bidt,
Weêrhoudt, verschoont zijn vlucht die snooden,
Van Jezus in zijn volk te dooden.

Hij gaat op Gods geleide heenen,
En tuurt den wondren hemel aan,
Van 't helderst nachtlicht overscheenen,
Ziet hij zijn' Heiland voor hem staan.
Verhemeld leven! geestvervoering!
Hoe aangenaam is zulk een nacht!
Voor die in sterke hartsontroering
Op Jezus en zijn' bijstand wacht.
Verkwiklijk, somber, heilig eenzaam,
Hier is een mensch met God gemeenzaam!

In die verheffing van gedagten,
 Is 't Hemelrond zijn rustzalet,
 De Maan zijn licht in donkere nachten,
 Het geurig bloemtapijt zijn bed,
 De Zon zijn leidsman op zijn paden,
 De vrucht van 't wild geboomt zijn spijs,
 Een frische beek zijn drank, zijn baden,
 Het woeste bosch zijn Paradijs,
 Een Englenwacht zijn kragtig wapen:
 Dus is 't Heeläl voor hem geschapen.

In dit bemoedigend vertrouwen,
 Heeft hij zijn hart tot God gewend,
 Dien hij, als Wijsgeer, mag beschouwen
 In 't Welffel van zijn gloriënt,
 In de Aarde en al haar plantgewassen,
 Haar heiren wild en tam gediert,
 In rijk bezielde waterplasfen,
 In Lucht die vol van zangers zwiert.
 Elk wederspreekt den Godverzaaker,
 't Heeläl roept uit: „God is mijn maaker.”

De Christen, dus gesteld in 't midden
Des Tempels van erkentenis;
Verheft, met geestlijk danken, bidden,
Dien God die Geest en Waarheid is.
Wiens wijze macht 't Heelal omvadent,
Die in zijn' Zoon, zijn' lieveling,
Voor hem Genade en Goedheid ademt:
Godvruchtige beoëffening!
Geen plechtigheid, geen kerkgebaaren,
Kan zulk een Godsdienst evenaaren.

Dus nadert hij op Gods geleide
Daar Jezus Erfrijk rust geniet.
Daar zijn Verlosfer hem geleidde,
Dien hij zijn hart ten offer biedt;
Dien hij door een voorbeeldig leven,
Door liefde de eelfte Godsdienstplicht,
Wil volgen, naedren, glorie geeven,
Wijl hij zijn naasten tevens sticht.
Dus laat die Zon de schoonste stralen
Uit 't onbeneveld westen daalen.

De Christen, dus tot rust herkoomen,

Gevoelt zijn leden afgemat,

Zijn geest en driften flauwer stroomen,

Zijn fleur verwelken als een blad,

Zijn Sappen stollen in zijne adren,

Zijn laatste dag, zijn hoogste lot

Ziet hij met vol genoegen naedren,

Hij rust gerust in hoope op God.

Zijn levenszon daalt in de kimmen;

Maar om in schooner dag te klimmen.

Geduchtste dag der stervelingen,

Gij slaat 't Heeläl met schrik ter neer;

Maar ziet uw mogenheid bedwingen

Door Jezus Christus wonderleer!

Gij ziet den Christen moedig sterven,

Die weet dat hij onsterflijk is, —

Dat gij zijn lichaam zult bederven,

Ter zalige verrijzenis. —

Dat hij zijn vast geloofsvertrouwen,

Verandren zal in blij aanschouwen.

't Geloof, dat hem met God verëenigt,

Dat Jezus voor zijn heil erkent,

De Hoop, die all zijn smerten leenigt,

Versterken in zijn levensënd',

Zij lachen uit zijn stervende oogen,

En staan, als goud, de vuurproef door,

Nu zal zijn God de Deugd verhoogen,

In 't eeuwig blinkend Hemelchoor.

Zij zal, van alle smert ontslaagen,

De kroon der Overwinning draagen.

De Christen, door zijn God verkooren

Tot tweeden Heerscher van 't Heelal,

Moet met een kroon van starren glooren,

Wen God zijn Plan voltoojen zal.

Dan wordt hij uit het stof verheven,

Bij Cherubijnen wellekome,

Verheerlijkt in het Zalig leven,

Tot in den Rang van 't Godendom.

Hij mag zijn' God zijn Vader noemen,

En in Gods Zoon zijn' broeder roemen.

Vertroostend Leerstuk der Genade,

Verëenigd met het Redenlicht;

Gij komt den sterfeling te stade,

Wanneer alle andre wijsheid zwicht.

Wat stelsels ook den mensch betooven,

Wat geestdrift hij hardnekkig drijft;

Gij zult alleen den roem verrooven

Dat ge in den dood bestendig blijft.

Een aanblik uit de stervende oogen

Kan zelf uw Godlijkheid betoogen.

Deugdvoedend stelsel, bron van leven,

Waart gij in 't reedlijk hart geëttst,

Ik had geen harfenschim beschreeven:

Maar waare Christen afgeschetst.

Uw schoonheid moet een ziel vervoeren

Die op haar eeuwig welzijn denkt.

o Mogte uw kracht mijn hart beroeren!

Ik komen, nu de algoedheid wenkt!

Mogte ik Gods doelwit nooit betwisten,

Ik leefde als Mensch, en storf als Christen.

In Slachtmaand,

1784.

*Toegezongen aan het Dicht- en Letteroeffend Genootschap
te Amsterdam.*

Toen God welëer, als Leenheer aller dingen,
De hulde ontving van de eerste stervelingen,
Werd hij alleen gekend als 't hoogste goed —
Alleen gediend naar de inspraak van 't gemoed,
In heete liefde en rustend zielsvertrouwen,
Van elk die hem als Vader mogt aanschouwen.
Die Godsdienst was ten eenemaal gevoel —
Behaagde God en trof het rechte doel!

Doch de eerste liefde en geestdrift ging verloren,
Zoo draa het volk zich Priesters had verkooren,
Die stelden God, weleer den mensch nabij,
Toen eindloos hoog aan 's hemels andre zij;
Den

Den Zondaar wêr zoo laag in 't stof gedreeven,
Dat dit den mensch voor zulk een God deed beeven,
En affchrikte om regtuit tot hem te gaan.

Toen stelde hij verdichte Goden aan,
Die hier de plaats der Oppermagt bekleeden,
Of voor den troon der Godheid zouden treden
En boog zich nêr voor sterren, Maan en Zon.

Dan dit mishagde aan God, de liefde bron,
Die, schoon hij liefst in 't donkre wilde wonen,
Nogthans verkoos zich aan den mensch te toonen,
In 't blixemvuur, als een rechtvaardig Heer,
Behangen met het kleed der schaduwleer:
Te schaars ontdekt voor Mozes kerkgenooten,
Voor 't Heidendom ten eenemaal geflooten.

In 't eind verscheen Gods licht in vollen dag,
Toen Jezus op 't verdwaalde menschedom zag:
Den Jooden van den last der Wet ontladde,
Door 't stelfel van verzoeninge en genade.
Toen maakte God, die eerst partijdig scheen,
Zijn menschenliefde en goedheid algemeen:
Hij eischte alleen gelooven, lieven, hoopen.
Toen ging de deur des Hemels wijder open.

En

En 't Heidendom, door Mozes wet geweerd,
Werd ook tot God en zijnen Zoon bekeerd.
O Heilgeheim, te groot voor Englenzangen!
O Heileeuw, die de blindheid hebt vervangen!
Gij zaagt den Mensch met God verzoend, — verëend —
Zijn schuld betaald en hem pardon verleend!
Gij zaagt, den mensch den wenk der Godheid volgen:
Gestrengheid door barmhartigheid verzwolgen!
De Wijsbegeerte, ontstoken aan dit licht,
Trok Volk bij Volk de schellen van 't gezicht,
Het kloek vernuft zag, door geduchte merken,
Den goeden God in zijn volfschoone werken:
Dien Mozes schetste als een verteerend vuur,
Werd meer bekend als Liefde in zijn natuur.
Men zag wel dra de schrandre stervelingen
In 't diep geheim van haar verlossing dringen,
Waar de Englen zelf met eerbied stom voor staan.

De wreede Hel zag dit met droefheid aan,
Tot Lucifer, die Gods gezag trotseerde,
Voor 't Vloekgespan dus listig redeneerde:

„ Gij Goden, die met de Oppergodheid twist,
Zijt gij geheel ten einde magt en list,

- „ Dat gij 't herstel der menschen moet gedoogen?
„ Hervat nog eens uw onverzetlijk poogen.
„ Ik weet nog raad die allen weerstand tart,
„ Gij immers kent het zwak van 't menschlijk hart,
„ Het voelt zich thans, door ijdele glorieprikken,
„ In 't onderzoek der Godgeheimen wikklen:
„ Een sterfling ziet de Heilzon in 't gezicht,
„ Een Chaös van begrippen treedt in 't licht,
„ De Godsdienst die het hart met God verëende,
„ Van wien de Deugd haar levenskracht ontleende,
„ De Maatschappij haar' bloei en groei ontving,
„ Is reeds verkeerd in een bespiegeling.
„ Ziet Kerk en School een strijdig Stelsel leeren —
„ De haat het hart der Geestlijkheid regeeren:
„ Nu is 't uw tijd dat ge een Gezantschap zendt,
„ Met last en list tot nog toe onbekend:
„ Die Mensch en Mensch elkandren doe ontlijven,
„ De Geestlijkheid een saamenkomst beschrijven,
„ Die zich voor God en Mensch rechtzinnig noem',
„ En om verschil haar' evenmensch verdoem'.”

De Helgeest zweeg, op 't vrolijk handenklappen,
En 't Helhof trad in die geduchte stappen:

Een

Een Nachtgedrocht, Geweetensdwinglandij,
Een wolvenhart gedost in schaapenpij,
Werd met gejuich tot dezen post verwaardigd,
En naar den kring der Menschen afgevaardigd,
Verzelschapt met het stikziend Bijgeloof,
En Dweeperij gevat op zielenroof:
Die Raazernij, aan 't Menschdom af te zenden,
Werd toegerust door al de helfche benden:
De magt welëer aan elk van hun verleend,
Werd toen geheel in Zielendwang verëend:
De Huichlaarij, gebooren tot verraa-den,
Bekleedde hem met purpren choorgewaaden:
't Vermond Bedrog, misleid door eigen waan,
Trok hem de grijns der Farizeeuwen aan:
De Heerschzucht, die naast Jezus wil regeeren,
Bood hem heur staf om Vorsten te overheeren:
De Wreedheid gespte een moorddolk op zijn zij,
Doch wel bedekt door 't kleed der Huichlaarij:
Geheime List, die ketterij vermoedde,
Stond af van heur bezwoeren Wichelroede:
Geweetensdwang, dus kunstig opgemaakt,
Werd door den geest van Vleijerij bespraakt,
Om beuzeltaal, gestaafd met dreigementen,

Voor de inspraak van de Godheid uitteventen.

De Onweetendheid, die 't gul Gemeen misleid,

Befchonk ten trots, hem met Rechtzinnigheid:

De Leugen zelf, die zich onfeilbaar rekent,

En als Griffier zijn' Lastbrief had geteekend,

Verëerde hem de Sleutels van de Wet.

Toen ging hij voort met een' verhaasten tred,

Doch in het eerst langs welgedekte paden,

Om zijn ontwerp de Geestlijkheid te raaden,

En sprak aldus: „ Eerwaarde Mannen Gods,

„ Moet gij dus lang ten doel staan aan den trots?

„ En zult gij nooit u aan die Ketters wreken,

„ Die onbeschaamd in u Gods mond weêrspreeken:

„ Lijdt dit uw zucht, voor Gods genadewerk —

„ Voor 't Zielenheil, en de eer der waare Kerk?

„ Ei waaröm niet met ijver doorgedreeven,

„ Dat deze of die Geloofsleus aan te kleeven,

„ Door plechtigheid en mondbelijdenis,

„ Het waar Geloof — de waare Godsdienst is?

„ Dan leert vooräl uw Stelfel juist bepaalen,

„ En overtuigt de geenen die nog dwaalen,

„ Door reden van den Waereldlijken arm,

„ Of

„ Of maakt de Liefde in martelvuuren warm?
 „ Dit middel zal de Ketters wis bekeeren!
 „ Met dezen staf zult gij 't Heeläl regeeren!”
 Regeeren — ô! dat woord was suikerzoet,
 Dat lokäas vöör gezwollen overmoed
 Heeft ze in den strik van Lucifer gevangen.

Het Bijgeloof, met kruisen mild omhangen,
 En door de lamp der Oudheid flauw verlicht,
 Begreep dien trek — verzaakte Leer en Plicht,
 Is vol van drift den Leerstoel opgevloogen,
 Heeft aan het Volk deez' rede voorgeloogen,
 En ingestampt met raazend preekgebaar:

„ De waare Kerk, de Kerk is in gevaar!
 „ De Wijsgeer helpt het Heidendom versijnen —
 „ De zuilen van de Kruiskerk ondermijnen!
 „ De Vrijgeest heeft zijn vlag bij 't Kruis geplant!
 „ En 't grootste deel des volks is tollerant!
 „ Dit geldt Gods eer — de Zaligheid der zielen!
 „ Voor dit altaar moet ge alle nederknielen!
 „ Hier is de weg tot God en elders geen!
 „ Hier Noächs Ark tot uw behoud alleen!”

Toen floeg die Geest op Arons borstgesteente!
Die wêerslag dreunde in 't hart der Kerkgemeente!
De eenvoudigheid, die dit voor waarheid nam,
Vloog op in vuur gelijk een buskruidvlam,
Zij wilde aan Kerk en God een dienst bewijzen,
Door offers die de menschlijkheid doen ijzen —
Het heil der Aarde, in haaren bloedverwant,
Te niette doen in Moloch's offerbrand.
De Geestlijkheid moest dien voor 't Outer slachten,
Door 't wraakzwaard van misleide Burgermagten,
Zij stemde juist in 't voorbestemde doel
Van Lucifer en van den Predikstoel.

De Heerschzucht, die, van over oude tijden,
De kenschets was der kerkelijk gewijden,
Had reeds het hart der trotsche Geestlijkheid
Voor 't stout ontwerp van Lucifer bereid.
Hij zag terstond een rij gekeerde zotten
Zich tegen God en Jezus saamenrotten.
Zij schreeuwden om een Geestlijk Rechtsgebied,
Het welk het recht, of onrecht liefst, geniet
Om wetten aan de Waarheid op te dringen,
En 't Zielenrecht uit 's Hemels hand te wringen:

Hun stout verzoek, met Christus last verguld,
Hield dreigende aan, tot zij het taaiſt geduld
Der Oppermagt geheel ten einde rekten,
En in hun vuist der Vorſten vreez begekten,
Die zich vertoonde in 't afgedwongen Ja,

Toen flooten zich de poorten van genaë,
De Hel zag nooit gepaſter Vierſchaar ſpannen,
Om 't heilgeloof uit Christus kerk te bannen,
Geweetensdwang, in d' eerſten ſtoel gezet,
Gaf Bijgeloof de Sleutels van de Wet,
En Dweeperij den Vorſtelijken Degen;
Om tegen Recht en Waarheid op te weegen,
En Koningen tot morſelen te ſlaan.
Hij ſprak aldus de Kruisgezanten aan:

„ Gij weleerwaarde en zeergeleerde Heeren,
„ Hier ſaamgeſchoold om ketterij te weeren;
„ Ik weet hoe vaſt gij op uw punten ſtaat —
„ Hoe hevig gij de nieuwicheden haat:
„ Gij hebt voorheen uw Stelfel overwoogen,
„ En reeds bepaald wat Waar zal zijn of Logen;
„ Indien gij thans uw handen t'ſaamen klemt —
„ Het Ongeloof eenpaarig overſtemt,

„ Dan zult gij haast den mond der valschheid snoeren,
„ Dan zal uw hand den Ketterbliksem voeren:
„ Gij hebt dat Volk toch uw genade ontzeid.
„ 'k Verlaat mij dan op uw rechtzinnigheid.
„ Gij immers zult mijn hoope niet beschaamen!”

Dit werd bestemd met een drievouwig: *Amen*.

Rechtzinnigheid was toen de huichelmom,
Onfeilbaarheid schreeuwde alle wêerspraak stom,

De Regelmaat van ons Geloof en Leven

Werd onderzocht, en zulk een' zin gegeven

Als allerbest met hun vooroordeel strookt:

Terwijl hun bloed in kloppende adren kookt,

Wanneer partij zijn stelling voor doet leezen.

Het klaar begrip, dat voor een reedlijk wezen

Het beste merk der achtbre waarheid is,

Moest onderdoen voor 't oud getuigenis.

De Reden, die hun stelsel wil beklemmen,

Werd niet gehoord door 't schreeuwend overstemmen.

De Waarheid werd gewoogen in een schaal,

Waar tegen toch? Wel tegen vuur en staal.

De Godheid sprak in 's Menschen vrij Geweeten,

Maar God werd zelf een Leugengeest geheeten.

De Wijsheid zelf, een straal van Godlijk licht,
Bedekte toen heur glansrijk aangezicht.
De Menschenmin, die Zondaars wil behouden,
Gevoelde uit angst heur Godlijk vuur verkouden,
Verdraagzaamheid, een trek van Gods geduld,
Beweende 't Volk dat, om verdichte schuld,
Veroordeeld werd door trotsche Hemelboden,
De lieve Vrede is Christus Kerk ontvlooden,
Zoo draa zich daar partijdigheid en twist
Met heiligheid en ijver had vernist,
Voor deze Bank zag zich dat Volk betichten
Dat eens met God het Waereldrond zal richten,
't Gerust Geloof, dat God in 't aanzicht ziet,
De Hoop, die reeds de zaligheid geniet,
De Liefde, die haar' Heiland aan blijft kleeven,
De Deugden die naar Jezus voorbeeld streeven,
De Godvrucht die haar' Gode in 't harte draagt:
Die worden voor Geweetensdwang gedaagd.
Die Dwaalgeest dorst een Formulier bepaalen,
Waar van geen Mensch ter zijden af mogt dwaalen,
Dan met verlies van eeuwge zaligheid,
Die Bloedgier wees dat allerwigtigst pleit,

Het welk God zelf, als Richter dezer Aarde,
Voor 't Oordeel van den laatsten dag bewaarde.
Die Helgeest riep, gelijk de helhond brult,
Een Vloektaal die 't Heelal met schrik vervult,
Alleen bestemt door Lucifers trauwanten,
Waar tegen zich de Hemel aan zal kanten:
„Wie niet gelooft het geen hier is geboekt,
„Is in den tijd en de eeuwigheid vervloekt!”

Toen was het tijd, voor 't hoofd der zieltirannen,
Om 't vrij Geloof uit Christus Kerk te bannen
Om ieder Mensch wiens naam, als Dischgenoot,
Hij uit de roll der Kruisbelijders sloot,
En uit het Boek des Levens dacht te wrijven,
Nog liefdeloos van de Aarde wech te drijven,
Dit was het doel van 't doemziek Bijgeloof.
De Dweeperij vervoegde zich ten Hoov',
En lelde aan 't oor van Koningen en Staaten,
Om 't smeeden van vervloekte Bloedplakkaaten,
Zij liet zich uit, uit ijver voor de Kerk:
„Gij Vorsten zult, door dit verdienstlijk werk,
„Door Ketters met een' wreeden dood te straffen,
„Der waare Kerke een duurzaam heil verschaffen, —

„ Uw

- „ Uw' Eerstoel tot geluk des Rijks bekléen:
„ Ge ontvingt uw magt daar toe van God ter leen,
„ Gij moet, dit Leen aan mij Verheergewaaden —
„ Mijn purpren kleed in 't bloed van Ketters baaden;
„ Tot dekking van Geweetensdwinglandij,
„ Intusfchen zal mijn mond uw tirannij,
„ Bij 't zuchtend volk, dat gij verplet, verfchoonen,
„ Uw' bloeddorst in een gunstig licht vertoonen,
„ Als voordgevloed uit ijver voor Gods Huis:
„ Dan kufchen zelfs de Martelaars hun kruis.
„ 't Zij verr dat dit uw Grootheid zoud verpletten;
„ Dit zal veel eer uw grenzen uit doen zetten,
„ Het magtigst Rijk inlijven aan uw kroon,
„ En 't ftoutfte Volk doen knielen voor uw' troon—
„ Den Oorlogsmoed der oproermaakers blusfen —
„ De Vrijheid zelf uw' Scepter leeren kufchen:
„ Want ik alleen, als Afgezant van God,
„ Deel Rijken uit — beflisch der Vorften Lot.
„ Indien gij mij gehoorzaam aan zult kleeven,
„ Zal ik 't Heeläl in uwe handen geeven”.

De Staatzucht, die op Recht noch Reden denkt,
Wanneer de Vrees of Grootheid aan haar wenkt,

Ver-

Verbleekt en bloost op die verradersstreeken:
Een Koning beeft wanneer de Priesters spreken.
Hij weet hun hart is vol vergalden haat,
Hun vinger steekt zeer diep in 't stof van Staat.
Hij weet hoe zij de Staatsbesluiten dwingen,
Of naar den hals der Burgervaedren dingen;
Wanneer hun tong, gelijk een muiltrompet,
Het domme graauw in woedend Oproer zet:
En dan, gelijk gehuurde Hemelbooden,
Hun schuld, hoe 't gaê, nog schuiven op de Goden,
En dreigen met hun bliksem, boete en ban:
Als waar de God des vredes een tiran,
Een werktuig van rechtvaardigheid versteeken,
Om Priesters haat op Vorst en Volk te wreeken.
Integendeel zij kent de huichelmom,
De vleijerij van't looze Priesterdom.
Zij weet hoe dît ten schild der boosheid strekte,
Hoe 't offerkleed de gruweldaaden dekte,
Hoe veilig zich de gierigheid verzaadt,
Die om 't Heelâl heur reikende armen slaat,
En hoe gerust dē Heerschzucht elk beleedigt;
Wanneer de Kerk de dwinglandij verdeedigt,

Er

En aanprijst als een Goddelijk bevel.
Jaa de eerste rol vertoont in 't bloedig spel —
Den Dwingeland, in 't bleek beschaamde marmer,
De titel geeft van trouw Geloofsbeschermer.
Zij voelde 't hart eens Opperheerschers slaan,
Die door de Kerk naar 't Kapitoel moet gaan.
En heeft, geperst door geestelijke vonden,
Zich tot den dienst der wreede Hel verbonden.
En eer de Paus heur kroon met voeten treedt;
Het wapentuig ten Zielendwang gesmeed.

Geweetensdwang, ten dienst der Hel gekoozen,
Weet schaamtloos van verbleeken noch verbloozen.
Zijn arm omvat het lang gewenschte doel.
Zijn steenen hart, beroofd van al 't gevoel,
Weet nu den weg die, zonder redeneeren,
Door vuur en staal de Ketters kan bekeeren.
Een Bloedplakkaat waar van de Menschheid ijst,
Dat Ketters tot den wreedsten dood verwijst,
Wel waardig voor de Helpoort aangeslaagen,
En 't Wapenschild van Lueifer te draagen,
Wordt tot een' grond der gruwelen gelegd,
En tegen God een' Bloedraad opgerecht,

Van Monsters uit den Afgrond los gebrooken,
En aangehitst door zwarte Kloosterfpooken.
Bij dit Gedrocht, aan Lucifer verwant,
Geldt Rijkdom, Eer, Vermoogen, Adelstand,
Noch dienften aan het Vaderland beweezen,
Veel min de roem van God alleen te vreezen.
Een leevenswijz' die Burgers best betaamt,
Die Christenen bij God veräangenaamt,
Die haar Geloof in Jezus zelf verzegelt,
Een denkenswijz' naar 't Godlijk woord geregeld,
Die 's Menschen heil uit Christus bloed verwacht,
Is bij dit Rot van Ketterij verdacht.
Een Wijsgeer, die de Godheid blijft beschouwen —
Zijn eigen Oog en Oordeel durft betrouwen —
Het ftil gebed aan d' Opperzegenaar,
Veel hooger fchat dan plechtig Kerkgebaar,
Die de infpraak Gods in zijn gemoed durft uitten,
Wanneer ze ftrijdt met Trentens Kerkbefluiten,
Die 't Priesterdom geene offers toebereidt,
Staat fchuldig aan gekwetfte Majesteit.
Jaa hoe gerust een Rijke zich moog' draagen,
Geweetensdwang beftaat hem aan te klaagen,

En

En zoo zijn Staf in 't helsche vuur gegloeid,
En zwaar vervloekt, de bloote handen schroeit:
Moet hij terstond gelijk een Ketter sneeven —
Zijn erfbezit aan beulen overgeeven:
Want Gierigheid, het Algemeen Geloof,
Is door de Hel gerechtigd tot dien roof.

Hier zoud het mij tot vol genoegen strekken
Mijn tafereel met wolken te overdekken,
Indien de Kerk heur moord- en plonderspel
Niet zelf verborg in schaduw van de Hel:
In schaduw van den rook der martelvuuren,
Wier pijniging zelfs de Onschuld moest verduuren:
Want immers nu spoog Arons tooverdtaak
Een' sulferstroom van uitgezochte wraak.
Die Vierschaar mooge een treffend voorbeeld stellen,
Een Koning straff verwonnen rijksrebellèn,
De Minnenijd neem' vrouwenwrok te baat,
Dat is genaë bij geestelijken haat;
Wier woede zelf Buzirus doet verbleeken.
Of zoud 't de Hel aan foltertuig ontbreeken?
Neen, Falaris brult uit zijn' kopren stier.
Gelukkig hij, die door een tijgerdier —

Een

Een Boschbeerin of Luiperd wordt verslonden!
Hij is bevrijd van 't woeden dezer honden.
Vernuft en kunst tot moorden aangevoerd,
Heeft de Aarde door een Doodkreet als beroerd!
Het martelbloed stroomt met geheele beeken!
De boosheid doet een hel op Aarde ontsteeken!
De moordbijn roeit en Vorst en Volken uit!
Dit is de vrucht van 't synodaal besluit!

De Bloedraad, die Natuur het hart' doorgriefde,
Geeft, onder schijn van Gods- en Menschenliefde —
Van waarheid en rechtzinnig Kerkgeloof,
De Leeraars zelf aan beulen tot een' roof.
Het beeld der Deugd, de Godgetrouwe Christen,
Die 't Vonnis van het Helhof durft betwisten,
Die zich beroept op 't Godlijk Zielenrecht,
En geenfins aan Geweetensbanden legt,
Die de inspraak Gods niet in zijn ziel wil dooven;
Maar de uitspraak van het Heilwoord graag gelooven,
Die dit Geloof belijdt — bepleit — beleeft,
En Jezus de eer van zijn verlossing geeft;
Maar evenwel in zijn Geloofsbepaaling
Zich onderscheidt van de algemeene dwaaling —

Die

Van 't wangeloof der valsche Geestlijkheid,
Die 't Recht der Kerk, neen! 't Recht der Hel bepleit,
Die groote Man hoort zich een Ketter noemen,
En om 't Geloof ter straf des vuurs verdoemen.
De Houtmijt schijnt voor Ketters niet te fel, —
Een halsstraf die gepast is voor de Hel.
Een gloeiend stift wordt door zijn tong gesteecken;
De Leugen vreest hij mogt de waarheid spreken.
Een hooge muts waarop een Duivel staat,
Als 't zinnebeeld van dezen helschen Raad,
Moet hem met schand als Ongodist bedekken;
Of wel ten kroon ten martelkroon verstrekken.
Nu spot en lacht het Molochs Priesterdom,
Het springt en danst de houtmijt, biddende, om,
Dat de Almagt nu de Plonderkerk zal wreeken —
Hun offerhout door hemelvuur ontfteeken;
Maar de Oppermagt beschaamt dat guichelspel,
Dit offer eischt een vuurstraal uit de Hel;
De Godheid wil door reden overtuigen,
Zij wil het hart en niet de knieën buigen,
Zij neemt alleen vrijwillige offers aan.
„ Geweetensdwang, met veinzerij voldaan,

- „ Wilt gij aldus de waarheid doen gelooven?
„ Wat zoudt gij doen om waarheid uit te dooven!
„ Breidt gij aldus Mesfiäs Erfrijk uit?
„ Wat zoudt gij doen op dat het werd' gestuit!
„ Indien gij dus de Ketterij wilt weerē!
„ Wat zoudt gij doen om Ketterij te leeren!
„ Indien gij dus Oprechte Christnen vormt?
„ Wat zult gij doen wen gij de Deugd beformt!
„ Doet menfchenliefde u dus verschriklijk woelen?
„ Wat zoudt gij doen om uwen haat te koelen!
„ Kastijd gij dus den Mensch die gij behoudt?
„ Wat zoudt gij doen die gij verderven woudt!
„ Gij zult aldus wel lnicelaaren kweeken;
„ Maar nooit het licht der waarheid door doen breeken.
„ Beveel die zaak die zorg aan Gods genaē.
„ Eer nog de Kerk door u ten gronde gaā,
Dit zoud misfchien het fchuldloos offer uitten,
Indien 't Geweld zijn lippen niet deed fluiten;
Nu fchiet zijn oog een ftraal van Godlijk licht!
Nu blinkt de hoop uit zijn verrukt gezicht!
Hij fchijnt bij God zijn beulen aan te klaagen!
Of hulp voor hem, — Genae voor hun te vraagen!

Ziet

Ziet Jezus magt, de vlammen worden koel!
Hij wordt gesterkt in 't smertelijk gevoel!
Hier werkt gewis een Hooger Wezen onder!
Vlucht wech! vlucht wech! daar rolt een schelle donder!
Een bliksemstraal verschrikt het huichelrot!
Dit is een stem die beulen daagt voor God!

De Waarheid, aan Verdraagzaamheid verbonden,
Verbergde zich om deze gruwelvonden,
En sprak het Volk bij hun vertrek dus aan:
„ Verdrukte schaar, wilt gij den dood ontgaan,
„ Wil dan terstond op arendsvlerken vlieden;
„ Gij zoudt vergeefs de boosheid weerstand bieden:
„ Want Smeekschrift, Recht noch Reden gelden niet
„ Daar Heerschzucht in 't genaedloos Rijk gebiedt.
„ De Bloedraad heeft uw Vonnis reeds geweezen,
„ Eer ooit uw zaak, uw recht is voorgelezen,
„ Geweetensdwang, van reedlijkheid vervremd,
„ Heeft u verdoemd, de Hel heeft dit bestemd,
„ En eer de moed der Geestlijkheid zoud flinken
„ Zal 't vaste Land in d' Oceaan verzinken.
„ Dien dan uw God in 't donker der Woestijn,
„ Tot ik u weêr met nieuwen glans verschijn:

„ Want ik zal zelf bij Jezus voor u spreken.
 „ Rechtvaardigheid zal wis uw rechten wreken.
 „ Uw Koning toont met dezen donderflag
 „ Hoe veel bij hem verdrukte Deugd vermag.”

Die bliksemflag verbaast de stervelingen,
 Die wel vernoegd het treurtoneel omringen.

En de eige stem die Paulus heeft gestuit,
 Spreekt in hun ziel met donderend geluid:

„ Ondankbaar Volk, nog blind in zóó veel klaarheid,
 „ Gevoelt gij niet de prikkelen der Waarheid,
 „ Waar tegen ge uw verëelte hielen staat?
 „ 't Is Jezus dien gij smaadlijk wederstaat
 „ Dien gij vervolgt en kruisfigt in zijn leden.”

Het dwaalend Volk, door de inspraak Gods bestreeden,

Denkt dieper door-ziet in de martelvlam

Den Bondgenoot van 't lijdzaam Offerlam —

Den Christen, door 't geloof met God bevredigt,

Die de inspraak Gods dus met zijn bloed verdedigt.

Integendeel de stem van hun gemoed,

De wedergalm van 't roepend martelbloed,

Bevestigt dat de bloedvergieters orden

Slechts door de He! gesterkt gehandhaafd worden.

Het Bijbelwoord gepaard aan 't Redenlicht,
Vertoonen hen de valscheit voor 't gezicht,
Van 't Stelfel dat de zielverleiders leeren:
Verzeckren dat hun wijze van bekeeren
Den Heiland en zijn Liefdeleer verzaakt,
En door de stem der Reden wordt gewraakt;
Dat zij alleen vernuft en geesfels fcherpen
Om dus 't Heelal hunn' Scepter te onderwerpen;
Dat zij, het minst den Vredenvorst gelijk,
Slechts woelen voor hun eigen Koningrijk;
Dat zij het Volk door vuur en zwaard doen buigen,
Uit onmagt om door Reden te overtuigen.
Nu zien zij naakt het beestlijk onbescheid,
Dat zich vernist met schijn van heiligheid.
Zij staan gereed de valscheit af te zweeren
En tot den God der Waarheid weêr te keeren.

Maar hier, helaas! hier flamelt mijn gezang,
Om d' invloed van gevloekten Zielendwang
Op 't buigzaam hart des stervelings te maalen,
De martelrook verdooft de Waarheidstraalen —
De warmte en 't Licht ontlooken door het vuur;
En de asch verfmoot de roepstem van Natuur;

Een Outerkool, van 't martelvuur gereeten:
Verschroeit de tong — den mond van 't vrij geweeten;
De Folterbank, een meesterstuk van smärt;
Rekt al 't gevoel — de klopping uit het hart;
De vrees herschept een aantal stervelingen,
Die eerst van God een vrije ziel ontvingen,
Tot wezens van den allerlaagsten rang —
Tot slaaven van belang en Zielendwang.
Daar springt de deur van Molochs tempel open!
Ei ziet wie daar demoedig binnenloopen,
't Zijn poppen, 't zijn machines zonder ziel.
Een Helherout een Dweeper roept: „Elk kniel.”
En 't werktuig buigt zich voor den Helfchen stander.
Het eene beeld aanbidt en dient het ander!

Geweetensdwang die als een Godheid zit,
Wien Volk bij Volk in 't gouden beeld aanbidt,
Uit vreeze voor den Oven van elende,
Gebiedt en dwingt zijne eervergeeten bende,
Door laag bedrog zelf nauwlijks 't vuur ontgaan,
Aan hem en aan de Hel ten dienst te staan,
Om Ketteren — om haar broeders aan te klaagen.
Nu is geen Mensch meer veilig voor de laagen:

De goede raad der Waarheid wordt gehoord,
Een Legerfchaar van ballingen vlucht voort,
Zoo verre en diep in huilende woestijnen,
Dat zij des nagts geen flikkervuur zien fchijnen,
Uit rook en vet der martelvlam ontstaan,
Als tekens die hen dreigen neer te ftaan.
Dit zedig Volk kiest liever have en erven
Dan hunnen God — hun hoogfte goed te derven;
Maar fchoon dat Volk zijn fchatten agter laat,
Waar in 't Geweld zijn haviksklaauwen ftaat:
De Koopmanfchap, de Vlijt, de gunst der Goden,
Zijn met dit Volk het tijgersnest ontvlooden.
De Troonmonarch, die Lucifer verbeeldt,
Geweetensdwang, die voor Orakel speelt,
Beplanten met hun trotsche Legervaanen
Het woeste Land, beroofd van Onderdaanen —
Slaan Wapens aan voor Hoven van Arduin,
In Steeden die verzinken in hun puin;
En offeren met gouden wijrookvaaten,
In Tempelen van 't Godendom verlaaten.

Die veege Staat van dit rampzalig Land,
Daar 't Martelvuur van uit den Afgrond brandt,

En 't Hemelvuur ter wraake heeft ontflooken —
't Getuigenis door Martelaars gesproken —
De bliksemstraal die uit den hemel viel —
Dit alles wekte een groote en stoute ziel,
Om Zielendwang in 't aangezicht te vliegen —
Te schreeuwen hoe 't Heeläl zich laat bedriegen;
Door huichlaarij der snoode plonderpest,
Die zich met bloed en burgertraanen mest —
Die om het goud de zonden durft vergeeven,
En zelf in 't kwaad gelijk een duivel leeven —
Die, in het kleed van eenen Boetgezant,
De bloedbanier op zijnen Tempel plant.
En 't Godlijk woord den Volke durft onttrekken,
Om Heerschzucht, waan en gierigheid te dekken.

Geweetensdwang werd op die stem verwoed,
En poogde door een Zee van martelbloed
Dien indruk uit het hart des Volks te wischen;
Maar 't Godlijk licht blonk door de duisternissen,
En al den rook der martelvlammen heen;
Doch hoe zijn glans gelijk de middag scheen
De Heerschzucht hield de handen voor haare oogen,
En dreef den spot met krachtige betoogen:

De Gierigheid vergrimde tegen God —

Verbrandde toen den Bijbel op 't schavot!

De Waarheid dus verjaagd uit alle kerken

Vloog Hemelwaards met zes bebloede vlerken —

Streek hijgend neêr op 't voetstuk van Gods troon,

Goot traanen uit voor zijn' gezalfden Zoon,

En overstelpt met treurige begrippen,

Borst deze klagt uit haar bestorven lippen:

„ Langmoedig God, heeft dan des Menschen schuld

„ Geen invloed meer op uw getergd geduld?

„ Gedenkt gij niet aan uwe Bondgenooten,

„ Wier duurbaar bloed als water wordt vergooten?

„ Gij immers schiept uwe eedle wezens vrij!

„ Nu zucht de Ziel in de ergste slaavernij.

„ 't Verstand, de kerk waar in uw Godheid woonde,

„ Waar in uw beeld zijn Majesteit vertoonde,

„ Moet Lucifer verheffen op zijn tin.

„ De vrijë wil, uw blijde Priesterin,

„ Die 't Wijrookvat vol Liefde heeft ontstooken,

„ Moet nu, helaas! aan helsche Goden rooken.

„ 't Geweeten zelf, dat aan het harte klopt,

„ Uw Godspraak, is den wijzen mond gestopt.

- „ Uw heilig Woord, de Springbron van genade,
 „ De Levensstroom waar in de ziel zich baadde,
 „ Is door den gloed van 't martelvuur verdroogd.
 „ Indien gij thans uwe armen niet verhoogt
 „ Dan is 't gedaan met Jezus Kerk op Aarde!
 „ Herschep den mensch dan tot zijne eerste waarde,
 „ Verplet den dwang. Herstel de Waarheid weêr.
 „ Eer de Aarde zegg:” De Heer regeert niet meer.”

De Heilzon schreef toen in haar traanende Oogen
 Een wondren kring gelijk aan Noäch's boogen,
 Van 't zalig choor der Martelaars beschouwd
 Als 't zegelmerk dat God nog trouwe houdt,
 Des zij, die naar gerechte weêrwraak dingen,
 De Jammerklagt der Waarheid dus vervingen:
 „ Rechtvaardig God en heilig Heer, hoe lang
 „ Eischt gij ons bloed niet van Geweetensdwang.”

Rechtvaardigheid, door dit verzoek bewoogen,
 Schoot blikfems uit vernieling dreigende oogen,
 En had terstond, met éénen donderflag,
 Te niet gedaan het Kerkelijk Gezag;
 Doch Wijsheid, met haar' raad hier in getreeden,
 Zond Wijsbegeerte, in 't Licht gekleed, beneden,

Van

Van Waarheid en Verdraagzaamheid verzeld,
 Die zij allengs in eer en recht herstelt,
 Door 't hart' des Volks gelukkig om te keeren,
 Met openbaar aldus te redeneeren:

- „ Verdrukte Volk, wat dwaasheid kleeft u aan,
- „ Dat gij dus lange in ketenen wilt gaan?
- „ Hervat uw' moed, trek uw vervolgers tegen,
- „ De Godheid strijdt met uw' getergden degen.
- „ Of heeft Natuur, die 't bloedvergieten wraakt,
- „ U niet zoo wel een' vrijen Mensch gemaakt —
- „ U niet zoo wel met Redenlicht verwaardigd
- „ Als hen? kwanswijs door Jezus afgevaardigd,
- „ Die pronken met een opgeraapt gezag,
- „ En Lucifer vertoonen in hun vlag:
- „ Laat dan de stem der Reden eindelijk gelden,
- „ Daag voor heur Bank die geestelijke helden;
- „ Maar van Gezag en wapenen ontdaan:
- „ En zie hoe zij den toetsteen wederstaan.
- „ Het Christendom bewees in de eerste tijden,
- „ Zijn waar Geloof door Liefde en schuldloos Lijden,
- „ Zijn redenskracht verlichtte 't Heidendom,
- „ De Kruisleer maakte Apollo's Godspraak stom,

„ De Priesterfchap, door 't Bijgeloof verkoozen,
„ Moest om den dienst der Godgedrochten bloozen,
„ Doch niemand werd om dwaalingen onthalsd.
„ Maar toen de Leer van Jezus werd vervalscht,
„ En krachtloos om zich zelven aan te prijzen,
„ Veel minder zich voldingend liet bewijzen,
„ Gaf Dweeperij de fijne Redenschaal
„ Een Overwigt door 't Pausfelijke staal.
„ Geweetensdwang, gevat op overtuigen,
„ Deed met dat staal de hardste koppen buigen.
„ De Tirannij, gerust in zijnen arm,
„ Hield eeuw aan eeuw de martelvlammen warm,
„ En zedert die verbastering der tijden
„ Was 't Noodlot van de Waarheid smaadt te lijden.
„ Integendeel, de Boosheid heerschte in vrêe,
„ De Bloedleer droeg het merk der valsheid mee,
„ Vervolging, haat en geestelijke listen
„ Behoorden tot de schets der Antichristen.
„ Jaa had Calvin de Waarheid niet bevlekt,
„ Servetus asch had nooit zijn' roem bedekt.
„ Hoe! laat gij u van 't Redenlicht berooven,
„ Dat ge op 't gezag der menschen zoud' gelooven,

„ Gij

G E W E E T E N S D W A N G.

- „ Gij moet veel eer, door eigen onderzoek
„ Van 't groot Heeläl en Godgewijde Boek,
„ De Redenaars met Reden wederleggen,
„ Geweldenaars Geloof en Recht ontzeggen.
„ De Redenleer, door mij ten troon geleid,
„ Stond nooit bedremt voor 't reedloos onbescheid,
„ Noch 't Vloekwoord van Verdoemende Sijnoden,
„ Die 't onderzoek der waarheid zelf verboden:
„ Geen Huichlaarij, die op Gods zending borgt,
„ Heeft immer voor haar zuiverheid gezorgd;
„ En evenwel klom zij met reuzenstappen,
„ Op 't Eertoneel van Kunst en Weetenschappen,
„ Van waar zij thans, met onverdraaid gezicht,
„ Natuur en God beschouwt in 't schoonste licht.
„ Nog grooter heil zoude u de Bijbel fchenken,
„ Indien gij slechts vrijmoedig durfde denken,
„ En niet-geloofde aan dezen Leugenvond,
„ Dat gij den Zin der Godspraak niet verstond:
„ Maar 't Bijbelwoord hadt van Gods Geest ontvangen,
„ Om van den mond der Priestren af te hangen.
„ Ontzet u niet voor d' opgeblaazen trots,
„ Den gloriernaam van Afgezanten Gods.

- „ Zij die uw ziel met meesterſchap beſtieren,
 „ Verlaagen u tot redenlooze dieren.
 „ Geloof toch niet, dat een die u verleidt
 „ Beſchikken kan van uwe Zaligheid —
 „ Dat God beruſt in 't vonnis uwer beulen.
 „ Zou 't Zielenrecht met Zielendwingers heulen?
 „ Neen. Laat u niet door deze Leer' verraên,
 „ Dat ge in de Kerk ook God zoud' wederſtaan.
 „ 't Vernuft en God vervloeken Zielſtirannen,
 „ De vrijë Menſch moet hen van de Aarde bannen.”

Dat woord had kracht op 't hart van Vorſt en Volk.
 De vrijë Menſch heeft toen de marteldolk
 Den beul ontrukkt en tegen hem geſleept,
 Aärons ſlang bij haaren ſtaart gegreepen.
 De Hel verſchrikte op dezen donderſlag,
 De Kerk verloor haar opgeraapt gezag.
 Verdraagzaamheid kwam in de Hoven wonen —
 Bevestigde de waggelende troonen,
 Door heerschezucht van de Bloedkerk ondermijnd:
 De Vrede, die in haar gevolg verſchijnt,
 Bragt de Aarde tot haar' eerſten Heilſtaat weder.
 De zachte Ruſt daalde op heur Englenveder,

En

En streelde 't hart' met heur fluweelen hand.
De Welvaart groette een' vrijen Burgerstand,
De Godsdienst, die de harten eerst verdeelde,
Werd toen, een bron van zaalge vreugde en weelde —
Een zijden band die harten saamen bindt,
En 't roerfel van den besten menschenvrind.
De Bijbelleer in huizen, Kerken, Scholen,
Aan 't onderzoek van 't kloek verstand bevoelen,
Trad onvermoeid in 't Wijsbegeerig spoor —
Brak, als een Zon, de dikke dampen door —
Verlichtte 't Volk, nog door verleiding slaapend.
Geweetensdwang, die Helgeest werd ontwapend —
De Bloedraad van zijn foltertuing beroofd —
Het zwaard vertrapt en 't martelvuur gedoofd.
Het Bloedplakkaat, te schreeuwend onrechtvaardig,
Was Vorst noch Volk geen wederroepens waardig;
Het werd alleen verachtlijk afgescheurd.
De Vrijheid, toen in 't hart' ten troon' gebeurd,
Deed ieder Mensch haar waarde en rechten weegen.
En trok het Rot der Zielendwingers, tegen,
Dat geen geweld aan de onschuld had gespaard;
Doch toen benard, met ingetrokken staart,

In stilte vlood, gelijk gesneede honden,
Maar de Almagt, in haar Zielenrecht geschonden,
Goot over hen haar wraakfiöolen uit.
Een donderstem, als 't Laatst bazuingeluid,
Die Bijgeloof aan 't Hemelhof verklaagde,
En Dweeperij voor de Oppervierschaar daagde,
Getuigde ook dat de Godheid nederkwam —
't Verleidde Volk in haar bescherming nam.
De zelfde stem die Wetten had gegeven,
Deed andermaal en Aarde en hemel beeven!
Het Aardrijk spleet! en Korachs Priesterdom
Zonk leevend wech! God keerde Sodom om!
Rechtvaardigheid, ten rechterstoel gezeeten,
Schonk aan den Mensch, weêr vrijheid van Geweeten;
En de eige wenk van 't vreeslijk aangezicht
Schoot vlammen uit gelijk het Noorderlicht:
Geweetensdwang, ter Vierschaar Gods verketterd,
Werd eindlijk door een bliksemstraal verpletterd —
Ter Hel gedoemd in 't zinkend Lisfabon.

De Waarheid, die door 't bloed des Lams verwon,
Beklom met eer de ontruimde Predikstoelen,
En deed haar kracht op 't eerlijk hart gevoelen.

De Reden, die de Valschheid overmag,
Verstrekte haar tot wapens en Gezag.
Zij zaaide alleen door bidden en vermaanen
Het Godlijk woord, besproeid met liefdetraanen,
Als heilig zaad, in 's Menschen vrije ziel.

De Godsdienst, wien dit heil ten deel' geviel,
Verhief zich in geloofsbespiegelingen,
Tot de Oorzaak en het Doeleinde aller dingen,
Die zich niet meer in plechtigheên verliest;
Maar 't heilig hart ten troon en tempel kiest,
En 't offer van Godvruchtige gedachten,
Veel hooger schat dan rund of schaapen slachten:
Die Godsdienst dus met redenzout besprengd,
Dat teer gevoel met Wijsgeerte ondermengd,
Tot hooger trap van zuiverheid gereezen,
Verheerlijkt het rechtvaardig Opperwezen,
En stort, door geen Geweetensdwang gestuit,
Zijn harte aldus voor Jezus Christus uit:

„Goedgunstig God wat prachtige vertooning
„Maakt uw Triumf, nu gij, als Siöns Koning —
„Verwinnaar van den Helvorst, binnen rijdt —
„Geweetensdwang in ijzren boeijen smijt —

- „ De Dwceperij verplettert met uw wielen,
„ En 't Bijgeloof doet voor uw' Zetel knielen.
„ Uw heilig volk verliet uw Zoutverbond,
„ De Waarheid was bestorven in hunn' mond,
„ De Vrijheid lag gebonden aan een keten,
„ Een martelvlam verschroeide hun Geweeten;
„ Uw heilig bloed heeft deze vlam gebluscht:
„ Des 't groot Heeläl uw' gouden Scepter kuscht.
„ Een Volk dat zegt van God te zijn gezonden,
„ Had tegen God zich met de Hel verbonden,
„ En kroonde zich met een driedubbele kroon;
„ Om u, kan 't zijn, te schoppen van den troon;
„ Doch uw gezag verpletterde die fielen,
„ En deed 't Heeläl voor uwen Zetel knielen.
„ Verlosfer staaf uw wettig Rijksgezag,
„ En Noodzaak toch de Geestelijke Vlag
„ Te strijken voor den Waereldlijken Standerd.
„ De wreede Hel is niet van aart veranderd,
„ De Heerschzucht gunt de Kruiskerk nog geen rust,
„ Schoon zij in schijn uw' gouden Scepter kuscht.
„ De Huichlaarij, gedost in Choorgewaaden,
„ Wil nog de Ziel met ketenen beladen.

„ Wie

- „ Wie door de Kerk niet naar het Raadhuis gaat,
„ Is onbevoegd tot ambten aan den Staat;
„ Dit Stelfel doet een aantal laffe zielen,
„ Voor Mammon, niet voor uwen Zetel knielen.
„ De slimme List valt nog de Wijsheid aan,
„ Het vrij Geloof moet op den toetsteen staan,
„ De Wijsheid moet op 't strengst rechtzinnig weezen,
„ Of voor den slag van stompe blikfems vreezen,
„ De Onweetendheid wordt zacht in slaap gefust,
„ Zoo zij verblind uw gouden Scepter kuscht.
„ Vernietig toch de strenge Kerkbesluiten!
„ De Waarheid moog' zich eens vrijmoedig uitten,
„ Verdraagzaamheid ontsluit' de Hemelpoort',
„ En 't Heidendom zal ingaan naar uw woord,
„ Dan zal uw Geest het groot Heelal bezielen,
„ 't Vrijwillig Volk voor uwen Zetel knielen!
„ De Waarheid zij de Grondslag van uw' troon,
„ Verdraagzaamheid een parel aan uw kroon,
„ Geloof en Liefde uw zachte Rijksbeveelen,
„ Uw Inspraak moet het vrij Geweeten streelen,
„ Dan zij uw' dienst der Volken hoogste Lust!
„ Tot de eeuwigheid uw' gouden Scepter kuscht.”

In Slachtmaand, 1786.

TER EERSTE VERJAARINGE

VAN MIJN

ZOONTJE

LEENDERT VAN DYK.

Eerste Zoontje,

Jeugdig Kroontje

Van mijn heuchlijk Echtverbond;

Trok uw blijde

Jaargetijde

Lentebloemtjes uit den grond;

Heel mijn Tuintje

Zoude uw Kruintje

Strekken tot een Loverkroon —

U met bladen

Overlaaden

Stond Natuur op 't prilst ten toon.

Flora's Offer
In de Koffer
Van Saturnus wech gelegd,
Geeft mij wenken
U te fchenken
Wat Natuur mij niet ontzegt.

't Zijn wat Loovren,
Te verroovren
Op den puntigen Parnas,
Die ik gunstig,
Schoon niet kunstig,
Zedert weinig dagen las.

Pasfiebloemen,
Zoud ik noemen,
Had uw blijde Levenstijd
Iets doen bloozen,
Dan de Rozen,
Aan uw koontjes toegewijd.

Maar Cresfanten

Zal ik planten,

Groei met hun gelukkig voord:

Tot Renonklen

Geestig kronklen

Om 't gelaat dat elk bekoord.

Fiöletten

Zal ik zetten

Op uw zevenjaarg feest.

Duizend schoonen

Zullen kroonen

Vlugge krachten van uw geest.

Zonnebloemen

Durve ik roemen

Zoo gij Wetenschap bemint.

Zijt gij Vredig,

Nedrig, Zedig,

Gij verdient een' Hijasint.

Altijd fieren

De Angelieren

De Eerkroon der Oprechtigheid.

Nooit verwelken

Leliekelken,

Daar de Deugd heur' glans verspreidt.

Witte Kroontjes,

Anemoontjes,

Eeren uwen grijzen tijd:

Wen wij planten

De Amaranthen

Aan de Onsterflijkheid gewijd.

Durve ik 't waagen;

Meer te vraagen?

Zoo Apol de goedheid had

U te fieren

Met Laurieren:

Gaf ik u dit eerste blad.

Den 3. van Aanvangmaand

1777.

I 4

TER

TER EERSTE VERJAARINGE

VAN MIJN

TWEEDE ZOONTJE

A R Y V A N D Y K.

Tweede Zoontje, teder Wichtje,

Nu gij sluit een' Zonnekring,

Schenk ik u dit nedrig Dichtje,

Dat ik u ter eeren zing:

't Zingen kan u toch bekooren,

Tot het zingen neigt uw aart:

Wijl ge in 't Zangjaar zijt gebooren,

In de zangerige Maart:

Toen de Wildzang deed gewaagen

't Pluimgedierte in Haag en Veld;

En

En Muzeüs onzer dagen, (*)

Werd den mond gestopt met geld.

Toen uw komst mijn hart kon treffen

Had men d' eersten dag bepaald,

Om den Proefzang aan te heffen;

Schoon dat de uitkomst is gefaald.

Zedert hoort men nauwlijks spreekken,

Dan van zingen en geschreeuw,

Van beledigen en wreken,

Tot aan 't eind' der agttiende eeuw:

Groeizaam Kind, u seheen beschooren,

Eer uw Leven stond in bloei;

In het duister Graf te smooren:

Maar toen kwam 'er Maartsche groei;

Die de Lente wel deed slaagen,

En gestoofd bij Zomerzon,

Zelfs den Herfst vol guure vlaagen,

En den Winter overwon.

Die uw Leven, deed ontwaaken,

Dat in doodsche kwijning sliep:

(*) A. Buiteweg, Voorzanger te Vlaardingen.

En op uw' bestorven kaaken,
Bloozende Gezondheid fchiep.
Niets deed u dien groei verliezen,
Schoon de tandpijn u verzeld';
Zelfs geen breuk der teedre vliezen,
Ras door Fagons hand hersteld.
Gaa zoo voort van jaar tot jaaren,
Wen de Lentemaand verjaart
Stel de Voorspoed op heur snaaren,
Een Gedenkstuk blij van aart.
Maar u drijv' geen geest van blindheid,
Die het Maatgezag verstoort;
Zing het heil der Eensgezindheid,
Telkens gij de Koekkoek hoort:
Wil men u dan reden vraagen,
Van dien langen sleepers toon
Zeg dan: „ In mijn Vaders dagen,
„ Was men dezen Zang gewoon
„ Zoo de Ouden zongen
„ Piepen de Jongen.”

Den 6. van Lentemaand.

1778.

TER

TER EERSTE VERJAARINGE

VAN MIJN

DERDE ZOONTJE

JANUS VANDYK.

V locht mijn laage Poëzij,
Voor mijn Eerste en Tweede Zoontje,
Elk een Letterloverkroontje,
Op hun eerste Jaargetij':
Grasmaand brengt meer groen te berde,
Tot een Loofkrans voor het derde.

Kleine Janus teedre bloem,
Was Natuur u min geneegen,
Mooglijk baant zij thans de wegen,
Dat ik uwen Voorspoed roem:
't Nootlot, dat u eerst deed schreijen,
Schijnt u daaglijks meer te vleijen.

Dacht

Dacht ik ooit uw Jaargetij,
Met mijn Zangen op te fieren,
Toen de Koorts drong door uw' Spieren,
Toen het Roodvonk kwam nabij,
Toen de Hoest uw hart verteerde,
Toen een Breuk uw smert' vermeerde!

Somtijds dacht ik: Kan Gods haat,
Dus geweldig zijn ontsteeken,
Op een Kind van weinig weeken,
Dat niets weet van goed of kwaad:
Is het om der Oudren zonden,
Tot die strenge straf verbonden?

Hemel! welk een gruwzaam ding!
Zoud God als Herodes woeden?
Of de Krokodillen voeden
Met een' teedren Zuigeling?
Die zwaarmoedige gedachten,
Zullen nooit bij mij vernachten.

Neen!

Neen! dat wraakt Rechtvaardigheid!
Kindren, om hunne oudren, dooden,
Heeft de Godheid streng verboden:
Goedheid, die voor de onschuld pleit,
Hield veel eer de Gramschap stille,
Om der Zuigelingen wille.

Jaa de trouwe Kindermin,
Van den grooten Albehoeder,
Overtreft de teérste Moeder,
Sluit den braafften Vader in:
Doet de onnooz'le Zuigelingen,
Door eene Englenwacht omringen.

God, die elk met gunst bedeeft,
Was u immers ook genadig,
Toen uw' Breuk, zelf wonderdaadig,
Door zijn Almagt werd geheeld;
Toen uw Koortfen, toen uw Hoesten,
Op zijn wenk verdwijnen moesten.

Wijt alleen aan 't naauw verband
 Aller dingen met elkandren,
 Dat gij minder zijt dan de andren:
 Gods oneindige verstand,
 Wil door onderscheid van zaaken,
 Het geschaapene Al volmaaken.

Heeft Natuur u uitgekeurd
 Om het teêrste Kind te worden;
 Mooglijk volgt zij Kato's Orden:
 Immers zoo mijn wensch gebeurt,
 Doet Natuur verstandig leeven,
 Die zij weigert kracht te geeven.

Den 14 van Grasmaand

1779.

TER

TER VERTROOSTINGE

VAN MIJN

HUISVROUWE

Wegens het Afsterven van ons derde Zoontje

J A N U S V A N D Y K;

*Overleeden in den Ouderdom van 1 Jaar en 19 Weeken,
den 25 van Oogstmaand 1779.*

Mijn Echtgenoot: moet ik de traanen droogen,

Die als een beek afvloeijen uit uwe oogen,

Nu gij uw Kind uw' Zuigeling beweent?

Terwijl ik zelf van druk bijna verfteend,

Mijn droefheid niet met woorden kan bepaalen.

Hoe zoude ik zijn bevalligheid verhaalen!

Zijn lief gelach en zoete flamertaal,

Die in een hart gevormd uit steen of staal,

Gelijk in wasch, de kinderman zoud drukken:

Of hoe hij thans een reeks van ongelukken

Ont-

Ontworsteld fcheen, en tripplend voorwaards sprong,
 Sints dat ik van zijn eerste Jaartij zong?
 O Neen! dat zoude uw zwaaren rouw verzwaaren;
 Ik zal veel eer uw droefheid doen bedaaren,
 En maalen hem niet voor uw denkbeeld af,
 Zoo als hij lonkte en poezle handjes gaf;
 Maar zoo hij thans bevrijd van leed en lijden,
 Onvatbaar is voor 't wentelen der tijden:
 Niet zoo zijn Lijkje in 't aaklig grafstof daalt;
 Maar zoo zijn Zieltje in vreugde zegepraalt,
 En vrolijk lacht met kinderlijke lonkjes,
 Daar 't Zielenheir, als tintelende vonkjes,
 Zich koestert in een' zuivren liefdegloed
 Tot God, hun deel en eeuwig zalig goed.

Gij vraagt aan mij: „Is dit, volkomen zeker,
 „Dat hij met wijn uit Godes Liefdebeker
 „De smert des doods zal waschen van zijn ziel?”
 Indien ik hier omtrent in twijfling viel;
 Zoude ik Gods gunst, Gods Menschenmin, verzaaken,
 Die wij zoo verre in liefde vonden blaaken,
 Dat hij zijn' Zoon ter offer overgaf,
 Om schuldigen te ontheffen van de straf,

En met zijn Heil in eeuwigheid te omringen:
 Zoud zulk een Liefde onschuldge Zuigelingen
 Niet kroonen met de kroon der Zaligheid?
 O Ja. Gods Zoon heeft hun dit toegezeid.
 Of zoud Gods gunst voor de Onschuld zich verbergen?
 Om dat zijn Recht die wreedheid schijnt te vergen,
 (Gelijk men denkt) dat hij 't onnoozell' Lam,
 Van 's Moeders borst, werpt in de Helsche vlam;
 Dewijl een Kind is tot die straf verbonden,
 Om Adams Val en de Ervenis dier zonden?
 Neen: 't Proefgebod heeft nooit ons Wicht beklemd;
 Een Werkverbond heeft hij niet toegestemd;
 In Adams doen is hij gansch onverschillig:
 Dus zoud die schuld onweetende en onwillig,
 Door enkel dwang, hem worden opgelegd.
 Kon dit bestaan met Gods onkreukbaar Recht;
 Dan had hij niet, aan 't Burgerrecht, verboden
 De Kindren om der Oudren schuld te dooden:
 Want deze Wet gesteld op Lichaams straf,
 Steekt zoo veel meer bij 't Recht der Zielen last,
 Als 't Eeuwig Wee bij tijdelijke plaagen:
 Onëindig min kan 't Godlijk Recht verdraagen;

Dat ooit zijn hand het wraakzwaard wetten zal,
 Tot kindermoord, om ouden Adams Val.
 Die Euveldaad is niet aan 't Kind gewrooken;
 Hoewel de Dood zijn lichaam heeft verbrooken:
 Want dit is ook der Godgetrouwen Lot,
 Schoon Christus heeft hun schuld voldaan aan God.
 Maar 't sterflijk deel, uit deelen 't saamgevlochten,
 Wordt door den drang der Lucht en Boezemtogten,
 Die het omringt en tot beweëging noopt,
 Geknaagd, verteerd, en eindelijk ontfloopt.
 Het staat aan God, ook zonder schuld te wreken,
 Een Kunstgesticht, door hem gebouwd, te breeken,
 Al wilde hij, zijn vrijheid ten gevall',
 Tot enkel niet doen keeren dit Heeläl.

Kan dit verhoog het recht der Zuigelingen
 Op 't zalig goed, nog niet bij u voldingen:
 Vest dan uw oog op 't onderscheid van Staat,
 Die 't Zielendom na 't Sterflot ondergaat:
 Geen Solferylam, (die 't Lichaam zoude ontbinden,
 En aan den Geest geen vat noch voedzel vinden.)
 Maar Zielgekwel en Naberouw van 't kwaad,
 Is 't wezen van den droeven Jammerstaat:

Bedenk nu eens: Zoud dit die Zieltjes voegen?
 Waar over zou de zuiverste Onschuld wroegen?
 De Onnoozelheid, nog niet aan 't kwaad gewend,
 Die Adams Wet noch Overtreeding kent;
 Heeft die berouw van zoete lachjes, lonkjes,
 Van handgeklap doormengd met liefdevonkjes,
 Van gulle vreugde en teedre vriendlijkheid,
 Van traantjes om des lichaams smert geschreid?
 Hoe! zoud eens Kinds geweeten kunnen knaagen,
 Om dat het hier zeer lijdzaam heeft verdraagen,
 Dat hem Natuur de felste neepen gaf,
 Van dat het werd gebooren, tot aan 't graf.

Integendeel; de Staat der zaalge Geesten,
 Bestaat in Liefde en gulle Vreugdefeesten,
 Daar zich de Deugd in haare oprechtheid vindt.
 Dus leeft de Ziel van een onnoozel Kind,
 Pas tot den rang der menschlijkheid verheeven,
 In 't kindfche lijf, niet dan een Hemelsch leven;
 Ten zij het Wicht gedrukt door lichaams smert,
 Met zucht op zucht verbreekt des Moeders hert',
 Wanneer haar arm heur' Zuigeling omvademt,
 Wiens teedre mond slechts liefde en blijdschap ademt;

Wiens gulle lach, zoo minzaam als oprecht,
 Zich kussende aan des Moeders lippen hecht:
 Hoe zoud die Ziel van 's lichaams finert ontslaagen,
 Naar heur Natuur en Inspraak zich gedraagen?
 Een ziel die haat noch booze wrokken kent,
 Die zich tot geen geveinsdheid heeft gewend,
 Moet uit heur' aart tot liefde en blijdschap' neigen,
 De oprechtheid is aan haar natuurlijk eigen:
 Zij niet verleid, vervolgt heur goed begin,
 En slaat den weg der zaalge geesten in.

Die God in wien wij ademen en leeven,
 Heeft ieder ding een *wijz' van zijn* gegeven;
 Waar van het al zijn neigingen ontvangt;
 In een verband dat eeuwig t'saamenhangt:
 Dus is de nog aanstaande Staat der Zielen,
 In Staat en Daad die hier haar welgevielen
 Gegrondvest, door het Godlijk Zielenrecht,
 Dat loon en werk natuurlijk t'saamenhecht:
 Dat bittren haat verbonden heeft met wroegen;
 En met de liefde een innig vergenoegen.
 Dit Leven, dat den mensch van God vervreemdt;
 Of daar de Deugd heur heilige aanvang neemt,

Is als 't begin de grond van 't Eeuwig Leven:
 De Onnoozelheid, door geen bedrog gedreeven,
 Proeft hier alreeds den smaak van 't zalig goed,
 De Boosheid kwelt bereids een vuil gemoed:
 Uit dit begin laat zich in tijds ontdekken,
 Wat Staat men zal in de eeuwigheid voltrekken.

Dit zij uw troost en hulp bedroefde Vrouw,
 Dit zalve uw harte en maatige uwen rouw,
 Dat niet alleen uw schoot het vleesch voor de Aarde;
 Maar ook een Ziel voor 't Zalig Leven baarde.

God riep tot hem de kinderlijke Ziel,
 Eer dat het kwaad haar langzaam overviel.

Nu kan ons Wicht de lievelijke trekken
 Van geestigheid, in zijn gelaat te ontdekken,
 Volmaaken in zijn afgescheiden Staat:

Daar 't Geestendom, waar meê hij ommegaat,
 Hem 's Hemels Dienst en Weetenschap zal leeren,
 In hooger trap dan ik hem kon vereëren.

Wij zien een telg van 't Drietal afgescheurd;
 Doch 't zalig goed ons Zoontje toegekeurd,
 Zal ons van rouw, en hem van ramp bevrijden,
 Die hij in 't vleesch zoud hebben kunnen lijden:

't Zij Vaderlooze of Moederlooze jeugd,
 (Welk eerste mij, helaas! met smerten heugd,)

En wat nog meer was in Gods Raad verborgen,
 Hebt gij uw Kind gekweekt met moeite en zorgen,
 God zal uw' min beloonen t' zijnen tijd'.

Al zijt gij thans uw derden Wellust kwijt,
 De Hemel geeve, als hij ons zal ontbinden
 Van 't stofflijk deel, dat wij hem wedervinden,
 Daar hij uw min en moederlijken plicht,
 Nog danken zal, in 't eeuwig blinkend licht.

U I T V A A R T

V A N M I J N

D O C H T E R T J E

A N N A V A N D Y K,

Geb. den 19 van Wintermaand, Gest. den 22 dito 1780.

De Dood, zoo scherp in 't eischen,
Als haar gewette Zeisfen,
Die 't jeugdig kruid vernielt,
Heeft, naa vijf halve dagen,
Besteed tot zuchtend klaagen,
Mijn Anna reeds ontzield.

Hier gelden klacht noch beeden,

Haar tong, schoon los gesneeden,

Moet zwijgen in het Stof;

Maar 't Zieltje, niet te dwingen,

Verbreidt, in hooger kringen,

Des grooten Scheppers lof,

Komt Doop noch Doopsgenade,

Mijn stervend Wicht te staade:

Die niet van schaamte bloost,

Om 't kwaade dat haar griede,

Deelt in des Vaders liefde

Tot zijn onschuldig kroost.

Het jongste mijner Zoontjes,

Julcht reeds met Englentoontjes,

Tot lof van 't Hoogste Goed,

Daar hij zijn lieve Zusje,

Nu, met een Englenkusje,

Verheugd ontmoet en groet.

Daar

Daar zij, geheel verëngeld,

Heur Halleluja's mengelt

Met Broeders dankbren galm,

Voor God, die hen bewaarde

Van smet en smert der Aarde;

En schonk de gloriepalm,

LEENDE RT VAN D V K

Kleine Leenders, (Krische Jongen)

Had uw Vader rijk

Hij hadde uit de dorre zand

En gij weder jaakt

Maar wie kan zighen belien

En trompetten en wind

Daar gij toon houdt met u vieren

En Schreien van het kleine kind

En lastig knien van uw Moeder

En Onophoudelijc gesang

Van uw speek met uw Broeder

Speelen steeds mijn hart den daer

Anders zoud mijn Velduit kweelen

In een zangzamer tijt

OP HET ZEVENDE JAARGETIJD

VAN MIJN

ZOONTJE

LEENDERT VAN DYK.

Kleine Leendert, frische Jongen,

Had uw Vader ruimer tijd,

Hij hadde uit de borst gezongen,

Nu gij weder jaarig zijt.

Maar wie kan zijn stem bestieren,

En trompetten tegen wind?

Daar gij toon houdt met u vieren:

't Schreijen van het kleine kind,

't Lastig knorren van uw' Moeder,

't Onophoudelijk geraas,

Van uw speelen met uw Broeder,

Speelen steeds mijn fluit den baas:

Anders zoud mijn Veldfluit kweelen,

In een aangenaamer stijl,

Van

Van uw' zoete kinderspeelen;

Hoe gij met een' boog en pijl,

Van een' hoep en dunne rieten,

Taaie pees en vlederdop,

Kunt, als Capricornus, schieten,

Over gevel, vorst en top.

Maar nadien de pijlen, boogen;

Om de vinding van 't kanon,

Zijn geweed uit de oorelogen;

Zong ik, zoo ik zingen kon,

Hoe ge ons geestig weet te foppen,

Daar uw hand de lucht besluit,

En te saamenperst in proppen,

Dat haar veerkracht dient voor kruid,

En de natte kalmuskogels,

In den schijn van lood en schroot,

Doet als vluggevlerkte vogels,

Vliegen over hein en floot.

Kon het dan de Vorst gelusten,

't Leger binnen muur en wal

In te roepen, om te rusten,

Over bruggen van kristal,

Uit befneeuwde legerplaatfen.
Ik zong u ten optogt reë;
Koeijen ribben wierden fchaatsen,
En de kinderftoel een flee;
Vader ftelt u, nu of laater,
Wel eens beter tuig ter hand;
Volg hem dan tot in het water,
Maan ook weder op den kant.
Roestte dan het ftaalen wapen,
Wiesch de Vrede als lentekruid;
In het fpel der kleine knaapen,
Blonk een ftraal van wijsheid uit;
Die in mijn' befpiegelingen
Van den kleinen kindertroep
's Hemels ongemeeten kringen,
In uw' rondgefpannen hoep,
Om heur middenpunt zag rollen,
Waar uw hand en ftokje wil.
Ook uw tollèn wierden bollen,
Om hunn' onbewreegbren fpil,
Door uw zweep of koord, gedreeven,
Als deze Aardbol om zijn as.

Jaa ik zag uw' knikkers zweeven,

Als of elk een Aardbol was

Die zijn' jaarloop snel volvoerde,

En den middenlijn doorsneed.

Twijl uw fluit mij ontroerde,

Daar hij scheen, als een Comeet,

Andre Waerelden te raaken,

En tot gruis en puin te slaan.

Ijslijk denkbeeld! wondre zaaken,

Blijft een wijl ter zijde staan.

Deed mijn fluit dien schrik bedaaren,

Zij verving het maatgeluid

Dat uw wilgen rijzen paaren

Aan het nedrig pijpenkruid;

Zulk een ruischpijp, zulke toonen,

Of hier 's Waerelds kindschheid was,

Kan Goudhaanen tot zich troonen.

Febus slaapdeun op Parnas,

Wekt de Munters uit de abéelen;

Waar mede ieder kleine schalk

Aan een draadje weet te speelen,

Als Actéon met zijn' Valk,

Doch

Doch gelijk geen Molenaaren
Bij de Vorstenpracht bestaan
Kan geen Munter evenaaren
Aan de Torr met goud belaën;
Die een Majesteit laat speuren
In de Koninglijke pracht
Van zijn schoone Fenikskleuren,
Als een hoofd van zijn geslacht.
In de gouden zonneschijntjes
Vliegend door den blaauwen boog;
Schijnen Torren Cherubijntjes.
Aan het zwakke Kinderöog.
Ging uw drift van 't kleine beesje,
Telkens tot een grooter voord;
Eindelijk werd uw Tor een Meesje,
Dat door kleur en zang bekoort.
Kon mijn Luit zijn fluit verzellen,
Knipte ik hem in knip of strik;
Door het bellen van uw bellen,
Zoud hij vliegen op uw krik.
Mooglijk zouden Sijsjes, Vinken,
Met hun klinkende orgelkeel,

Scheller toontjes voor u klinken,

Dan het klinken van mijn Veel.

Maar wil dan mijn vreugd niet offren,

Aan den gloed der duiven hals:

Want het fchor gekor der doffren

Klinkt toch op Parnasfus valsch.

Hadt gij lust ook snel te zweeven

Als een Vogel door de Lucht;

Ik zoud waschen pennen kleeven.

Wierd uw geest zoo lang van vlugt;

Dat uw drift zich wech liet sleepen

Op de gladde waterbaan,

Spaantjes wierden Schuiten, Scheepen,

Goot en Sloot een' Oceaan,

Rijsjes Masten, Rae en Speeren,

Dunne Draaden Wandt en Stag,

Nedeldoek, de vlugge Veeren,

Bontpapier een Vaan en Vlag;

Wen gij zoele zomerluchtjes

Paardet aan het kabblend Tij,

En vertoondet in uw' kluchtjes

Vlaardings groote Visfcherij.

Vondt

Vondt gij smaak de zweep te kleppen,
 Was het Ridderspel uw aart;
 Door Apollo's krachtig scheppen
 Wierd een bezemstok uw paard:
 Dat door 't likken en boetfeeren,
 Even als een beerenjong,
 Kon naast Febus hengst parcéeren,
 Schoon van leest en vlug van sprong:
 Dan in 't klein gareel geslaagen,
 Zoud hij, luistrend naar uw touw,
 Trekken voor uw' sleep of wagen,
 In den hooi- of korenbouw.
 Wildet gij door 't Luchtruim scheeren,
 Met een' vluggen vogelzwier;
 Menschen ruim zoo ligt als veeren,
 Zoude ik scheppen uit papier:
 Die naar ruimer hemelkringen,
 Op 't geleide van een kind,
 Zouden vliegen, door mijn zingen,
 Met de vleugels van den wind:
 Jaa, wat zeg ik! met de vlerken
 Van de vlugge Dichtkunst zelf:

Want mijn Dichtnimf heeft heur werken,
Neêrgedaald van 't stargewelf,
(Zagt! ik meene uit Pindus chooren.)
U ten vlieger toegezeid;
Die, wiskundig opgeschooren,
Vloog naar 't Rijk der eeuwigheid,
Of naar andre Waereldbollen,
Naauwlijks zichtbaar van onze Aard',
Die om andre Zonnen rollen;
Als een Staartstar in heur vaard':
Zoo een staart van minder waarde,
Aan zijn standpunt uitgedacht,
Hem niet hield verknocht aan de Aarde,
Door zijn wondre aantrekkenskracht.
Daaldet gij dan uit de heemlen,
Op het vlak der Aarde neêr,
Om hier als een worm te weemlen,
Vrolijk hinkend heen en weêr,
Om de ronde gladde schijven,
Voord te hinken met den voet:
Ik zoude u een perk beschrijven,
Dat uw' geest met Meetkunst voed',

Dat een drift tot schrijven, reeknen
In uw jeugdig brein verwekt;
Ik zoude u een kaartperk teeknen,
Daar gij hinkend reist en trekt,
Door de Zeven Staatsgewesten;
Vingt ge uw reis in Zeeland aan,
Gij zoudt met de Zon ten lesten
In Staatsbraband ondergaan.
Speelde 't geld ook in uw spelen,
Ik zoude in dit wigtig punt
U nog speelend mededeelen
Rechte kennis van 's Lands munt.
't Speelen maakte uw zinnen kloeker,
't Recht gebruik van elken duit
Maakt, door een herhaalden woeker,
Eindelijk nog een' stuiver uit.
Loddren, kooten, kaatsen, pleijen
Zouden ieder in zijn vak,
U, door vlijt, tot winst geleijen,
Ieder Schetste een handeltak:
Heerschte 't Lot dan in uw daaden,
Was de teerling uw balans;

Ik zoude u, door kunstig raaden,
Leeren reeknen naar de kans:
Schat geen' worpen boven zeven,
Hooger lot is groot geluk;
Alles wat uw hoop kan geeven,
Is slechts een waarschijnlijk stuk.
Welk een Spel gij moogt handteeren,
't Speelt met een geheimen zin;
't Zal u nutte dingen leeren,
't Heeft, in 't klein, een ambacht in.
In het Spel der kleine knaapen,
Wordt een jonge Maatschappij
Afgeschetst en als herschaapen.
Viert gij 't vrolijk feestgetij
Van den loop der hemellichten,
Danfende om de Kinderkaars;
Gij zult Venus zelf verplichten,
Met een koddig liefdevaars:
Venus vuur belet het vriezen!
't Kaarsje wordt een feestflambouw,
Ieder moet een Nimfje kiezen,
Tot een voorbeeld van den Trouw.

Dan is 't bruiloft bij de kindren,

Dan verdeelt en eet men 't zwijn.

Zoude ik teedre zielen hindren?

Was mijn Speeling wel te fijn?

(Daar uw nutte kinderspeelen

Dus vernuftig ingericht;

Kunst en wetenschappen teelen,

Schetfen krijgs- en burgerplicht.)

Zoo ik spelend wilde leezen

In het geen' de kindschheid doet,

Dat gij een Verheven Wezen

Kent en eert als heilig, goed,

En verheft met lofgezangen,

Wen ge in 't diepste van den nacht,

Hem, met Staatsiekleên omhangen,

Uit een hoogren kring verwacht;

Met Castanjes, koeken, prikken

En gefuikerd klein gediert,

Om uw schoenen op te schikken,

Wen zijn Jaarfeest wordt gevierd:

Welk een Jaarfeest, zoo weldaadig,

Dat u zulk een zegen schenkt,

Gij in eer houdt, en gestadig

In uw kinderspel herdenkt.

Staan uw prikken dan in rangen,

Op den grond van 't Heiligdom,

Naar den toon der Feestgezangen:

Werp ze met een lodder om,

Wil de winst in stukken kraaken,

Neem het pit voor lekker aas,

Om ten Offermaal, te smaaken,

Toegewijd aan Sint— Niklaas,

Geestig zoontje, jeugdig spruitje,

Dat nu zeven jaaren telt;

Let toch op 't aanminnig fluitje,

Op uw Jaargetij gesteld.

Laat uw reden zich ontwikkelen:

Voedt gij steeds een grooter geest;

Laat mijn woorden u dan prikklen,

Schoei dan op uws Vaders leest.

't Zal mij groote vreugde geeven,

Zoo het kinderspel u smaakt,

Als een Schouwburg die uw leven

Keurig schetst en fraai volmaakt.

Alles worde u speelend eigen;

't Zij tot welk beroep of stand

Zich uw vrije wil moog' neigen.

Zijt gij aan den krijg verpand,

Schiet met donderend geklater

In het oor der dwinglandij.

Zoekt gij brood op 't ruischend water,

Let op winden en getij.

Wilt gij Visfchen, Vooglen, Jaagen,

Zit gij als een Wagenaar,

Kan de veebouw u behaagen,

Neem den aart der dieren waar.

Is het geld uw welgevallen,

Legt gij op den handel aan;

Kies het geld- fpel boven allen,

Leer de kansfen recht verftaan.

Of verkiest gij 't werkzaam leven

Van den nijvren ambachtsman;

Wil dan 't fpel den voorrang geeven

Dat u leerzaam ftreelen kan.

Leer dan vroeg uw keuz' bepaalen.

Wilt gij groot zijn in uw' zaak,

Loop niet in het wilde dwaalen;

Houd u vast aan ééne taak.

Maatig u in feestvermaaken,

Laat uw frisch en jeugdig lijf

Niet te vroeg in liefde blaaken:

Kies een beter tijdverdrijf.

Wilt gij eeuwige eer' behaalen

Door het zangerig geluid;

Leer den toon der nachtegaalen

Volgen op uw kinderfluit,

Wilt ge uw hart' der Dichtkunst schenken;

Vlieg uw' vlieger naar omhoog.

Moogt gij als een Wijsgeer denken

Aan den wondren hemelboog;

Ziet de hemelbollen rollen

Door den ongemeeten kring,

Als uw knikkers, hoepen, tollen.

Zuig het pit uit ieder ding.

Neem de Wiskunst tot geleide

Over onzen Waereldkloot,

Tot dien God die hem bereidde;

Die zich ruim zoo goed als groot

Van den sterveling laat vinden.

Laat dan 't blinkend redenlicht
Door geen plechtigheên verblinden.

't Is de beste Godsdienstplicht
God te aanschouwen in zijn' werken.

Zoontje 't wordt nu leerens tijd;
Leer op alles keurig merken,

Toon mij proeven van uw vlijt.

Wilt gij vaders liefeling blijven

Schik u naar zijn' wille en wensch,

Oeffen u in leezen schrijven,

Vorm u tot een reedlijk mensch.

Den 3 van Aanvangmaand

1783.

TER EERSTE VERJAARINGE

V A N M I J N V I E R D E

Z O O N T J E , D E T W E E D E

J A N U S V A N D Y K.

Mijn Ega: leg uw droefheid af,

Nu wij de Grasmaand weêr beleeven,

Die ons een Zoontje had gegeven:

En nogmaals, na 't noodlottig sneeven.

Het wicht in beeldenis gewekt heeft uit het Graf.

Zie daar weêr leevend voor ons staan

Het afgestorven geestig wichtje:

Blinkt in het lachend aangezichtje.

Niet weêr het zelfde Hemellichtje?

Dat thans herscheenen is gelijk de nieuwe Maan.

Is 't wonder dat dit lieve Beeld

Zijn Broeder naar het vleesch vertoone —

Dezelfde ziel in 't lichaam woone —

Uw dubbele liefde tot zich troone

Het is het zelfde zaad in d' eigen grond geteeld.

De kunst kan nooit uit Marmersteen
 Gepaster graffieraad formeeren,
 Om teerbeminde dooden te eeren,
 Dan dat Natuur, door juist boetfeeren,
 Een welgetroffen beeld bereide uit vleesch en been.

De Grasmaand zal heur lachend groen
 Met keur van Lentebloemtjes mengen:
 En om 't bevallig kruintje strenglen:
 Ik zal ons Wichtje in 't choor der Englen
 En zijn aanminnig beeldje op Aarde hulde doen.

Ik zal op zijn geboortefeest,
 Met klanken die de ziele ontroeren,
 Het zalig Wichtje herwaards voeren:
 O Mogt hij onze vreugd beloeren,
 Tot innerlijk vermaak van zijn' volzaalgen geest!

Was hij niet van ons hart gerukt,
 En door de dood ter neêr geslaagen,
 Ik had voor tien verloopen dagen
 Hem zelf mijn veldlied opgedraagen,
 En hem een bloemkrans op 't vijfjaarig hoofd gedrukt.

Nu streelt de Hemel ons gemoed,
En droogt ons beider traanenwellen —
Wil onzen ramp geheel herstellen:
Ik voel het hart van vreugde zwellen
Dat dooden Janus in den leevenden begroet.

Des zal ik streelend maatgeluid
Doen rollen door het schommelend lover,
Op dat ik oor en hart verroover:
Ik reik ons Zoontje een Dichtkrans over,
Van vleijend letterloof, zoo frisch als lentekruid.

Groei jeugdig spruitje, groei steeds voort,
Braaveer de frische lentebloemen:
Dan zal ik uwen voorspoed roemen —
U in mijn zang gelukkig noemen,
Dan wordt het drietal nooit weêr in zijn vreugd gestoord.

Gezondheid, die een' roozengloed
Verspreid heeft op uw blanke kaaken,
Moet vlijtig voor uw' welstand waaken ---
Uws Ouders vreugde — uw heil volmaaken,
En storte in sterker lijf een even geestig bloed.

Voorzichtigheid, bedaard van zin,
Moete uwe zielsvermoogens wetten,
Leere u de voeten nederzetten,
Op lenteroos en fiöletten,
En leide u met de hand de groote Waereld in.

Mocht gij, mijn kind, die nu verjaart,
Als uit uws broeders asch verreezen,
In ons geslachte een Fenix weezen!
Voor u zijn gaaven uitgeleezen
Die en Natuur en Kunst in groote zielen paart.

Natuur schonk u een schoone leest,
Een geestig bloed in hart en ader:
En ik, als kinderminnend Vader,
Ken in verplichting niemand nader,
In 't vormen van uw hart, en 't schaaven van uw geest.

De Hemel staa mij gunstig bij,
Volbrengende 't geene ik heb gezwoeren,
Doe mij mijn wensch --- zijn' will volvoeren,
En 't teedre hart der jeugd beroeren,
Door 't veelvermoogend woord der schoone Poezij.

Den 24 van Grasmaand

1783.

TER

TER GEDAGTENISSE

VAN MIJN

Z O O N T J E S

O N G E L U K.

Noodlottig tijdstip, hoogste nood,

Gestrengte bode van de Dood,

Tot mijn bederf gezonden:

Slaat gij mijn' eerstgebooren Zoon

In zijn gelaat, wel eer zoo schoon,

De afzichtelijkste wonden?

ô Ja! ô schrik! mijn tong verstomt,

Nu mij mijn kind voor oogen komt

Bijna in bloed verdronken.

Apol, indien gij mij bemint,

Verfchoon, herstel mijn lieve kind,

Die gaaf is u geschonken.

Geef

Geef raad in deze droevenis,
Zoo zijn behoud nog mogelijk is,

Ik zal een Arts ontbieden.

Hoewel de hoop allengs verdwijnt,
En zijn herstel onmogelijk schijnt;

't Kan echter nog geschieden.

Terwijl ik dus mij zelven vlei,
Verschijnt onze Eskulaap de Hei,

En dondert in mijne ooren,
Nu hij zijn wonden naauw bezielt:

„Mijn Vriend, van Dijk, ik vlei u niet

„Uw Zoontje gaat verlooren.”

o Ongeval! neen wisse val,

Verscheurt gij weêr het Driegetal?

Gestrenge Zwaartewetten,

Gewis bederf van mijn geslacht,

Gij hebt mijn Vader omgebragt,

Moet gij mijn' Zoon verpletten?

Zijn aanfchijn is met zweet bedaauwd,

Zijn uitgebloede pols verflaauwt,

Hij slaapt om niet te ontwaaken!

't Schijnt echter hij hervat den moed,

Maar om een golf geronnen bloed

En spijs' en drank te braaken.

Stuiptrekking, braaking, kille koorts

Gij zult gewis zijn levenstoorts,

Die teedre vlaswiek, dooven.

Mijn Rouw- en Gloriemaand August,

Gij hebt mijn Janus uitgebluscht;

Zult gij mijn Leeendert rooven?

Zoo gij mijn Zoontje dooden kunt,

Kan uw Drievouwige Eeremunt

Noch eerftand mij verkwikken.

o Wee! een vreeslijke afgrond gaapt,

Om hem, misfchien, terwijl hij slaapt

Verrassend in te flikken.

o Heuglijke ommekeer!
De ontvluchte moed keert weer!
Mijn Zoontje was verweezen;
Maar is gepardonneerd.
Zijn Uurglas is gekeerd.
Triumf! hij is verreezen.

De bloedwel is gestopt.
Zijn hart, dat sterker klopt,
Heeft stuip noch koorts te vreezen.
De gunstige Natuur
Voltrekt de zwaare kuur.
Triumf! hij is geneezen.

Geredde Jongeling,
De hulp die gij ontving,
Moet uw erkentnis wekken.
Uw treffend Ongeluk
Moet tot een spiegelstuk
Van toeverzicht verstrekken.

Is nu uw aangezicht,
Gelijk het groote Licht,
Ontluisterd door zijn vlekken:
Gij moet uw lichaams leest
Met kunst, vernuft en geest
Als met een pleister dekken.

Zoo gij de Deugd begeert,
En boven schoonheid eert,
Zal u de Deugd beminnen.
Zoo gij een geest bezit,
Door Hemels vuur verhit,
Zult gij elks achting winnen.

Wanneer Ulisfus spreekt,
Hoewel hem schoonte ontbreekt,
Dan luistren de Aarts Godinnen:
Druk dan uws Vaders spoor,
Ik tree u moedig voor
Naar Pindus Heuveltinnen.

Daar mijn getuigenis
 Uw fchild en voorfpraak is,
 Tot flot van Lastermonden.
 Bekleedt gij daar uw kloof
 Met blinkend lauwerloof,
 Dan blijft gij ongeschonden.

Jaa welk een wonderftuk!
 Zelf op uw ongeluk
 Kunt gij uw glorie gronden:
 Uw zoomen worden wis,
 Nu elk gewapend is,
 Gefchat voor heldenwonden.

Den 22 van Oogstmaand

1784.

TER EERSTE VERJAARINGE

VAN MIJN TWEEDE

DOCHTERTJE

A N N A V A N D Y K.

Vrolijk Meisje,

Gold het eischje

Van uw Moeder tegen mij,

Op uw eerste Jaargetij.

Uw Verjaaring

Klonk te Vlaaring,

Op het feest der Visfcherij (*)

In de fchoonfte Poëzij,

't Jonger Zustje,

Nu in rustje,

Luisterde, in een Englenrij,

Naar die fchelle melodij.

Hier

(*) Buischjesdag valt op haaren Geboortedag.

Hier verloor ik,

Al verloor ik

De allerbeste harmonij,

Hier verloor ik u en mij.

Neen Annatje

Denklijk laatje

Mij van moeite en zorgen vrij,

Gij zingt zelf genoeg voor mij.

Nimfje zweegt ge,

Mooglijk kreeg ge,

Op uw eerste Jaargetij,

Aangenaamer zang van mij.

Zoete Zusje

'k Zoude uw musje,

Uit een kindsche hovaardij,

Sieren met een bloemlievrij,

Bloemen immer

Haat gij nimmer;

Hoe gering een tuiltje zij,

Flora maakt de kleinen blij,

Toen uw naasten

Heenen haastten

In uwe eerste levensstij,

Bleef u Flora moedig bij (*)

Deze neiging,

Spijt bedreiging,

Beuzelpraat en spotternij,

Blijve u heel uw leven bij.

Sier uw handjes

Met die plantjes;

Sier uw boezemtje, altijd blij,

Telkens op uw Jaargetij.

Zijt steeds fleurig,

Frisch en geurig,

Streef de schoone bloemenrij

In bevalligheid verbij.

Viertal bloemen

Laat mij roemen,

Dat, van Vaders plantpartij,

Anna wis de schoonste zij,

Maar verwelken

Ras die kelken,

Flora

(*) De Baker was Flora genoemd.

Flora staa u gunstig bij,

Tot in 't guurste Jaargetij.

Bloei dus lange,

Op uw stange,

Dat de Waereld u benij.

Streef de Voorspoed steeds op zij.

Den 15 van Zomermaand

1 7 8 5.

TER EERSTE VERJAARINGE

VAN MIJN

DERDE DOCHTERTJE

ARYAANTJE VAN DYK.

Kleine, zoete, lieve Jaantje,

Nu gij op uw levensbaantje

Eenen zonnekring besluit,

Lokt gij al mijn' zanglust uit.

Zoude ik niet in liefde denken

Aan uw lachen, lonken, wenken

En aan uw fluweelen tong,

Die al vroeg uw hart vervong.

't Hart dat liefde en goedheid ademt,

Wen uw arm mijn hals omvademt,

En mij toont wat goede geest

Huisvest in uw schoone leest.

Ieder opslag van uw oogen

Flikkert als de hemelboogen,

Wen de Morgenzonnegloed
Het Heelal herleeven doet.
Elke lachje treft zoo teder,
Als het lieflijk Lenteweder,
Wen Sefier, met eenen zucht,
Al wat leven heeft bevrucht.
Uw vernuft, zoo vroeg aan 't rijpen,
Dat veel dingen kan begrijpen,
Aan het beste hart gepaard,
Is een' vroegen Hemel waard.
Zoo veel Vriendschap, zoo veel goedheid,
Weltevredenheid en Zoetheid,
Die het Viertal overwint,
Maaken u het liefste kind,
Uw gelaat schijnt toch besneeden
Naar de drie Bevalligheden,
Venus heeft uw tong bespraakt,
U alom bemind gemaakt,
Mogte ik van uw zwakheid hoopen
Dat gij haast zult leeren loopen,
Leeren leunen in een' band,
Tot gij wandelt aan mijn hand,

Mogt

Mogt gij bij uw kindfche ftappen,

Telkens liever leeren fnappen,

Tot het redenlicht u wenkt

Niet te fpreeken eer gij denkt.

Bij het klimmen van uw dagen,

Zult gij leeren denken, vraagen —

Klimt uw kennis hooger op —

Kiest gij beter zinnepop.

Speel met popjes, kleed ze netjes,

Leer in al de kinderpretjes,

En 't gebruik van 't modegoed,

Hoe gij kinders kleeden moet.

Laat u door de popjes leijen,

Tot het naaijen en het breijen,

Tot het wasfchen en gestijf,

En nog ander huisbedrijf.

Wilt gij 't zoetste kindje blijven,

Oeffen u in die bedrijven,

Tot 'er telkens jaar op jaar

Zich wat grooters openbaar,

Den 14 van Lentemaand

1787.

M 5

LIJK.

L I J K G E D A G T E N I S

V O O R M I J N

D E R D E D O C H T E R T J E

A R Y A A N T J E V A N D Y K.

Betaamt het mij een Treurlied aan te heffen?

Of zwijge ik liefst in 't hartverscheurend leed?

Nu ik de Dood mijn Liefste Kind zie treffen,

Terwijl het pas de levensbaan betreedt?

Ik voel mijn hart van alle zijden wenken,

Dat ik mijn Kroost aan Zoete Jaantje's asch

Nog, met den naam van Zoete, doe gedenken,

Die ze eertijds droeg en dubbel waardig was.

In 't eerste zoet der Aardsche zaligheden,

Gelijk een bloem in 't knoppen, afgesneên,

Is zij verplant van de Aarde in 't juichend Eden,

Eer ze in den Herfst door dieren werd vertreên.

't Is waar mijn kind beschreit niet meer de slagen,
Waar meê het Lot dit Jammerdal ontrust;
Maar juicht ook niet op die gewenschte dagen,
Waarom mij nog het lieve leven lust.
Natuur met God vereenigd in bedoelen,
Tot onderhoud van 't menschelijk geslacht,
Moet heete liefde in traanenbeeken koelen,
Wanneer de Dood heur grootsch ontwerp verkracht.
De Reden zegt: „ Bedaar uw hartstochtstormen,
„ De goede wil des Hemels is geschied:
„ Hij wil uw Kind tot eenen Engel vormen.”
Maar 't Vaderhart gevoelt die troostleer niet.
Mijn Zalig Wicht zoude ik om u niet schreijen,
Die enkel liefde en gulle goedheid waart,
Wiens lieve lach en hartinneemend vleijen,
Getuigden van uw' weltevreden aart.
Uw blijde Ziel die in 't onnoozel leven
Een Zaligheid genoot vermengd met pijn,
Behoefde alleen van 't zwakke vleesch ontheven,
Om deelgenoot van 't Hoogste goed te zijn.
Ach zaagt gij eens, van uit de Hemelchooren,
Mijn traanen en de droefheid van mijn hart!

Of mogt gij eens mijn jammerklagten hooren —

Getuige / zijn van mijn oprechte smart :

Gij immers rust, waar dat gij ook moogt leeven,

In de armen van Gods trouwe Kindermin :

Koom dan met God eens in mijn wooning zweeven,

Zoo hij nog zorgt voor mij en mijn gezin.

o Dat mijn Ziel uw bijzijn eens ontwaarde,

Geen nachtgezicht trof mij met bangen schrik ,

Gij waart alreeds het Liefste Kind op Aarde ,

Hoe zoet waar niet uw zaalge liefdeblik.

o Deed gij mij dat Hoogste goed bevatten,

Dat gij, bevrijd van alle kwaad, geniet,

Ik zoude uw' dood ligt voor een' zegen schatten,

En maatigen mijn traanen en verdriet.

Den geesten die uw Kindſche Ziel verzellen,

Is 't ligt bekend waar Anna Zusje zweeft,

o Konden zij aan u 't geheim vertellen,

Hoe blij — en waar uw Broërtje Janus leeft.

o Kendet gij die zaalge Speelgenooten,

Voor Janus en voor Anna die gij mist,

Hoe veel zou dit uw zaligheid vergrooten,

Dat gij den graad van deze vriendschap wist.

Zij immers zijn benevens u geschreeven,
 In 't Naamboek van de Hemelburgerij;
 Koom drietal dan als Cherubijntjes zweeven,
 Uw Zuster en vier Broeders blijde op zij.
 Mogt dan mijn Ziel deez nietige Aarde ontwennen,
 En peinzen op uw zalig Geestendal;
 Mogt ik u daar nog als mijn Kindren kennen,
 Wen mij de Dood van 't vleesch ontkleeden zal,
 't Is nu genoeg, indien de Dood wil borgen,
 Dat mij 't befef van uw geluk vertroost:
 't Is u bekend dat ik nog heb te zorgen
 Voor Echtgenooten en een onmondig Kroost.
 Bevallig Kroost om u behaagt mij 't leven,
 Waar 't niet om u, die nog mijn hulp behoeft,
 Ik wilde aan God mijn ziel ten offer geeven,
 Wijl de Aarde mij nog dag aan dag bedroeft.

Den 14 van Herfstmaand

1788.

TER

TER EERSTE VERJAARINGE

VAN MIJN

VIJFDE ZOONTJE

IZAÄK VAN DYK.

Kan iets den Mensch tot blijdschap spooren,

Bij de intrede in dit Jammerdal?

o Neen! Hij laat zijn klagstem hooren

Wen hij tot moeite wordt gebooren,

Bij 't slaan van 't ongeval.

Zoo al de vreugde van dit leven,

Eens tegen leed en boezempijn,

Wierd in een weegschaale opgeheven:

En meenig een de keuz gegeven,

Wie koos een Mensch te zijn!

Legt de onschuld op een bed van roozen:

Eer nog het kwaad haar welgevalt,

Eer nog de dwaasheid haar doet bloozen;

Wordt al haar vreugd bij tusfchenpoozen

Door lichaamsfmert vergald.

Mijn Izaäk in de oogenblikken

Toen nog de blonde dagenraad

Uwe oogen niet wilde openlikken,

Werd gij gefchokt door bleeke fchrikken,

Nog kenbaar op 't gelaat.

Natuur fcheurde u met harde handen,

Zoo dra zij u het aanzijn gaf,

Een groove breuk in de ingewanden

Verbeet u met den groei der tanden,

En fleepte u aan het Graf.

Een vliegend fmetvuur losgebrooken,

Schoot roode vonken op u af,

Heeft beide uw Zusters aangeftooken,

Uw Broeders fchier gevormd tot Spookken;

Dit zaagt gij van het Graf.

TER EERSTE VERJAARINGE ENZ.

De Kinkhoest deed zijn stem ook hooren,

Zijn fchorre bloedëisch was te straf,

Hij deed uw liefste Zusje smooren:

U fcheen het zelfde lot befchooren;

Maar neen! ge ontvlood het Graf.

Gij leeft nog, jaa! met moeite en zorgen,

o Welk een fchriklijk Schrikkeljaar,

Is dit uw lieve levensmorgen,

Wat of de dag nog houdt verborgen,

Wat de avond openbaar!

Moet ligt uw Zon met flauwe ftraalen,

Ontijdig zinken in den nacht:

Dit zal mij troosten in mijn kwaalen,

Dat ik dan aan de Hemelzaalen,

Uw blijde Heilftar wacht.

Ik zoude uw Uitvaart zingend vieren,

En Leliën van éénen dag

Vermengen met uwe Eerlaurieren —

Uw nat beweende Grafzerk fieren

Met een veelzeggend *ach!*

Of mag ik u gelukkig noemen

Dat gij den pijn der Dood ontweek,

Al mag ik thans uw' voorspoed roemen;

Duldt echter dat ik Pasiebloemen

Op uwen valhoed steek'.

Mogt bij het onvergald genoegen,

Van uwen lieven Kinderstaat,

Zich bloozende gezondheid voegen,

Eer gij nog onder 't juk moet zwoegen;

Eer de onschuld u verlaat.

De groeizaamheid blijve u geneegen,

En sterke uw spieren dag aan dag,

De voorspoed trede u juichend tegen —

Bestrooi met bloemen all' uw wegen —

Begroete u met een' lach.

6! Werden dus uwe uchtendplaagen

In eene dubbele maat verzacht;

Mogt steeds uw dag met luister daagen —

Een vrolijke avondstond u draagen

In eenen zaalgen nacht.

Den 12 van Wintermaand

T R I B U N U M

VOOR MIJNEN VRIEND

J A N B L Y E N B U R G.

Ontlaapen tot Vlaardingen, in den Ouderdom

van 88 Jaaren.

o **D**ankbaarheid daal neder, op de schachten
Des Ooijevaars, en stuur mijn' Dichtgedachten,
Nu Vriendschap zelf mijn Citer sijs besnaart,
Om Blyenburg de Grafzerk toe te wijen,
Met Lijkgezag, dat meer dan kruiderijen,
Het duurbaar lijk steeds onverrot bewaart.

't Zij verr' dat ik door eene Zee van traanen,
Zijn Dichthulk zoude een weg tot glorie baanen,
Nu Dichtkunst zelf van Pindus hoogen kruin,
Naar ons gewest op d'Oosten wind gedraagen,
Heur stem verheft uit haaren Wolken wagen,
En klinkt aldus heur schelle Lofbazuin:

„ Ô Dichter stort geen traanen op 't gebeente
„ Van mijnen Zoon; maar sier zijn Grafgesteente
„ Met Naalde of Zuil, die met zijn wapen praalt,
„ Omhangen met festoen van trotsche prijzen,
„ Door hem zoo vaak, met kunst en keur van wijzen,
„ Of vraage en spreuk, op 't speeltooneel behaald.

„ De Maasvoogd, in een' stoet van Maasnajaden,
„ Vlecht tusschen zijn gewijde lauwerbladen
„ Zijn keurgezang, dat Midas ooren tergt,
„ 't Zij hij den toon van Davids Harp wil houden,
„ Of zweeven om de Fabelstoff der Ouden,
„ Als Wolken om de toppen van 't Gebergte

„ Zoo triumfeert uw Vriend, uw Pindusheilig
„ Op Helicon; en leeft daar eeuwig veilig
„ Voor 't Sterflot, dat de laage zielen treft;
„ Maar, door de kracht van Toverzang geteugeld,
„ De Dichters, als een Arend op 't gevleugelt,
„ Ten hoogsten troon in 't Gloorierijk verheft.

„ Nu zal de Faam heur vlugge vleugels klappen,
 „ In zijnen roem en Godlijke eigenschappen,
 „ Wen gij uw Dicht verééuwigt met zijn naam:”
 Zoo spreekt ze, en geeft een krachtig blijk hoe teder
 Zij hem bemind, mij reikende eene veder,
 Getrokken uit de wick der vlugge Faam.

Maar hoe! zij dekt heur aanschijn met gordijnen
 Van hemelwolfe, en doet heur voetspoor schijnen,
 In 't Luchtgewest, gelijk een Regenboog:
 Ik zie, bij 't licht, op Palmen en Olijven,
 De schim van mijn' vergooden Dichter drijven,
 En volgen in het trekkend zog omhoog.

Mijn Zangster roept; „ó Hartvriend waar dus heenen?
 „ Heeft dan uw Zon op 't Aardrijk uit gescheenen;
 „ Na dat heur straal mijn ijervuur ontstak:
 „ Keer weêr, gij zult mij als Apollo weezen.”
 Maar 't is vergeefs, hij is te hoog gereezen,
 Zijn pennen slaan aan 't blinkend starrendak.

Nog zie ik hem , in Goddelijker wooning ,
Een' stoel gezet , met luisterrijker krooning

Dan letterloof geplukt op Pindus tin :
Zijn Godlijk deel neemt Cherubijnen schachten ,
Mijn Dichtnimf snelt , op wieken van gedachten ,
Hem juichend na ten hoogen Hemel in.

Zij ziet hem door een Vlugt van goede Werken ,
Omringen , op genade en goedheids vlerken ,
En heffen op een pratten Outertroon ,
In 't midden van den ring der Oudelingen ,
Om voor het Lam een Zegezing te zingen ,
Door Godvrucht zelf gestelt op Englen room.

Want Dichtkunst , eerst uit Hemelsch zaad geboren ;
Noopt zijnen geest met scherper ijver spooren ,
Nu zij met hem op Starrenronden treedt ,
Om 't Oppergoed te looven met zijn snaaren.
Mijn Zangnimf wenscht heur stem met hem te paaren ;
Doch zij gevoelt de trekking der magneet.

Zij daalt, en wordt aan 't logge lijf gebonden,
 Doch Lijdzaamheid met haar beneên gezonden,
 Op vleuglen van gezonde redenskracht,
 Poogt met heur kleed den traanenvloed te droogen,
 Die kindren en Gemeente welt uit de oogen,
 Op dat de wond' des harten word' verzacht.

De Hoop, de troost des Vaders hier beneden, (*)
 Verlaat hem, in 't genot der zaligheden,
 En legt de hand op zijn' eerwaarden Zoon,
 De tweede hoop der Kerk in deeze dagen,
 Op dat hij Gods Verbondkist helpe draagen,
 En zij een steen in haare Mijterkroon.

Zij zet zijn' voet in 't spoor zijns braaven Vaders,
 Wiens geest en vuur speelt in zijn hart en aders,
 Tot troost van 't volk dat zonder Herder treurt,
 En 't hoofd bedrukt laat hangen in den Tempel,
 Godsdienstigheid zet heur gewijden stempel,
 Op deeze keuz', die zij voor wettig keurt.

Zoo

(*) Hoop vertroost, was zijn zinspreuk.

Zoo heeft mijn Vriend den top van eer beklommen,

Zijn Grafzuil praale als Herkules Kolommen,

Als Memfis Naald, aan 't starrendak verhoogd.

En doe zijn naam, met gouden inkt geschreeven,

Nog met zijn kroost door alle de eeuwen leeven,

Gelijk zij op een ouden oorsprong boogt. (*)

(*) De Naam van Blijenburg is afkomstig van de Stormblijden
der Ouden.

Den 8sten van Bloemaand

1769.

* * *

* *

*

L I J K G E D A C H T E N I S

V A N D E N H E E R E

J O A N N I S V E R H A A G ,

*Hoofdgaarder der Stad Schiedam, Procureur voor
het Hoogheemraadschap en Hof van Delftland.*

Een Mensch dat tot den rang der zaalge Hemelgeesten,
Langs steile trappen van Geleerdheid zich verheft,
Daalt echter tot den rang der stervelijke beesten,
Wanneer de felle Dood hem met haar zeisen treft,
Geen Kunstenaaren noch Geleerden zegepraalen,
De strijd des Doods bedreigt een wisse nederlaag:
Een 's Lands Ontvanger moet Natuur den tol betaalen,
Met al de Weetenſchap en Kunſten van Verhaag.
Een Man die doorgelcerd in keurig Stoffeſcheiden,
De geesten trekken kon uit ſteenen en metaal,
En door haar wondre kracht een heilzaam Sap bereiden;
Ontbrak een middel tot bedwang der jongſte kwaal.

Een

Een Pleitbezorger, dien het meenigmaal gelukte
Dat hij, met Mannentaal op Wet en Recht gegrond,
Der Rechtren ooren door welsprekenheid verrukte,
En de overwinning aan zijn gladde tong verbond:
Bij wien een Christen ziel, in Vlaardings Zangverschillen,
Door 't Schreeuwend Zanggeweld gebannen uit Gods huis,
Een trouwen Raadsman vond om 't teêr gemoed te stillen,
En te ondersteunen in het draagen van het kruis:
Vond zelf geen Voorpraak die de Dood heur' eisch ontzeide,
Noch raad tot berging voor dien allerhardsteu slag.
Een Schrijver, wiens vernuft een blinkend licht verspreidde,
Gelijk de gouden Zon op eenen hellen dag,
Door wijze Schriften in verscheiden Kundigheden,
Zelf in het Godsgeheim, dat hij manmoedig steef,
Schoon hij geen ooren leende aan opgesmukte reden,
Noch met de Priesterschaar Afgoderij bedreef;
Maar zijn verborgen dienst aan Gode in Christus wijdde:
Die 't Recht der Kindren, wien het Doopsel werd ontzeid,
Nog laatst, terwijl de Dood stond dreigend aan zijn zijde,
Heeft tegen Siën Quint, met veel vernuft, bepleit:
Kon zelf den bittren dood, dien bloeddoopt niet ontwijken,
Maar dronk den jammerkelk tot aan den bodem uit.

Een Puikpoëet, wiens kruin alle eeuwen door zal prijken,
Met blinkenden Laurier: wiens Hemelsch kunstgeluid
En kloek vernuft Schiedam verëerde, door het stichten
Van 't Kunstgenootschap, aan de Dichtkunst toegewijd:
Het welk, zoo lang Verhaag het als een Zon bleef lichten,
Met reden roemen mogt dat *Wijsheid groeit door Vlijt*:
Die Vriend van 't Negental en groote Zangberg Stichter,
Die ons grootmoedig wees de steile wijsheidsbaan,
Wiens naam onsterflijk is als een Vrijdenkend Dichter;
Die Zon is weinig na den middag wech gegaan.
O Zegenrijk Schiedam beschrei, met liefde traanen,
Het smertlijk afscheid van een Burger u zoo waard,
Vergun dit groote licht, in zijn langduurig taanen,
Eene aangenaame ruste in uw geheiligde aard',
Door Geestelijken haat noch woelingen te stooren,
Daar hem de Grafzerk dekt voor 't knaagen van den Nijd,
Of schoon het kittlig oor zijn heufche taal moet hooren,
En lasse tegenspraak zich zelf verteert van spijt,
Geleid het dierbaar lijk, dat levende u verlustte,
Met Rouwfloers overdekt, in alle eerbiedigheid,
Uit dankerkentenis, tot aan de plaats der ruste;
Daar Themis u verzelt, die haar verlies beschreit,

En 't hagelblank gewaad in donkren rouw verandert,
Met Pallas, die heur Zon met zwarte wolken dekt,
De groote Apollo volgt met een Cipresen standerd,
Waar onder 't Negental tot zijn gevolg verstrekt,
Zijn Harp, met rouw bekleed, slaat droeve jammertoonen,
Door zijn bedrukt gevolg herhaald met zucht op zucht:
Op dat het Lijkgezag van zijn beminde zoonen,
Dien droeven Voorzag volge en weërgalm door de lucht.
Beroemde Dichters laat uw Kunstgenoot niet sterven,
Ten zij ge uw Lijkgezag aan Febus treurtoon paar',
Laat hij voor grooten dienst dien kleinen loon verwerven
Dat hij niet onbeschreid naar 't Rijk der Geesten vaar',
Geen Amberbalfemkracht, noch oosterkruidenrijen,
En wondre sappen die de droeve Scheikunst schenkt,
Zijn zoo in staat heur Vriend aan de eeuwigheid te wijen,
Dan dat uw edle kunst in gunst aan hem gedenkt:
Dat dan uw rouwgebaar en kunstgeleerde klagten:
De traanen persen uit de klieren der Natuur,
En stort, zoo 't mogelijk is, de wonderbaare krachten
Der Redenbalfem in de diepe hart kwetzuur
Van 't Vaderlooze kroost en droeve Weduwvrouwe,
Die, om haar' Vader, haar' Beschermheer, en haar' Man,

Heur

Heur lichaam, jaa heur hart bekleên in diepen rouwe;
Die wat het rijk Heelâl goedgunstig geeven kan,
Haar Welvaart, Liefde, Hoope en Trooster in hem misfen,
De Lijdzaamheid alleen is magtig in dien staat,
Met een fluweelen hand de traanen af te wifchen,
Uit bittre finert gevloeid op 't Moederlijk gelaat'.
Terwijl de onnoozelheid, met kristallijne vliezen,
Der telgen oogen dekt, wanneer de kindschheid weent,
Op dat haar niet gebeur' te zien wat zij verliezen.
't Aanminnig Zoontje wierd door liefde en rouw verfteend,
Indien zijn teedre ziel zich met het denkbeeld streelde,
Hoe groots en aangenaam 't vooruitzicht waar geweest,
Indien zijn Vader zelf hem meesterlijk bedeelde,
Met letter lekkernij tot voedzel van zijn' geest.
Nu legt, ô Zoontje, uw hoop, uw Zon ten onvoorzienften,
Door 's Vaders sterflot, met een stofvolk overdekt:
Vermaak u echter nog in 't zien van zijn verdienften
En eedle bezigheid, die u ten voorbeeld' trekt.
Het zal gewis uw jeugd den fcherpften fpoorflag geven,
Dat gij bedenkt hoe grootsch u Vader zegepraalt,
Naast honderd Dichtren, door zijn Bijfchrift fraai omfchreven,
En door de tekenkunst in zijn vertrek gemaald,

De welke, zoo hen thans, daar zij geneuchlijk rusten,
Die eedle werkzaamheid des levens nog bekoort,
Met hunnen Kunstgenoot zich eindeloos verlusten,
En waaken voor uw heil, in dit Volzalig Oord:
Want wie kan twijfflen, of een kinderminnend vader,
Niet aan de telgen, daar zijn hart is afgescheurd,
Nog biddende gedenkt, in liefde, nu hij nader
In 't blinkend gloriechoor is vrolijk opgebeurd.

In Wijnmaand

1779.

LIJKE O F F E R

VOOR DEN HEERE

JACOB BROUWER,

Raad in de Vroedschap en Oud Schepen der

Steede Vlaardingen.

De Dood, die aan de Kunst noch Wijsheid eerbied toont,
Die hagelblanke Deugd noch Ouderdom verschoont;
Zag lang haar aangezicht door bitsche nijd verbleeken,
Om dat een blinkend Licht voor de eeuwigheid ontfleeken
Niet aan den Middagkring des leevens werd geblusht.

Thans is dat groote Licht, wel eer de liefde en lust
Van all' wie Wetenschap en Kunsten hoog waardeeren,
Zijn Loopbaan doorgestaan, om niet te rug te keeren,
Dan na een nacht, mischien, van eeuwen agter een.

Eer nog die groote Zon in 't Middaggrond verscheen,
Werd hij aan 't strand der Zee geworpen uit den wagen,
Het welk zijn' vluggen loop niet weinig deed vertraagen,

En

En laater op den dag het werkzaam levensvuur
Bedekken door een' damp van zwakheid der Natuur,
Die hem met krankheid aan zijn rustbed hield gekluisterd,
Gelijk de gouden Zon wordt voor ons oog verduisterd,
Nog verre van de kim, door tusfchenkomst der Maan.
Dus werd hij jaaren lang, voor 't eindlijk ondergaan,
Als met eene Avondbank van wolken overtoogen,
Waar agter hij verdween uit zijner Zoonen oogen:
Om, t' wijl zijn lichaam wacht op fchooner Morgenftond,
Gelijk een nieuwe Zon, aan 't hoogverheven rond
Te ftraalen, met een licht, te heerlijk voor deze Aarde,
Maar 't geen' hij voor den kring der zaligheid bewaarde,
Want toen die groote Zon op 't midden van den dag,
Des Aardrijks heerlijkheid alom verdonkerd zag,
Met eenen kring van damp, die zijn geluk verkleinde,
Heeft hij met ernst gedacht aan 't naedren van zijn einde,
En bij het fluiten van zijn, eertijds fcherp, gezicht,
Zijn aangezicht gekeerd naar 't ongenaakbaar Licht,
Waar bij aan hem verfcheen, door Heilgeloove en Hoop,
Aan 't einde van zijn baan, ten weften van Europe,
Een rustplaats, in de Zee van Schuldverzoenend bloed,
Die 't heilig liefdevuur doet fiffen in haar' vloed.

Dus

Dus werd, door Heilzonlicht, de hoogverlichte Brouwer,
Bij een geleerd Natuur- een heilig Heilbeschouwer,
Aan wien de Dag des Heils verscheen in volle kracht:
Het welk zijn duurzaam leed en zwakheid heeft verzacht;
En zijn verheeven Ziel naar hooger Loopkring noopte;
Eer de Almagt nog den band van evenwigt ontknoopte,
Die hem deed keeren om zijn nedrig middenpunt.
Tot hem, op dezen tijd, goedgunstig werd gegund,
Zich in die hooge plaats van 't Zonnestel, te schaaren,
Geschikt naar eenen loop van tienmaal zeven jaaren.
En van nabij te zien den wondren Hemelboog,
Dien hij, van dezen Bol, met een oplettend oog,
Zeer dikwijl heeft beschouwd, met welgesleepten glazen,
Om 't wonder Hemelstel dat wijzen doet verbaazen,
Door Stand en Ommeloop, te mengen in zijn Lied,
Tot roem der Majesteit die alles Schiep uit niet.
't Geen bij het zalig Volk zich zal veraangenaamen,
Op Hemeltoon en die de Ootmoedigheid betaamen:
En hem, alhier volleerd in Duitfche Poëzij,
Zal in doen lijven aan de Hemelmaatschappij,
En door vriend Hoogvliet in een open arm ontvangen,
Die hem zal oeffnen in de Hemelmaatgezangen,

Wen

Wen hij den Lofzang zingt ter Bruiloft van het Lam,
Gezeeten aan de zij van zijnen Abraham.

Maar wij, die deze Zon, gehuld met flauwe straalen,
Zien agter 't Wolkgordijn ter Avondkimme daalen,
Bestrooijen 't Lijk des Mans, wiens nagedachtenis
Op 't achtbaar Raadhuis en den Zangberg heilig is,
Met zedig Dichtgebloemte, om 't breinrijk hoofd te sieren:
Wij vlechten door zijn Palm- en Letterëerlaurieren,
Den gouden Zonnebloem, de Wijsheid toegewijd,
En zilveren Lelieën, wier geur de Deugd verblijdt,
Met groene Mirten en verwelklooze Amaranthen.

Wij zien, terwijl wij 't Graf met Lijkcipres beplanten,
Den vollen ondergang van 't licht der Poëzij,
't Geen eer de Vaderstad in top bescheen, nabij:
Nadien de Tweelingstar in flauwe flikkeringen,
Zich zelf verliezen zal in wijder hemelkringen,
Wanneer wij Buiteweg, en nevens hem Badon,
Zien duiken in den gloed der ondergaande Zon.

Den 2. van Sprokkelmaand

1780.

O

TER

T E R U I T V A A R T

VAN DEN WEL EERWAARDEN EN HOCHT

ZEER GELEERDEN HEERE

Ds. JOANNES VAN SPAAN,

Rustend Leeraar in 's Graavenhaage.

Oprichter van het Taal- en Dichtlievend Genootschap

KUNSTLIEFDE SPAART GEEN VLIJT.

Overleden te Amsterdam, den 19. van

Aanvangmaand 1789.

Een Hemelgeest, van uit Gods troon gevloogen,

Schreef met zijn vlucht aan 't zwarte wolkgordijn,

Een spoor van vuur, gelijk de Regenboogen,

En zeeg op de Aarde omkleed met Zonneschijn:

Elk Schepfel zag, geschokt van hoopen-vreezen,

Den Afgezant van 't Rechtvergeldend Wezen;

En riep: „ô God! wat zal zijn boodschap zijn.”

De Cherubijn ging vlugs Van Spaan bezoeken,

En sprak hem aan: „Ik, Jezus Afgezant,

„ Heb dit bevel: Sluit uwe Orakelboeken,

„ Scheur uw gewaad, als rustend Predikant,

„ Bereid uw huis — bereid uw hart tot sterven,

„ Gij hebt niet meer als vreemdeling te zwerven,

„ Vertrek met mij naar 't Hemelsch Vaderland:

„ Gij zult met mij gelijk een Seraf zweeven,

„ Gescheiden van uw sterflijk overschot:

„ Gij zijt aan God en Volk getrouw gebleeven

„ Als Predikant en Christen Patriöt:

„ Koom als Gods vriend door Jezus bloed ontzondigd,

„ Geniet het heil dat gij hebt aangekondigd,

„ In 't bijzijn van uw' Heiland en uw' God.”

De Groote Geest, niet meer verknocht aan de Aarde,

Stond op den wenk der Oppermagt bereid,

Natuur bezweek toen God zijn' wil verklaarde.

Hij door de Dood van 't sterflijk kleed ontweid,

En Hemelwaards, als met Eliäs wagen,

Zijn Vaderland en Kinderen ontdraagen,

Heeft hun zijn geest, zijn zegen toegezeid.

Hij boven stof en sterfelijkheid verheeven,
In 't heilig vuur van Hemelmin gestoofd,
Zag onzen Bol met duisternisse omgeeven,
Van luister en bekoorlijkheid beroofd;
Gelijk een stofje in 't stroomend zonlicht speelen:
En 't blaakend vuur van Staat en Kerkkrakkeelen
Door liefde en vree gelijk een vonk gedooft.
Zijn denkbeeld van deze Aarde is zelfs verdweenen,
In 't hersfenbeeld van 't eindloos Algesticht,
Toen hem 't Paleis der Godheid is verscheenen
In 't Middenpunt dat duizend Zonnen licht:
Hij werd verrukt, bedwelmd, zich zelf onttoogen,
Vernieuwd, bedeed met eedler zielsvermoogen,
Naar 't Burgerfchap der Godsftad ingericht.
Die Vroome Ziel, op een der Hemelfeesten,
Van de Englenrij in 't Voorpoortaal ontmoet,
Werd door een heir van afgefcheiden geesten,
Als Broeder, met de Kruisbanier begroet:
De Godsdienst en de Dichtkunst, Gods trauwanten,
Geleidden hem, als Jezus Afgezanten,
In 't Paradijs, dat al zijn leed verzoet.

De Godsdienst, die met Arons borstgesteente,
Gemeenzaam aan het Hemelhof verkeert,
Heeft toen Van Spaan, als Herder der Gemeente,
Doch reeds van God met zijn ontslag vereerd,
Goedgunstig aan den voet des Troons verheeven,
Om rekenfchap aan de Oppermagt te geeven,
Op welk een wijs hij zielen heeft geleerd,

Rechtvaardigheid, versierd met gouden fchaalen,

Riep, met de stem der Oppermajesteit:

„ Gij moogt de Kroon der heerlijkheid behaalen,
„ Vorst Jezus heeft uw recht bij God bepleit:
„ Toen 't Hofgerecht uw Vonnis wilde vellen,
„ Deed zijn genade uw Weegfchaal overhellen,
„ Door 't zwaar gewigt der Borggerechtigheid.

Een Sterke Geest riep uit met blijde galmen:

„ Zie welk een krans u de Overwinning brengt,
„ Van Lauwerier en eeuwig groene Palmen,
„ Met Eikenloof en Klimöp ondermengd;
„ Gij hebt uw' dienst in Jezus naam begonnen,
„ Gij hebt in 't bloed van Jezus Overwonnen,
„ Ontvang een Kroon met Jezus bloed besprengd.”

Een Cherubijn vloog met een vrolijk wezen
En zwaaide in 't rond den witten Vrijheidshoed,

Hij Sprak: „Van Spaan, God bovenal gepreezen,

„Schenkt u in mij het Allerhoogste goed!

„Leef vrij en blij, nu gij van Slaavernijë,

„En van den boei der zielendwinglandije,

„Zijt vrij gekocht met Jezus dierbaar bloed.”

De Vrede, met Olijven om den schedel,

Sprak: „Vroome Ziel gij zijt verzoend met God;

„Mijn invloed maakt u minzaam, groot en edel,

„Ik ben de faus van al uw heilgenot:

„De Liefde, die de zielen saamenstrengelt,

„De Vreugde, die den Sterveling verëngelt,

„Zijn, door mijn gunst, uw eeuwig zalig Lot.”

Van Spaan, verrukt door zulk een grootsch ontvangen;

Gevoelde niets dan liefde voor zijn' Heer:

Zijn Dichtliet aan een treurwilg opgehangen,

Ontsprong van zelf des Zaligmaakers eer;

Hij ingelijfd in deze Cherubsörden,

Verkoos het beeld der Dankbaarheid te worden,

En lag zijn kroon voor Jezus voeten neêr.

Zijn

Zijn grooten Geest van Dichtvuur overgooten,
 Die de eedle spreuk *Kunstliefde Spaart geen Vlijt*,
 Ten Gilde spreuk der Haagsche Kunstgenooten,
 Geweeven had in 't heilig Koortapijt,
 Gewoon voor God en Vaderland te zingen;
 Werd nu verhoogd, geschikt voor ruimer kringen,
 Alleen aan God en Jezus toegewijd.

Hij wilde vlugs een nieuw Genootschap planten,
 Dat Vaders gunst en Jezus liefde zong:
 Wielheesen, Spex zijn oude Kunstverwanten,
 Zijn Hartvriend Voet, die Davids toon vervong,
 Gevoelden zich door de eigen drift gedreeven;
 Gods liefde werd een Danklied aangeheeven,
 Dat door het hart der Hemellieden drong,
 De gansche drom van zielen toegeschooten,
 Heft aan — Vaart op in 't Hemelsch kunstgeluid,
 Het Englenchoor treed toe als Kunstgenooten,
 En Ziel en Geest galmt Jezus goedheid uit.
 De Broederschap, in Gods bescherming veilig,
 Heft beurtwijze aan, en 't heilig! heilig! heilig!
 Rolt door 't Heelal, van tijd noch grëns gestuit.

TER GEDACHTENISSE

VAN VROUWE

IDA VAN DER RUIT,

WED. VAN DEN FENIXDICHTER

ARNOLD HOOGVLIET,

Gelijk het graan tot rijpheid opgewassen,

Wordt afgemaaid — verzameld in de tasfen;

Zoo snijdt de Dood der Grijzen leven af,

Genoeg gerijpt voor eeuwigheid en graf.

De grijze Deugd van twee- en- tagtig jaaren,

Zoo blank van ziel als zilverwit van hairen,

Stond op de struik gelijk een Anemoon

Nog onverwelkt in Hoogvliets hof ten toon,

En

En deed een geur van Paradijslucht stroomen,
 Waar door den Dood zijn invloed schein benoomen.
 Dan, naar men zegt, toen Vlaardings Eerkroon viel,
 Werd van der Ruit, getroffen in haar ziel,
 Het leven moede, en wenschte meenigwerven,
 Gelijk een bloem, nu uitgebloeid, te sterven,
 Zij boog het hoofd weêrmoedig naar den grond,
 Heur kracht verviel, zij floot haar' heufchen mond,
 Haar levensvuur en werkzaamheid verkoelde;
 Nu 't zingestel geen prikkeling gevoelde,
 Werd al haar bloed en levensfappen ijs —
 Heur vleesch gezaaid voor 't zalig Paradijs,
 Zij is haar' Zoon haar' eenigen ontdraagen,
 Die lang met haar zijn prille levensdagen
 Genoeglijk fleet in peinzende eenzaamheid;
 En om haar' dood de oprechtste traanen schreit.
 Thans heeft haar Ziel in Edens groene dreeven,
 Na twintig- én vijfjaarig overleeven,
 's Lands Hoofdpoet haar' Echtgenoot hertrouwd,
 Waar mede zij voor eeuwig bruiloft houdt,
 In eenen kring van eertijds waarde Vrinden,
 Die voor Gods troon elkander wedervinden,

Wier boezems nog voor de oude vriendschap staan,
 Held Hoogvliet wees zijn lieve weêrhelft aan
 Hoe 't Zalig Choor zijn Heldendicht waardeerde,
 Hoe hij gemeen met Abraham verkeerde,
 Hoe Izaäk hem aan de leden hing,
 En David zelf zijn toonen greetig ving,
 Hij toonde haar zijn vrienden de Poeten:
 Vriend Brouwer, die den hemel heeft gemeeten,
 Verzelde haar alom ter flinke hand,
 Daar Smits, Versteeg, de Haas en Kortebrand,
 Met Langendijk, de Wijzen en de Schimmen,
 De Marre en Zeeuws van heilig Dichtvuur glimmen;
 Daar Voet de Harp uit Davids hand ontvangt,
 Een Oudheidwolk voor Huidekooper hangt;
 Daar Feitama zijn Heldentoon doet zwellen,
 De Haan en Poot de Herdersruispijp stellen;
 Daar Van der Pot, vereënid met Van Bracht,
 Het zingend choor op Endeldijk verwacht.
 Het treft heur hart dat hier ook Engelingen,
 Weleer heur hals- en Hoogvliets-Kunstvriendinnen,
 Dat van der Wilp, Leskalje en Bubbezon,
 Ten reije gaan met haar Vriendin Badon.

Dat

Dat Greenwoods hand hier Vinding fchenkt en leven,
 Uit Hoogvliets kelk met Vondels beeld beschreeven.
 Dat Willemlief, hun vroeg verflenste spruit,
 En al 't geslacht van Vader Van der Ruit.
 Haar wederom met de eerste liefde ontmoeten.
 Dan onderwijl de vrienden haar begroetten,
 Herdacht heur Man aan hunn' voorgaanden stand;
 En floeg zijn oog naar 't zuchtend Nederland,
 Met zoo veel ernst dat hij naar Vlaarding vraagde,
 Daar zijn Geboorte — en teffens — Heilzon daagde,
 Daar nog zijn asch en koud gebeente rust,
 En naar zijn' Zoon, weleer zijn levenslust,
 Naar 't gunstig Lot van zijn geliefde Dichten;
 En of men iets zijn naam ter eer deed stichten?
 De braave Vrouw verbleekte op deze taal,
 En antwoordde op die vraagen, heur Gemaal:
 Laat de Aarde en al haar valsche grootheid zinken,
 't Zij u genoeg hier als een Zon te blinken;
 Ons Vaderland verzonk in burgerstrijd,
 De Dood heeft mij van dezen ramp bevrijd:
 Johannes is den drang des Volks ontheven,
 Hem is een deel van uwen geest gegeven;

Doch

Doch evenwel miskent het Volk uw' Zoon.
 Uw Vaderstad verloor haar Grorikroon,
 En ondervindt den zichtbren haat der Goden,
 Sints Godvrucht Vrede en Eendragt zijn gevloeden;
 De Welvaart met de goede trouw verëend,
 Zijn reeds verkocht of in de Bank beleend: (*)
 Mijn koud gebeente is bij uwe asch begraaven,
 Een blaauwe Zerk bedekt uw hemelgaaven:
 Daar 't marmerbeeld moest roepen, tot uwe eer:
 „Hier rust het stof van Nederlands Homeer.”
 Uw Heldendicht, afgodisch aangebeeden,
 Wordt, op den naam van fijnen smaak, vertreeden,
 De Modegeest misvormt het schoon gelaat,
 De Vitterij dringt in den Hemelraad,
 Uw Godheid wordt als Afgod uitgekreeten,
 Gelochend van Kunstrechters en Poëten;
 Jaa had men u een Eerbeeld opgerecht,
 Het was door Nijd en Domheid reeds geslecht.
 Die harde taal, hoe vreemd in Hoogvliets ooren,
 Was niet in staat zijn zaligheid te stooren.

Hij

(*) De Stads-Leenbank heeft ruim 100 Jaaren in de Familie van Hoogvliet geweest.

Hij had zijn ziel verzadigd met den lof
Van Abraham en 't gansche Hemelhof.
Toen hoorde zij de hemelhoftrumpetten
Het Godsmuzijk op hooge toonen zetten,
De hemel dreunde, en al de Zielenrei
Hief moedig aan den toon der Hoffchalmei,
Vorst Jezus knikte, en onze Fenixzanger,
In 't wit gekleed, van hemelsch Dichtvuur zwanger,
Zong in den Rei een geestlijk Bruiloftslied,
En de Aarde, met haar grootheid, zonk in 't niet.

Den 20 van Lentemaand,

1789.

VERHEFFINGE
DER PRACHTIGE
VISCH - MARKT,

Opgeregt tot Vlaardingen in de Jaaren

1778 en 1779.

De roest des tijds, die 't geen men eertijds bouwde,
Een volgende eeuw ter beetringe aanbetrouwe,
De Vischmarkt haast ter neder werpen zoude:

Ten zij de Raad der oude Vaderstad,
Haar Vischerij op hoogst verheerlijkt had,
Door 't grootsch ontwerp bouwkundig aangevat.
Natuur had zelf meer dan een eeuw te voeren,
Eer 't gunstig jaar ter opbouw was gebooren,
Op Castors plein de schoonste plaats verkooren.

Hier draagt, ten pronk, het Koophof van Neptuin,
Een Torenkroon op zijn drie dubble kruin,
Gegrondest op Colommen van Arduin.

Colommen die Vrouw Juno's Kerkpilaaren,
Reeds opgeregt voor driemaal duizend jaaren,
Naar Dorus Orde, in bouwkunst evenaaren.

Daar 't Architraaf en Fries der fraaije lijst,
Met Droppels en Trijchlijven boven rijst,
En 't groot Karnis het Hoofdgestel volprijs.

Het konstig Dak bedekt, met Maanschaleijen,
De Wandelbeurs, daar Burgren spelemeijen,
En aan de Bank den roem der Visch verbreijen:

Wanneer 't Arduin, geschikt tot nutte praal,
De Vischen drenkt uit monden van Metaal,
Die krimpen in den zilvren waterstraal.

Geen Vischmarkt staat in Nederland bekwaamer,
't Keurmeeftren huis, de Vischmarkts Rekenkamer,
En 't Snijvertrek, zijn nergens aangenaamer.

De Vischmarktkroon betaamde ook Vlaarding best,
Wijl Vischerij, een steun van 't Vrij Gewest,
Heur Zetel daar onwrikbaar heeft gevest.

Laat Haarlem op haar fraaije Vischmarkt boogen,
Dit Visch-Paleis, een Pronkjuweel voor de oogen,
Steekt trotscher Trans- en Praalschild naar den Hoogen.

Het voorhoofd pronkt met Vlaardings Wapenschild,

Een

Een Griffioen aan beide zijden , tilt
 Met diep ontzag den Koning van het wild.
 Dit Graaflijk Schild , het welk Dolfinen schraagen ;
 Doet Tritons hoorn van zijnen lof gewaagen ,
 En Vlaardings roem den Aardbol overdraagen :
 Nadien zich op 't gekroonde Schildveld spreidt ,
 De zelfde Leeuw die voor 's Lands Tuinhek leit ;
 Ten teken van 's Stads oude Graaflijkheid.
 Thans vinden wij 't Stads Wapenschild , behangen ,
 Met Zeefieraad , waar Vorsten naar verlangen ,
 En 't Net , waar in Stads Welvaart wordt gevangen.
 De Torentrens in geest geen weêrgaê kent ,
 Zijn Klokgelui vergaart het Pakkers Bend ,
 Wen 't Herfst Saaizoen , haar vangst naar Keulen zendt.
 De hooge Spits , zwaait een' vergulden Haring ;
 Die toont de streek der winden , tot welvaaring
 Der Visfcherij , van 't overoude Vlaaring.
 'Er kruipt een Prik kruiswijs' naar 't Noorden heên ,
 En wijst de plaats der zegenrijke Zeên ,
 Waar van de Stad haar grootheid houdt ter leen.
 Het Uurwerk kan , door gulden wijzerstraalen ,
 En Klok geklank , den juisten tijd bepaalen ,

Dat

Dat Nereüs Tol aan Vlaarding moet betaalen.

Die Watertol worde U zoo ruim verëerd,

Dat uw geluk o nieuwe Markt vermeert,

Zoo ver gij de Oude in bouwbeleid trotseert.

Thans moet de Nacht voor uwen luister zwichten:

Nadien gij pronkt met heldre flonkerlichten,

Alleen geschikt voor prachtige gestichten.

Die heerlijkheid, zeer langzaam opgebeurd,

Elks achting en verwondring waard gekeurd;

Word' niet, dan laat, in heuren stand gesteurd.

Geen Ouderdom mooge uw' Gedenksteen krenken;

Die moet zijn' lof den Heeren Stichtren schenken,

En eeuwen lang de Naamen doen gedenken,

Van Van der Werf, getrouw voor 't Stads bela

Met Van den Ham, zijn volger in den rang,

En Drosfaard vroom en eerlijk in zijn gang:

Die in dien tijd de Burgemeesters waaren,

Die 't Hoofdgebouw verstrekten tot pilaaren;

Waar aan men ook mogt Van den Heuvel paar

Het Bouwbeleid, 't geen ik met achting zie,

Vereeuwigt naast aan deez' grootachtbre Drie;

Der Stads Fabriek bouwkundigen Van Schie.

Bekwaame Man, het zal uw' roem niet kwetzen,

Dat ik bestaa het Hoofdgebouw te fchetzen,

Waar op uw' naam zich in een steen liet etzen.

Het bouwbeleid, was 't geen mijn aandagt trof,

Het bouwbeleid, gaf aan mijn Dichtkunst stof,

Het bouwbeleid, rijst boven mijnen lof.

O P D E
R O O M S C H E K E R K,

G E B O U W D O P D E
H E E R L I J K H E I D Z O U T E V E E N,

N A B I J D E
S T E E D E V L A A R D I N G E N.

In de Jaaren 1778 en 1779.

Des Menschen eedle Ziel, zoo naauw aan God verbonden:
Als onafhankelijk van genaamde Zielendwang.
Heeft nergens zich gerust en vergenoegd bevonden,
Dan daar de hoogste Magt 't voorziende Staatsbelang,
Voorzigtig had gegrond, op Vrijheid van Geweeten,
Op Vrijheid van Geloof en zedig Kerkgebaar,
Voor allen, die gerust als Burgren neêr gezeeten,
Zich buigen voor den Troon en knielen voor 't Altaar.

De Geestelijke Dienst, die aan de Bron van Zegen,
 Aan 't Geestlijk Wezen Gods, het allerhoogst betaamt,
 Is 't reedlijk willen, dat tot Gode oprecht geneegen,
 Ons als een' Wijrookgeur bij Hem veräangenaamt.
 Dit reukwerk aangevuurd op warme Hartältaaren,
 Reikt zijn gewijde vlam tot aan den Sterrenboog;
 Daar Plechtigheeden flegts, als donkre rookpilaaren,
 De Zielsgehoorzaamheid verbergen voor ons oog:
 Zal nu het Godlijk Deel, door zuivre zucht gedreeven
 Tot Dankërkenténisse, aan 't Albedeelend Goed
 Zich zelve, uit Hemelmin, gewillig overgeeven:
 De Vrijheid, naauw verknocht aan 't redelijk gemoed,
 Vereischt dat onze Wil het laatst betrekkelijk Oordeel,
 Door 't Scherp Verstand geveld naar Redens overwigt,
 Alleen vrijwillig volge; en niet om tijdlijk voordeel
 Of nadeel zich verflaave aan een' versierden Plicht;
 Die 't redelijk begrip, na vlijtig overdenken,
 Zoo verr' het mogelijk is voor 't menschelijk verstand,
 Niet, zonder de inspraak van een teër gemoed te krenken,
 Erkent voor iets dat God verëischt van onze hand.

Nadien geen Aartstiran het vuur van Hemelliefde
 Kan blusfchen met een' ftroom van duurbaar martelbloed;
 Of fchoon zijn dwaaze wrok eene eedle borst doorgriefde,
 In welke 't heilig hart de oprechte Godvrucht voedt:
 (Hij kan alleen den rook der plichtigheeden dooven,
 t' Wjl 't eeuwig fmeulend vuur onzichtbaar opwaards trekt.)
 En dat een reedlijk Mensch, noodzaaklijk moet gelooven
 Het geene aan zijn Verftand als waarheid zich ontdekt:
 Waar 't dwaasheid door bedwang, de ftem van 't hart te fmooren,
 Den mond te fluiten die zijn leere oprecht belijdt,
 Op dat de Huichlaarij, in trotsche Tempelchooren,
 Geveinsdlijk zegge en doe 't geen met heur infpraak ftrijdt,
 En zich Staatkundig weet' naar tijdsbelang te voegen;
 Om 's Keizers ongenade en dreigement te ontgaan:
 Hoewel 't beklemd Gemoed verwekt een eeuwig wroegen,
 Wanneer zijne infpraak wordt die fmaadheid aangedaan:
 Want de Oppervijfheid heeft de ftraffen uit de Zonden
 Natuurlijk afgeleid, naar zijn onkreukbaar Recht,
 Gelijk de hoogfte Loon genadig is verbonden
 Aan zulk een' Liefdedienst, die willig en oprecht
 Naar God in waarheid zoekt; hoewel nog niet volkomen
 Gezuiverd van gefchill' in Leere en Kerkendienst.

De juiste eenstemmigheid, die troetelpop der vroomen,
Is flegts een hersfenschim, is alleröngezienst,
Zoo lange aan ons Verstand zijne eindige bepaaling,
En eindeloos verschil van trappen blijft gesteld,
Zal onze denkenswijz' volharden in de dwaaling,
Wijl meer- en min-vernuft verscheelend Oordeel velt.

Dit eindeloos verschil, waar door 't Oncindig Wezen
De grootste Weetenschap op 't luisterrijkst vertoont,
Kan niet als Ketterijë of Scheuring zijn mispreezen;
Ten zij de Godheid worde in heur bestel gehoond,
Waar toe dan dit Geschil met kracht geweed van de Aarde?
Daar reedlijk Onderwijs de Scheiding eer genas,
Indien Verdraagzaamheid, het Volkbestuur aanvaardde,
En dat Toegeevendheid de grootste Staatsraad was,
Dat Zachtheid en Gedult, als eerste Rijksbevelen,
Aan elk, wie Gode oprecht naar zijn begrip vereert,
En met het schoon der deugd zijn denkenswijs voelt streelen,
Ook waar hij kan het heil zijns evenmensch vermeert;
De Vrijheid, Recht en Rust in 's Heeren Dienst beloofden:
Dan werd verscheidenheid, door trouw en Menschenmin,

Die zich in 't Hemelsch vuur der heilige Eendragt stoofden,
 Volkomen t' saamgevoegd tot eenen zelfden zin.

Dit was 't gegrond begrip van 's Lands Geëerde Vaedren,
 En Vader Wilhem, toen in ons Gemeenebest,
 Den Stoel der Vrijheid, niet dan met ontzag te naedren,
 Voor tweemaal hondert jaar onwrikbaar werd gevest.
 't Is zedert dezen tijd dat hun Hoogëedle Zoonen,
 Voor 't heil van Vaderland en Godsdienst opgevoed;
 Die zelfde Vrijheidsmin in 't Staatsbestuur vertoonen,
 En zwaaijen op de Lans den gouden Vrijheidshoed:
 't Is door dit zacht bestuur, gepaard met 's Hemels zegen,
 Dat Nederland, eerst klein van aanzien en begrip,
 Zoo hoog ten top van magt en grootheid is gesteege,
 Aan 's Waerelds Staatentrans, dat nergens zich een stip
 Zoo luisterrijk vertoont, als Bato's Zevensterre,
 Die uit een Zee van bloed in 't Vrijheidsteken rees:
 Wyl 't onderdrukte Volk, hier toegevloed van verre,
 Een veilge schuilplaats vond en willig hulp bewees,
 Om 't luisterrijkste Ontwerp der Vrijheid uit te voeren:
 Dat, hoe onmooglijk 'tscheen, nogthans werd daar gesteld,

Toen Volk van allerlei Gezintheên t' faamenzwoeren,
Om snoode Zielendwang te weeren met geweld.

Dit trouwe Heldenwerk komt nog in overweeing,
Nog staft die oude Dienst de wetten der Natuur:
De Hooge Magt verleent een vrije Godsdienstpleeging,
Aan all' wie, met een hart vol Hemelsch liefdevuur,
Standvastig zijn gezind den hoogen God te naedren.
Dus stond zij gunstig toe het bouwen van een Huis,
Om in het openbaar Kerkplechtig te vergaderen,
Ten dienste van de Schaar die roemt op Christus kruis,
En 't Roomsche Geloof' belijdt met een oprecht Geweeten,
Zoo die in Vlaarding, en rondom de Maasstad heên,
Met Vrijheid, Recht en Rust als burgren zijn gezeeten;
Als op de Heerlijkheid genaamd de Zouteveen;
Wanneer 't noodzaaklijk was hun Tempel te vergrooten:
Niet door bouwvalligheid noch roestende ouderdom,
Maar door het groot getal van haar Geloofsgenooten.
De gouden Vrijheid, die, in Nederland alöm,
Door wonderbaare magt om menschen aan te lokken,
De Steden uit hun muur deed bersten wijd en zijd;

Had

Had Vlaardings grootheid ook met ruimer kring omtrokken,
 En aan heur oude Kerk, voor duizend jaar gewijd;
 Doch thans het Erfbezit der Heerschende Gemeente,
 Een nieuwen aanleg, voor ruim dertig jaar, gehecht:
 Die zelfde groei had ook voorheen het Hoekgesteente
 Van 't Roomfche Kerkgebouw, reeds verder uitgelegd;
 Maar niemands Bouwbeleid kan ooit Gods gunst bepaalen!
 Wanneer de Burgerij door Voorfpoed werd vergroot,
 Moest al de heerlijkheid des eerften Huizes daalen,
 Dewijl de Kerkenraad grootmoediglijk befloot,
 Een ruimer Kerkgebouw van nieuws af aan te gronden,
 Op dat de voeglijkheid en order van 't geheel,
 In juiste eenftemmigheid volkomen zij verbonden,
 Met al het Bouwfieraad van elk bijzonder deel.

Thans praalt dit Kerkgebouw, met drie verheven tinnen,
 Veel trotscher dan het oude in nedrig rietendak,
 En dekt de heerlijkheid van 't Bouwfieraad, daar binnen;
 Veel beter ingericht tot Godvrucht en gemak,
 Dan tot een Konstgefticht voor recht bouwkundige oogen.
 Het klinkend Orgelfpel, 't geen oor en hart bekoort,

En 't Zangchoor ondersteut, verdubbelt zijn vermoogen,
 In 't ruime Kerkgewelf, vol kunst gestukadoord,
 Met bloemwerk en festoen, in keurige taefreelen,
 Wier geestigheid en zwier den aandacht bezig houdt;
 Indien de Predikstoel door lafheid mogt verveelen,
 Als 't fraaije Beeldsieraad eerbiedig word beschouwd,

Geen Vreemdeling behoeft thans naar de Tempelwanden
 Eerbiedig op te zien, wen hij den Choorzang hoort,
 Alwaar hij legt geknield in 's Priesters Lustwaaranden;
 De nieuwe Kerk ontsluit voor elk heur ruime poort,
 Om binnen haar begrip, met stichting, aan te hooren
 De Zedelessen van den nieuwen Guldemonst,
 Die niets zal weeten, om de zielen te bekooren (*),
 Dan Christus aan het Kruis als Borg van 't Heil verbond.
 Want de Opperste Monarch, de Heer van dood en leven,
 Had d' ouden Dijkman, die den hoeksteen had gelegd,
 Slegts, als van Nebo's top, een flauw gezicht gegeven,
 Hoe weits de nieuwe Kerk zoud worden opgeregt,
 Wan-

(*) Dit was zijn Inrereden uit 1. Cor. II: vs. 2.

Wanneer hij aan Natuur den laatsten tol betaalde,
 Zijn Tabernakel werd met de oude Kerk ontfloopt,
 Op dat het nieuw gebouw met jonger Leeraar praalde,
 Die, door zijn jeugdig bloed en vluggen Geest genoopt,
 Met eedler zwier en kracht zijn rede zal verrijken,
 Wanneer hij harten streelt met honigzoete taal,
 En d' afgeleefden Man voor hem de vlag doet strijken,
 Zoo verre als de oude Kerk de nieuwe wijkt in praal.

Gij Roomschegezinde Schaar, die aan den Hemelkoning
 Uw Schatten hebt geleend, ten bouw van 't Bedehuis,
 Hij schenke u dubbele rente, en bouwe uw lieder woning
 Hij zij uw heil en hulp, als gij gedrukt door kruis,
 Zult in dit Heiligdom uw Smeekgebeden leezen,
 Daar gij ootmoedig knielt voor 't Godgewijde Altaar,
 Dan zij het goed voor u aan deze plaats te weezen!
 Dan ondervinde uw ziel, de Heere woont aldaar!
 Hij woone in dit Gebouw tot aan het eind' der tijden;
 Ten zij 't geluk des Volks tot hooger top gehaald,
 Verëischte een grooter Kerk aan zijnen naam te wijden,
 Die, in heur bouwbeleid, door klarer Zon bestraald (*),

(*) De Bouwmeester was eene Zonne.

Dit

Dit nieuw gesticht zoo verre in luister zal verdooven,
 Als deze de oude Kerk in grootheid overwint.
 Dit huis, alleen geschikt tot bidden, danken, looven
 Der Godheid, die ons all' aan haare liefde bindt;
 Verstrekke een Oeffenschool, om Weetenschap te paaren
 Aan zuivre Godvrucht, en aan Christelijke deugd:
 Op dat de Hemel geev, zoo 't mogelijk is, de jaaren,
 Wanneer Verdraagzaamheid de Tempeliers verheugt;
 En wij, en gij, en elk, door eedler geest gedreeven,
 Niet meer ons evenmensch verflinden als een' roof,
 Maar, door verstand van 't geen God ons heeft voorgeschreeven,
 Belijdenisse doen van 't Algemeen Geloof.

Gereformeerden, diē, door edelmoedig strijden,
 Den Staf der Heerschappij ziet in uw hand gesteld,
 En nog grootmoedig draagt wie 't Roomsche Geloof belijden:
 't Mishaage uw heuschheid niet, dat thans mijn Zangaar zwelt,
 Om 't Roomsche Bedehuis ten Hemel op te vijzlen,
 Het kwetse u niet dat dus hun Wijrook opwaarts stijgt,
 Verdraagzaamheid verbied de zwakke te verbrijzlen:
 Denk hoe uw Broederschap benaauwd naar Aêmtocht hijgt,

Daar

Daar Roomschgezinden, hen, met Inquisitiewoede,
 Vervolgen om 't Geloov, dat wraak roept voor Gods troon:
 Hoe was in 't Vaderland der Vaedren hart te moede,
 Toen Breederroode heeft een Smeekschrift aangeboon,
 Om vrijheid van Geloove en Kerkendienst te krijgen:
 Valt u die wreedheid hard? keurt gij die strengheid af?
 Dan moet uw nooit het bloed in 't dreigend aanzicht stijgen,
 Om dat Verdraagzaamheid hen Godsdienstvrijheid gaf.
 Denkt op de gouden Spreuk; gedaald uit Gods gewelven;
 Bemint God boven al — uw Naasten als uw zelve.

In Grasmaand

1779.

O P D E N

M O L E N - B O U W

V L A A R D I N G E N ,

In de Jaaren 1778, 1780, 1781.

Toen mijn Vlaardings Burgerij,
Van gekroonde Nagebuuren,
In hun groote Maatschappij,
Harde slagen moest verduuren:
Toen de vangst der Kabbeljaauw,
Door der kaapers fellen klaauw,
Werd gedreeven uit de baaren:
Greep het vindingrijk verstand,
Van vernufte Handelaaren,
Tot 's Lands heil en Stads welvaaren,
Andre middlen bij de hand.

De

De Eikenboom, hoe vast hij stond,
Boog, met alle eerbiedigheden,

Zijn' ontzachbren kruin ten grond',
Liet zich van zijn schors ontkleeden:

Die voor 't zonnevuur verdwijnt,

En alhier tot Run verfijnd,

Door een sterk en langzaam wrijven:

Tot het runnebalfemfap

De osfenhuiden doet verstijven,

Door hen krachtig in te lijven

De onverderflijke eigenschap.

't Westerindisch plantgewas,

Dat, door Vriendschapsvuur aan 't flakkren,

Bij het storten van een glas,

't Mannenhart weet aan te wakkren:

Heeft, in dezen bangen tijd,

Zich verloofd aan Vlaardings vlijt:

Laat zich kappen, wrijven, koffren,

En, naar ieders vrijë keuz',

Door Priestres Beleeftheid offren,

Zelfs aan 't schoon geslacht der joffren,

Tot een Reukwerk voor de neus.

Hield

Hield de Koopvorst hier zijn Hof,
 'k Zag een Koopbeurs t' faamen zetten,
 Uit dit Démocritisch stof,
 Dat de kunst en vlijt verpletten:
 Paros witte Marmersteen,
 Zonk ten grondslag naar beneên —
 Zou de spits ten hemel beuren,
 't Saamgevoegd met kleevend' Tras:
 Iris blonk met schoone Kleuren,
 En Sefier blies hemelgeuren
 Uit Zoethout en Kruidgewas.

Noordsche Bosfchen hoog van kruin,
 't Rijzig hout uit Duitschlands Haagen,
 't Eersieraad van Hollands Tuin,
 Zwom hier aan en liet zich zaagen:
 Van het duurzaam Eikenhout
 Werd een Oorlogsvloot gebouwd,
 Vuuren balken, Greinen bladen
 Steegen op tot huis en Kerk,
 Ijpen platen, taai van draaden,
 Boogen zich tot Wagenraden,
 Dennen schraagden 't Molenwerk.

Maar,

Maar, hoe dit tot stand gebragt?
Wrijven, kappen, pletten, zaagen
Eisfchen meer dan mannekracht,
Om dit wigtig werk te draagen;
Doch terwijl de Handel fuft,
Treedt het vindingrijk Vernuft,
In *Van Schie*, den Handel tegen,
Steunende op de Werktuigkunst:
Die, tot Vlaardings heil geneegen,
Alle zwaarten op kan weegen,
Door het voordeel van heur gunst:
Werktuigkunst stond juist ten toon,
Met den Hefboom in de handen,
En op 't hoofd een Raderkroon,
't Kleed omgord met sterke banden:
Dat gelaat vol majesteit
Werd door 't nijvre Koopbeleid
Dus eerbiedig aanbeeden:
„ Gij die naar uw' wensch en will
„ Staal en steenen kunt vertreeden:
„ Boei de winden aan mijn reden,
„ Slaa uw handen aan mijn spill.”

Werktuigkunde, dus gevleid,
Nam in dit verzoek genoeg,
En besloot aan 't Koopbeleid
Hulpe en bijstand toe te voegen
Sprak, op een verheeven' toon;
„ Keer u tot mijn' grooten Zoon
„ Laat *Van Schie* uw zaak bevoelen,
„ Ik bestraal zijn kloek verstand:
„ Sticht hij u een sterke Molen,
„ Dan beweegen beide uw poolen,
„ Door mijn wonderdoende hand.”

Op dit veelvermoogend woord,
't Welk in de ooren scheen te dondren,
Groeiden uit een broekig oord,
Drie verheven' Werktuigwondren:
Trotsche Molens, lang van vlucht,
Reezen in de ruime lucht,
Daar de wind hun kwam te stade,
Daar de Maasvloed zachtjes ging,
Aan Stads-Galgen- Vuilnis-kade.
Wie zag immer wedergade
Van die Vormverwisseling!

Door dat werkelijk geraas
 Van het kappen, pletten, zaagen,
 Keek de grijze Voogd der Maaz'
 Uit zijn' kristallijnen wagen
 Zeer verwonderd in het rond,
 En ontsloot zijn' heufchen mond,
 Door de blijdschap ingenoomen:

„ Groote Mannen, wien 't behaagt
 „ Dus mijn zilveren waterstroomen
 „ Met dit Bouwfieraad te omzoomen
 „ Tot het heil der Stedemaagd:
 „ Zet gij dus in biezig slijk,
 „ Naauwlijks aan mijn' vloed ontdraagen,
 „ Zulk een schoon gezicht te prijkt?
 „ Durft gij hier uw schatten waagen?
 „ Zinkt uw' moed niet nederwaard
 „ Met uw' wigtig Kunstgevaart?
 „ Wen mijn kruiken overvloeijen,
 „ 't Wolkvak vuur en regen giet,
 „ Westnoordweste Orkaanen loeijen:
 „ Om uw Kunstwerk uit te roeijen,
 „ Tot zijn stof en eerste niet.

Q 2

„ Niets

- „ Niets benceme uw' mannenmoed,
 „ Zoude ik uw verderf begeeren?
 „ Neen. Ik zal bij elken Vloed
 „ U met gunstgeschenken eeren,
 „ Tot de veelheid zand en klei
 „ Aangroei tot een' klaverwei,
 „ Daar nu gladde golfjes fchauren:
 „ Dan zal elks verheven kruin,
 „ Vast gegrond op zwaare muuren,
 „ 't Knaagen van den tijd verduuren,
 „ Op een grazig oeverduin.
 „ Zag ik Vlaardings gouden tijd,
 „ De eeuw der Visfcherij, ontwaaken:
 „ Zeeman, die de droogtens mijdt,
 „ Nam uw Molens tot een baaken:
 „ Uw verheven molenwiek
 „ Zoude, als Teneriffa's Piek,
 „ Een eerwaardig Zeilpunt weezen:
 „ 't Heil der grijze Maatschappij
 „ Was ten hoogften top gereezen;
 „ Waare alleen de breuk geneezen
 „ In de groote Visfcherij."

Op het woord van Visfcherij;

Zuchtte 't uitgeteerd geraamte

Van die groote Maatschappij,

Nu verbleekt door smerten en fchaamte;

Doch de Vaderlandsche min,

Drukte haar die blijdfchap in,

Die in welgestelde Zielen

Uit het grootsch vooruitzicht vloeit,

Dat het rooven haarer kielen,

Vlaarding nimmer zal vernielen.

Zoo 't getal der Molens groeit.

Zij, de Vaderftad getrouw,

Wenscht dat beide Visfcherijën;

Met de nieuwe Molenbouw

't Saam' tot Vlaardings heil gedijën:

Dat de vlugge Westenwind

Twee belangens naauw verbind',

Drijv' de radde molenraedren,

Doe den Zeeman, blij te moê,

Rijk gelaên, de haven naedren!

't Zelfde vuur vervult mijne aedren,

'k Stem dien wensch volmondig toe.

In Wijnmaand, 1781.

I N W I J D I N G E
V A N D E N I E U W E
P S A L M B E R I J M I N G,

Te Vlaardingen.

Wanneer Datheën, met laffe rijmeltaal,
Gods Majesteit twee eeuwen had geschonden,
En zijn Gezang in Dichtkunsts redenschaal,
Werd onderzocht en veel te ligt bevonden:
Terwijl de tong van 't Sinodaal besluit
In twijffel hing, en schroomde te verklaaren,
Welk Puikpoëet, met Hollandsch kunstgeluid,
Vorst Davids Harp het best zoude evenaaren,
Behaagde het den Heerscher van 't Heeläl,
Door 't hoog gezag van Staat en Stedehouder,
Dit wigtig werk een kunstig Negental,
Van kloek vernuft, te leggen op den schouder,
De Hemel zond den geest der Poezij,
Vorst Davids geest, milddaadig uit den hoogen:

Op dat de Kunst, van grove feilen vrij,
Uitgalmen zoud heur uitterste vermogen.
Het Taalfieraad van zekren Dichterstoet,
Die de Eer van God en 't Heil des Volks bedoelde, (*)
Den schellen toon en Majesteit van Voet,
De lieflijkheid die elk in Gijzen voelde,
Werd onderzocht met geest en kunst en vlijt:
Het zoetste pit, uit elk van die vergaderd,
Werd zedig aan den Godsdienst toegewijd:
De Godsdienst, die, voor Godes troon genaderd,
In 't blank gewaad, op dit gelukkig uur,
Het brandältaar beschonk met wijrookgeuren,
Zag, als verrukt door Pinxterwind en -vuur,
Het blaauw tapijt der wolkgordijnen scheuren:
Toen zeeg terstond de schoone Dichtkunst neêr,
In 't starrenkleed, op een' ontvlamden wagen,
Om 't Kunstkleinood dat David strekt tot eer,
Voor 't reukaltaar den Godsdienst op te draagen.
Zij sprak hem aan: „ Ontvang mijn nutte kunst;
„ Die Godes lof uitgalmt met duizend keelen,
„ Die

(*) De Spreuk: Laus Deo, salus Populo.

„ Die u getuigt mijne onverdiende gunst,
 „ Die Siöns volk het luistrend oor zal streelen,
 „ Die 't flauwe hart verkwikt door 't heilgenot,
 „ Die 't hard gemoed tot buigzaam wasch kan kneeden —
 „ Den mensch hervormt naar 't heilig beeld van God,
 „ En 't Englen Choor kan lokken naar beneden,
 De Godsdienst neemt het offer, hem verëerd,
 Eerbiedig aan, en dankt den Opperwijzen;
 Dewijl de Kunst geen' andren loon begeert,
 Dan dat Gods lof met haar om hoog moog' rijzen,
 Terstond bazuint de Faam volmondig uit,
 Dat nu de wensch der vroomen zal gelukken,
 Nu Davids snaar, met gadeloos geluid,
 Elks ooren streelt door vlug en kunstig drukken,
 Die schelle toon rolt voort van Stad tot Stad,
 Het streelend Choor der Haagse Nachtegaalen,
 Wordt door den bloem der wijzen waard geschat
 Hen met gejuich en handgeklap te onthaalen.
 De Waarheid kuscht hen vrolijk welkom,
 En heiligt hen ten dienst van School en Tempel.
 De glorie van 't Bataafsche Dichterdom,
 Bekroont de Kunst met heur gewijden stempel.

Dit

Dit Godsmuzijk wordt eindlijk hier gehuld,

Door Vlaardings Maagd met open arm ontvangen;

Na dat Gods Volk, met uitgerekt geduld,

Gereikhalst had naar Siöns Lofgezangen.

Die blijde galm dreunt in 't gehoor te sterk,

De Zangerschaar, door ijervuur gedreeven,

Toont dubbele kracht, beweegt de gansche Kerk,

Verhoogt den boog en doet de zuilen beeven!

Jaa verder dringt dat hemelsch kunstgeluid,

Door Lucht en Zwerk tot in den kring der geesten;

Lokt Davids Ziel ten hoogen Hemel' uit,

Op 't blij gejuich van onze Vreugdefeesten,

Schonk Neêrlands taal en 't levenslicht haar gunst

Aan Azaf en de keuze der Oprechten,

Hoe zouden zij, voor zulk eene eedle kunst,

Den Kunstenaars een Lauwerkroone vlechten:

Ten zij God zelf die schatte op hooger loon —

Hun Schedels kroon' met helle Starrelichten,

Om namaals 't oor van zijn' gezalfden Zoon,

En 't zalig Volk, te streelen met hun Dichten.

des 2. van Grasmaand,

1775.

Q 5

REI-

R E I Z E.

Na 't volbrengen van mijn reisje door de zilverblanke Zaan ,
Keer ik naar mijn Vaderstede , loop ik haastig Huiswaarts aan :
Om mijn schreiënde Echtgenoot , die mij wacht met ongeduld ,
Van een drom benaauwde zorgen , die heur bange ziel vervult ,
Door mijn wederkomst te ontheffen : Nu zij mij nog leevend ziet ,
Zal haar blijdschap overweegen 't zwaargewigt van heur verdriet ;
Ik zal haar des te aangenaamer weêr verzellen dag aan dag ,
En mijn reisbeloop vertellen , met het fraaiste dat ik zag .

Hebt gij u voorgesteld een juist begrip te vormen ,
Van 't geen mij op de reis merkwaardig is ontmoet :
Denk aan den saamenloop van hagel , sneeuw en stormen ,
En ongewoone beurt en kracht van ebbe en vloed :
Enéäs fukkeltocht , door Maro opgezongen ,
Ulisfus tegenspoed , waar van Homeer trompet ,
Zal uit hunne oudheid in uw denkbeeld weêr verjongen ;

Indien gij op mijn reis met vollen aandacht let,

De Lentewaasfem uit de boomen,
 De Levenwekker met zijn' floet,
 Vervoerden met een' zachten vloed,
 Ons over Maas- en Ijsfelftroomen,
 Tot neffens Gouda in 't Klinket;
 Alwaar de tol ons hield verlet,
 Tot dat een tegenwind kwam gieren;
 Waarom ons Schip met traage vaard,
 Langs kromme Gouwe en Aar en Amstel vol van zwieren
 Werd voordgetrokken door een paard.

Wij moesten in de Waereldstad,
 Het losfen van den graanen fchat,
 Tot aan den vierden dag met taai geduld verwachten:
 Daar was mijn lust, mijn daaglijks werk,
 Het bouwbeleid gereezen aan het zwerk,
 In all zijn pracht te aanschouwen langs de grachten:
 De Zevenftar der trotsche torenkroon,
 De heerlijkheid der ruim gebouwde Kerken;
 De nette fchets van Romens groote werken,
 Daar Luther nog op 't Outer staat ten toon:
 De Handelbeurs gewelfd met weitsche boogen,

Waar

Waar in Merkuur als winstbeloover prijkt,
De Korenmarkt met edel Graan verrijkt;
Elk spreidde een' glans van grootheid in mijne oogen,
De Schouwburg steekt zijn pratte gevels
Als Pindus en Parnasfus uit;
Hier valt de neestardauw als nevels,
Hier zuigt de honigbie het kruid.
Doch alles buigt zijn' Hemelhoogen kruin,
Voor 't Kapitoel van marmer en arduin;
Dat, met zijn zwaare muuren,
Het knaagen van den tijd ten trots,
Gehouwen schijnt uit ééne rots,
Om de eeuwen te verduuren;
Zijn grootheid, pracht, en bouwbeleid,
De luister der Gerechtigheid
In 't blank albast der Vierschaar uitgesneden,
De Schilderkunst die elk behaagt,
Een Atlas die den Hemel draagt,
De Sterrenvloer door mij betreedén,
De rijke Beeldhouwkunst in 't grof gevaarte omvat,
De ronde Torentrens, van waar de groote Stad
Heur ruimen omkring laat ontdekken,

De kroonen daar de Zon op blinkt,
Het Klokkenspel dat kunstig klinkt:
Kon minder mijn verwondring wekken,
Dan 't onveranderd Staatsbesluit
In zijn geheimvertrek geschreeven,
Zoo stil bedacht als stout geüit,
Door geen geweld te wederstreeven;
Dat dit Gemeenebest,
En 't vrij verklaarde West,
In een Verbond doet leeven.
De sterke Poorten, zwaare Wallen,
En wijdgerekte Muurgordijn,
Behoeden Amsterdam voor schielijke overvallen.
De breede stroom van kristallijn
Pronkt met een Bosch van hooggetopte masten,
Die voor het Paalwerk van de Stad
Geheel des Waerelds Koopmanschat
In Amsterdam ontlasten:
Of wel het gaapende Geweld,
Dat Hollands handel wil verzwelgen,
Verdrijven van het Pekelveld,
En 't roofgespuis verdelgen.

Hier

Hier steeken de Ooster Maatschappij,
En 't Edelmogend Hof der Oorlogs Zeevaardij,
Hun Zeekasteelen naar den Hemel:
Hier zag ik Magazijnen staan,
Met Zulk een' voorraad afgelaaden,
Die Waerelden in honger kan verzaaden:
Hun Timmerwerven, die gansch Kattenburg beslaan,
Verrukten mij door 't druk gewemel.
Hier stond ik met vermaak te tuuren,
Want hier werd de Oorlogsvloot hersteld,
Die onder Zoutman, Hollands Held,
Het overmoogend Britsch geweld,
Grootmoedig kon verduuren.

Toen wij ontlast van d' ingelaaden schat,
Naar Zaanerдам beslooten te vertrekken;
En zeiden reeds; Vaarwel, aan Gijsbrechts Stad,
Liet Vorst Eöol een' Nachörkaan verwekken:
De Zuidenwind, geweldig voordgeprest,
Vloog met gegons door Masten, Takels, Touwen,
En, ondersteund door buien uit het West,
Bewoog de kruinen van des Amstels Hoofdgebouwen,
Waar agter ik, van geen gevaar bewust,

Den

Den storm verduurde in de armen van de rust.

De zilte stroom, die IJstads paalen
Bewatert met zijn breedten plas,
Scheen van zijn stroombeurt af te dwaalen,
En werd herfschaapen in Moeras:
't Scheen Mozes staf was uitgetoogen,
En dreef den stroom te rug naar Zee,
De Scheepen zaten onbewoogen,
Zelf kleine booten aan de Ree;
En had Natuur verzaakt heur eeuwige orden,
Het IJ waare een Woestijn geworden.

Maar toen het licht den tweeden dag ontwaakte,
De guure lucht Noordwester stormen braakte,
Toen vloog de Zee met opgezwollen vloed,
De traage vaart des IJstrooms te gemoet:
Die opgeprest door zulk geweldig bruizen,
Vloeide over straat tot in der Burgren huizen;
En perste voor den mond der ruime Waterfluizen,
Met zulk een zwaaren waterval,
Dat zij, niet voor dien aandrang pal,
Om noodhulp moesten vraagen.

De

De aanhoudenheid van 't woedend golfgeklots,
Heeft zelf een Schip gelijk een Rots,
Van 't paalwerk afgeslaagen,
En op de Volewijk, der schelmen schrik, gedraagen:
Waar op dat grof gevaarte zat
Als Noächs Ark op Ararat;
Van waar men 't naauwlijks redde,
Toen Mozes slangenstaf of hand
Natuur herbragt tot d' ouden stand,
En d' Ijstroom in zijn bedde.
Naa dat de storm nu lag aan toom,
Zijn wij nog tegen wind en stroom,
Naar Zaanerdam gevaaren:
Het zwaare Paalwerk, Amstels muur,
Gevoelde 't gonzen van Natuur,
En 't slaan der Ijstrooms baaren,
Nog trillen in zijn ingewand;
Toen wij met haaken in de hand,
Het blaauwe hoofd pasfeerden;
En met een opgebonden zeil,
Voor de ongenaê der winden veil,
Naar 't Noorderland laveerden.

Nu helde 't vaartuig zonder last,
Het water sprong ter halve mast,
Door 't spatten van de boegen;
Een hagelvlaag bedekte 't licht,
Doch ik zag onverfaagd de winden in 't gezicht
Met lagchend vergenoegen:
Tot wij met neêrgestreeken zeil,
De Zaanfluis vonden boven 't peil,
En schikten ons tot rusten:
Het geen mij wel te stade kwam,
Om mij in 't zinlijk Zaanerdam
Met wandlen te verlusten.

Zaanerdam bekleedt de boorden
Van de zilverblanke Zaan,
Reinheid blinkt aan all haar oorden,
Zuinigheid is haar bestaan,
Vlugge Molens, zwaare Scheepen,
Die de welvaart met zich sleepen,
Zijn de bronnen van geluk,
Koopmanschap, haar ziel en leven,
Naarstigheit, haar meesterstuk,
Dit heeft Zaanerdam verheeven.

Aan de blanke Binnezaan,
Zag ik koek en olie slaan,
Even door de Kalverbrugge;
Na het scheepen van den last,
Rees het zeiltje voor de mast.
Zaanerдам zag ons te rugge.
Daar den nacht Slaapend doorgebracht,
Kon men plecht en luiken,
Boordevol Sneeuw, als wol,
Niet naar eisch gebruiken:
Die ten ruwsten wechgedaan,
Zag de Zaan
Ons weêr heenen trekken:
't Koele zuchtje,
't Noorder luchtje
Hield de doeken schaars vervuld —
Kon het allertaaist geduld
Nog ten einde rekken.
Haarlems hemelhooge Kerk,
Blonk aan 't zwerk —
Schitterde in mijne oogen,
Als een heldre Zonnestraal:

Had ik vlerken van Dedaal,

'k Had 'er opgevloogen.

Eindelijk kwam Sparendam

Onze moeiten spaaren.

Haarlem bood geen tegenweer,

't Windje wakkerde op het Meer,

Deed ons spoedig vaaren:

Maar in 't naedren van de Kaag,

Werd die vlugge vogel traag,

Dook in riet en biezen —

Liet ons nog een lange wijl

Zachtjes drijven in de Zijl

En toen voor Leidens boom de stille rust verkiezen.

Het snel gevolg der oude plaag,

Die ons, als morgendrank, ontnuchterde even staêg,

Had weêr een witgevlokte vlaag,

Op onze schuit gegooten:

Toen 't wijs Atheenen, zeer verplicht

Aan Vrijmans treffend Eeuwgedicht,

Voor 't bloozen van het morgenlicht,

Heur grendels heeft ontflooten.

Van waar een paard, Ons log gevaart,

Wijl zich geen wind liet speuren,
Vervoerde naar den Leidschendam:
Daar ons het onheil tegenkwam,
Met toegeslooten deuren.

Na 't winnen van het waterrad,
Vertrokken wij naar Goverts Stad,
Langs schoone Lustplantaadjen,
En weitsche Timmeraadjen:
Wij meenden nu een eind te zien aan ons kwellaadjen;
Doch Goverts hooggewasfe bult
Was ook met tegenspoed gevuld,
En vulde wederom de stroomen,
Waar langs wij door de Breede Vaart,
Het zij door wind of trekkers paard,
Dien zelfden avond nog te Vlaarding konden komen;
Nu moesten wij een mijl twee drie,
Nog buiten om, door 't luchtig Overschie,
En aangenaam Delftshaven:
Daar wij, door flappe wind te langzaam voordgezet,
Den laatsten nacht vertoefden voor 't Klinket,
Daar in den morgenstond de sneeuw ons had begraaven.
Nu kon geslooten boom noch fluis,

Den

Den sterken tocht naar Vrouw en Huis —

Naar teêrgeliefde Kinderen,

Meer verhinderen:

Maar wat is kennis? wat is moed?

Wanneer een mensch tot tegenspoed,

Door 't Noodlot, is veroordeeld:

Wanneer de stilte en tegenwind

Bekwaame vlijt de handen bindt;

Daar hem 't Getij bevoordeelt.

Wij dreeven, zeilden, roeiden voord,

En zagen 't eeuwig wijkend Oord,

Ons oude Vlaarding, praalen,

Met Tooren, Schepen, Molenbouw,

Tot dat het ons gelukte met een touw

Te maaren aan zijn paalen.

Gij denkt: „Nu waart gij uit de pijn,

„Nu rusttet gij van 't Slaaven?

Wel neen. wij moesten met een lijn,

Op dat de maat van rampspoed vol zoud zijn,

Nog trekken in de Haven.

In Lentemaand

1782.

R 3

AAN

A A N M I J N E

B E G U N S T I G E R S,

*Ter Gelegenheid van mijn Aanstelling tot Gaarder
van 's Lands Gemeene Middelen te*

N I E U W E R K E R K

A A N D E N

I J S S E E L.

Griekenland, door wijsheid edel,
Schonk de frische Loverkroon
Aan de Dichtkunst op den Schedel,
Stelde heur vergode Vedel,
Der razernij ten spijt, aan 't Starrendak ten toon,
De allereerste Puikpoëten,
Waaren lief en wellekom,
Als gewijde Hoofdprofeeten
Van een' hemelgeest bezeeten,
Naast Febus Driervoet in het achtbaar Heiligdom.

Jaa,

Jaa, de Stem der wijze Oraeklen,
 Stelde hen voor 't Outer aan
 Leerde hen de Wetten schaeklen
 Deed hen in de Tabernaeklen,
 Voor 't aangezicht der Goon, als Hoogenpriesters staan.

Holland, roem der Republiken,
 Die 't beschaafde Griekenland
 In vernuft noch adel wijken;
 Weigert thans de vlag te strijken
 Verheerlijkt Helicon als een Geheiligd pand.

Nederland bekroont den Dichters
 Met Laurier en Mirteblaen
 Stelt Apollo's Tempelstichters
 Tot gezwoeren Ambtverrichters —
 Tot Priesters van 's Lands Maagd, de blijde Vrijheid, aan.

Dit mogt zelf aan mij gelukken:
 Ik, op Pindus flauw bekend,
 Mogt Laurier en Palmen plukken,
 En 's Lands heilig Zegel drukken,
 Door gunst van Hollands Raad den Edelen Staatsman Twent.

Zal ik nu met zachte klanken,
 Door de vleijerij verleid,
 Mijn Begunstigers bedanken?
 En met Letterloverranken
 Den schedel kroonen van zijn Edelmogenheid?

Zoud ik door mijn Letterſchakel,
 Als een teeder Vriendſchaps Snoer,
 Hoojer, Hollands Schatörakel,
 Met zijn Ambtgenoot Van Brakel,
 Wat taal! Verbinden aan de vriendſchap van een boer?

Zoud Van Buuren dit begeeren?
 Voet dit eïſchen voor zijn gunst?
 Zoude ik niet Van Spaan onteeren,
 Durfde ik dus gering Waardeeren
 Het gul Verzoek van die Mecenen in de kunst.

Swalmius zoud zich beklagen,
 Dat hij, in Apollo's Hof,
 Zulk een man had voorgedraagen,
 En 't goedgunſtig Welbehaagen
 Van Hollands Grooten door mijn laage vaarzen trof.

Neen.

Neen. Ik zal mijn Veerkracht spannen

In 't beëffen van mijn plicht,

Dat die veelgeliefde Mannen,

Mij niet uit hun gunst verbannen,

Wanneer mijn handelwijs gesteld wordt in het licht.

Zoo zal ik mijn dankbaar denken,

Schildren door mijn trouw en vlijt:

Wen 's Lands Vaedren enkel wenken,

Zal ik de Offergaaven schenken,

Die 't Willig Volk heeft aan de Vrijheid toegewijd.

Vrijheid, Godheid onzer tijden,

Zag het waetrig Nieuwerkerk,

Mij door 't Ysfelnimfje wijden,

Op dat ik U zoud verblijden,

Als Neêrlands Hemelmaagd, met dierbaar Offerwerk:

Ik zal U, o Hemeljoffer,

Aartsgodes van Nederland,

Uit een welgevulde Koffer,

Eeren met een Maandlijks Offer,

Dat op het hartaltaar der Batavieren brandt.

Vrijheid fchat die kleine gaaven

Naar mijn hart, dan zijn ze groot.

't Zijn de Giften der Bataaven,

Vrije Zoonen van die Braaven

Door welker heldenbloed Ge op 't Outer zijt Vergood.

Uit den Tol der Grove Waaren,

Zal ik Marmer en Arduin,

Tot uw Tempelbouw vergaaren,

En uw Zoen- en Dankaltaaren,

Onwankelbaar doen staan in Hollands vrijen Tuin.

Ik zal de edelste Offeranden,

Door de Welvaart aangevuurd,

Op uw Woudaltaaren branden:

Pan heeft, uit zijn Lustwaaranden,

Voor u het vierde deel van 't offerhout gefchuurd.

Dringt de koude in alle hoolen,

Ik zal echter 't eeuwig vuur,

Vesta's Nonnen aanbevoelen,

Door de Pacht van Turf en Koolen,

Ontvonken op 't Altaar met eindeloozen duur.

Zijn

Zijn uw heilige Feestcieraaden,

Door het Outervuur, beroekt;

Dan zal ik uw Plechtgewaaden,

In het reine waschbad baaden,

Met zilverzuivren Tol uit groene Zeep gekookt.

Groet de nuchtre Zon de kimmén,

Ik zal sterken Morgendrank,

Daar uw Outerkoolen glimmen,

Tot een Reukwerk op doen klimmen,

Met beter morgengroet dan enkle woordenklank.

Ceres zal haare Eerstelingen

Strenglen om uw vrijen hoed;

Van haar dierbre Zegeningen

Zult gij 't derde deel bedingen;

Wen ze u, door mijne hand, met Toonbrood hulde doet.

Eedle Vrijheid, hoog van waarde,

Pales acht uw Godheid groot;

U, die milde Welvaart baarde,

Offer ik het Vet der Aarde,

De malsche Boterpacht op uw geheiligd brood.

Zweeft

Zweeft uw geest thans door de spieren
 Van 't weldenkend Algemeen;
 Elk zal ook uw Godheid viëren,
 Met een dronk van beste Bieren,
 Uw Offerschaal wordt in mijn handen reeds te kleen.

Wilt gij eens uw Hoogtijd houden,
 Bachus zal mij Wijn en Mee
 Laaten plengen voor Vertrouwden,
 En uw Godgewijde wouden
 Doen klinken van het moedverwekkend Evohe,

Vrijheid, in geen muur te sluiten,
 Volg mij naar het platte Land;
 Ik zal 't achtste deel der Fruiten,
 Uit Pomona's Hof vrijbuiten,
 En brengen in een korf u tot een Offerand.

Vrijheid, wordt gij ooit beledigd,
 Door een trotsch Geweldenaar;
 Van het bloed dat u verdeedigt,
 Strijk ik, 't deel dat u bevredigt,
 In uw Verzoenmaand, aan de hoornen van 't Altaar.

Zal mijn Offer u behaagen,

Thans vereischt het meer dan ooit,

In deeze ijvervolle dagen,

't Merk van Vrijheidsmin te draagen;

Des zal met smaaklijk Zout mijn Offer zijn bestrooid.

Vrijheid, gij zult eeuwig praalen,

Met uw Speer en ronden Hoed;

Ieder zal, in Bato's Dalen,

In uw schaduw adem haalen,

Indien Gerechtigheid zich mengt in uwen stoet.

Daarom zal ik gunstig denken

Aan uw eerste Nimf van Staat,

En haar welgevallen wenken,

Met gediensfige geschenken,

Daar ze u verdedigt met Balans en Rondemaat.

Mag het dan aan mij gebeuren,

Dat de Vaedren van den Staat

Mijn ontvonkte Wijrookgeuren

Uwen Outer waardig keuren;

En mijn Begunstigers niet strekken tot een' smaad:

Dan

Dan durf ik gerust verwachten,
 Daar ik elks verdienste erken,
 Van die mij in gunst gedachten,
 Dat zij zich verzekert achten,
 Dat ik voor zulk een gunst ook hartlijk dankbaar ben.

1 7 8 3.

OP EEN
REGENVLAG,

Na eene droogte van Zes Weeken.

Welkoom zoele Zomerdropjes;
Giet uw' Zegen op de topjes,
Op de halfverwelkte knopjes
Van het balsemdraagend kruid.
De ijzren Aardbol, reeds aan 't gloeijen —
Ziet de koele bronnen groeijen,
Voelt ze in open' monden vloeijen —
Roept het driemaal welkoom uit.

Hooge boomen, Lustwaaranden,
Door de lange droogte aan 't branden;
Steeken hun verzengde handen

Naar den koopren Hemel op.
Nu herleeven bloemen, blaadjes —
Zuigen, door hun kleine gaatjes,
't Sap des levens in hun vaatjes —
Kussen elken waterdrop.

Vliegende Orgels kwinkeleeren —

Kemmen hun verglaasde veeren —

Drinken, uit rivier en meeren,

Zich aan 't versche water zad.

Afgevaste runderdieren

Zien naar boven — loeijen — tieren —

Roepen aan de hemelvieren —

Lekken 't vocht van bloem en blad.

Zoud de Mensch niet opwaards kijken!

Menschen, wien die liefdeblijken

Van de Hemelgunst verrijken;

Voelt gij die herschepping niet!

Al wat ademhaalt gevoelt ze.

Alles wat bestaat verkoelt ze.

U o menschen u bedoelt ze;

't Is om u dat dit geschied.

't Is voor u een gouden regen:

Ziet rondom u, aller wegen

Treed de vruchtbaarheid u tegen.

Alles riekt vernieuwd en frisch.

Beeft niet voor den schorren donder,

Houdt die voor geen straffend wonder:

Neen. Hier schuilt een Godheid onder.

Die aan 't Menschdom gunstig is.

Immers zijn de donderflagen
Stemmen van Gods welbehaagen,
Die verlenging onzer dagen,
In de zuivre lucht, gebiedt.

't Bliksemvuur verteert de dampen —
Stopt de bronnen onzer rampen:
Wijl 't in onze levenslampen
Olie van gezondheid giet.

Welkoom gouden bliksemstraalen,
Welkoom zilvren vochtkoraalen,
Welkoom, uit de hemelzaalen,
Die ons zoo veel goeds belooft.
Straalt nog lange ô levenszonnen,
Vloëit nog lange ô voorspoedsbronnen,
Dat wij u begroeten kunnen,
Met een opgesteeken hoofd.

Den 21. van Zomermaand

1786.

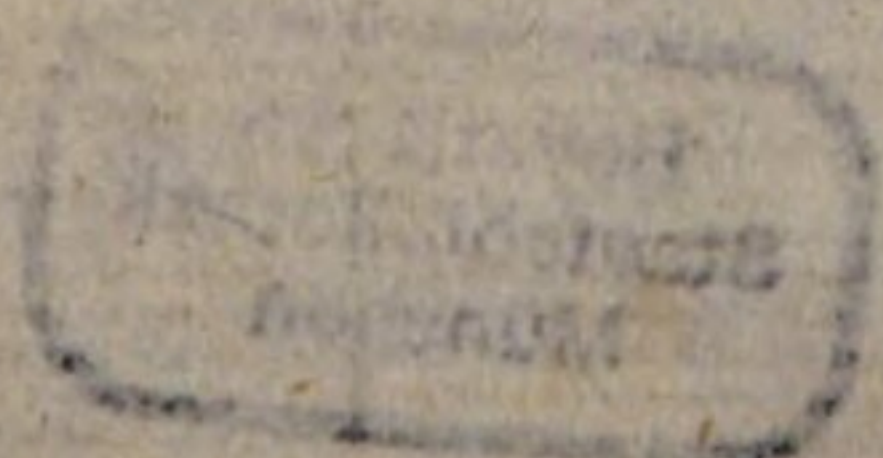
BLAD.

BLADWIJZER.

Bladz.

DE LOF VAN HET LAND-LEVEN.	1
KENSCHETS DER VADEREN.	15
HET GEWEETEN.	30
DE WAARE CHRISTEN.	65
GEWEETENSDWANG.	87
TER EERSTE VERJAARINGE VAN MIJN ZOONTJE LEENDERT VAN DIJK.	124
TER EERSTE VERJAARINGE VAN MIJN TWEDE ZOONTJE ARY VAN DIJK.	128
TER EERSTE VERJAARINGE VAN MIJN DERDE ZOONTJE JANUS VAN DIJK.	131
TER VERTROOSTINGE VAN MIJN HUIS- VROUWE, <i>wegens het Afsterven van ons</i> DERDE ZOONTJE JANUS VAN DIJK.	135
TER UITVAART VAN MIJN DOCHTERTJE ANNA VAN DIJK.	143
OP HET ZEVENDE JAARGETIJD VAN MIJN ZOONTJE LEENDERT VAN DIJK.	146
TER EERSTE VERJAARINGE VAN MIJN VIERDE ZOONTJE, DE TWEEDE JANUS VAN DIJK.	161
TER GEDAGTENISSE VAN MIJN ZOONT- JES ONGELUK.	165
TER EERSTE VERJAARINGE VAN MIJN TWEDE DOCHTERTJE ANNA VAN DIJK	171

TER

TER EERSTE VERJAARINGE VAN MIJN DERDE DOCHTERTJE ARYAANTJE VAN DIJK.	175
LIJKGEDAGTENIS VOOR MIJN DERDE DOCHTERTJE ARYAANTJE VAN DYK.	178
TER EERSTE VERJAARINGE VAN MIJN VIJFDE ZOONTJE IZAAK VAN DYK.	182
TRIUMF VOOR MIJNEN VRIEND JAN BLYENBERG.	186
LIJKGEDACHTEN VAN DEN HEERE JOANNIS VERHAAG.	192
LIJKOFFER VOOR DEN HEERE JACOB BROUWER.	198
TEN UITVAART VAN DEN WEL EER- WAARDEN EN ZEER GELEERDEN HEERE DS. JOANNIS VAN SPAAN.	201
TER GEDACHTENISSE VAN VROUWE IDA VAN DER RUIT ENZ.	208
TER VERHEFFINGE DER PRACHTIGE VISCH-MARKT.	214
OP DE ROOMSCHE KERK ENZ.	219
OP DEN MOLEN-BOUW TE VLAARDINGEN.	230
TER INWIJDINGE VAN DE NIEUWE PSALM- BERIJMING ENZ.	238
REIZE.	242
AAN MIJNE BEGUNSTIGERS ENZ.	254
OP EEN REGENVLAAG ENZ.	263

Dyk, Jacob van,

Gedichten

Haarlem 1789

P.o.rel. 6563

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10038321-5